www. cartearomaneasca. ro
Editura CARTEA ROMÂNEASCĂ Bucureşti, Calea Victoriei nr. 115, sector 1
© 2006 by Editura Polirom
Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României: PECICAN, OVIDIU
Imberia Ovidiu Pecican. - Bucureşti: Cartea
Românească, 2006
ISBN: 973-23-l666-7
821.135.l-94 Printed in ROMÂNIA

Ovidiu Pecican

mberia

roman

CARTEA ROMANEASCA 2006

OVIDIU PECICAN este prozator, eseist şi critic literar. A devenit membru al Uniunii Scriitorilor din România în 1994. A publicat romanele *Eu şi maimuţa mea* (1990) şi *Razzar* (1998, în colaborare cu Alexandru Pecican; Premiul Nemira), dar şi prozele scurte din *Darul acestei veri* (2001; nominalizat la Premiile ASPRO pe 2001), *Clipuri* (2001) şi *Zilele şi nopţile după-amiezii* (2005). A realizat antologia de interviuri cu Nicolae Breban *O utopie tangibilă* (1994), volumul de convorbiri polemice *Vorbind* (împreună cu Gheorghe Grigurcu şi Laszlo Alexandru 2004) şi a publicat volumul de critică literară *Rebel fără pauză* (2004).
Este doctor în istorie (1998) şi profesor la Facultatea de Studii Europene a Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Autor al unor volume de eseuri, studii şi monografii istorice: *Troia, Veneţia, Roma* (1998), *Lumea luiSimion Dascălul* (1998), *Arpadieni, Angevini, români* (2001), *Realităţi imaginate si ficţiuni adevărate în evul mediu românesc* (2002), *Trecutul istoric şi omul evului mediu* (2002), *Hasdeenii. O odisee a receptării* (2003), *Originile istorice ale regionalismului românesc* (2003), *B.P. Hasdeu istoric* (2004) şi *Sânge şi trandafiri. Cultura ero(t)ică în epoca ştefaniană* (2005). A publicat mai multe lucrări de europenistică: *Europa, o idee în mers* (1997, 1999, 2002, 2004), *România şi Uniunea Europeană* (2000; ediţii revăzute şi adăugite 2003, 2004). A îngrijit ediţii din Yves Ternon, *Statul criminal* (2001), din B.P. Hasdeu, *Olteneştile* (2002), din Geofifroy de Villehardouin, *Cucerirea Constantinopolului* (2002), şi din Robert de Clari, *Cei care au cucerit Constantinopolul* (2005).

„... Vrem câteodată neghiobii curate, pentru că în aceste neghiobii, din prostie, vedem calea cea mai uşoară pentru atingerea unui folos pe care ni l-am pus dinainte în minte."
(F. M. Dostoievski, *însemnări din subterana)*

„Iată, stau la uşă şi bat; de va auzi cineva glasul Meu şi va deschide uşa, voi intra la el şi voi cina cu el şi el cu Mine".
Apocalipsa, 3: 20

O O

OH

1

Prin mai 1989, într-o dimineaţă puţin friguroasă, totuşi, înţesată de lumină, m-am trezit odihnit în sunetul lui *Nights in white satine* a formaţiei *Moody Blues.* Cu aproximativ douăzeci de ani în urmă fusese, preţ de un sezon, şlagăr — cam pe vremea invaziei ruseşti în Cehoslovacia... Şi, ca prin miracol, ochii mi s-au umplut de lacrimi. Aşa, fără motiv, întocmai ca la arieraţii mintal...
Am rămas nemişcat o vreme, urmărind linia ezi-tantă trasată pe tavan de un meşter zugrav necunoscut mie, în vreme ce flautul continua să deşire firul sonor după un tipar purtând marca inconfundabilă a deceniului şapte. Apoi, fără legătură, l-am revăzut pe Dinu meşterind fanatic deasupra lebedei de lemn ce urma să devină o ghitară electrică, în tâmplăria din curtea unde locuiam. Era în munca fratelui meu un fanatism încurajator, iar spinarea lui cocârjată deasupra bobinelor de carton şi sârmă dădea copilului dolofan atent la toate sentimentul că lucrurile în care credea sunt suficient de importante pentru a merita să râvneşti la ele. Avea pe atunci mai puţin de optsprezece ani, îşi cumpărase prima pereche de blugi din viaţă şi, o vreme, în cartierul nostru nici n-a apărut alta. Răspândise printre cei de vârsta lui diferite legende:

jeans-ii trebuie spălaţi cu cărămidă, direct pe picior, intrând cu ei în Mureş şi lăsându-i să se usuce pe tine; o formaţie rock trebuie să aibă în componenţă trei ghitare electrice şi tobe, altminteri „nu sună"; câte şi mai câte... La repetiţiile băieţilor mă urcau pe staţiile de amplificare confecţionate de ei în după-amiezi si seri de eforturi susţinute si la un semn trebuia să

mă dezlănţui într-un ţipăt prelung, marcând astfel, până la ieşirea propriu-zisă în arenă, entuziasmul nestăvilit al publicului.
Dar Dinu se căsătorise în vest, schimbându-şi şi numele, iar atunci, prin luna mai 1989, la nici două luni după plecarea lui, nu aveam certitudinea că-l voi mai revedea. Graniţele erau mai păzite ca oricând de soldaţi

înspăimântaţi şi feroce, Europa se întrezărea pe după ochiurile unei reţele de sârmă, iar rezervele mele de speranţă se evaporau într-un ritm ameţitor.
...Nu ne vedeam nici înainte foarte des: iarna la Sinaia sau în Poiană, vara la Neptun ori Mamaia -rămâneau doar scurtele interludii dintre două sezoane turistice când, cu puţin noroc, naveta mea insipidă se potrivea cu repausul său dintre două reprize video. Acum însă era altceva. Ascultându-i pe *Moody Blues* cu mintea straniu de limpede pentru somnorosul notoriu care eram, îmi dădeam seama că plecarea lui marca, iremediabil, destrămarea familiei noastre. Vedeam, cu o plasticitate înspăimântătoare, cum trupul meu ca un gisant încremenit, deşi viu, se desprinde greu, infinit, din lespedea de marmură — totuşi caldă — a vieţii de până atunci, unde fusesem mereu, confortabil (până şi în clipele de restrişte), mezinul familiei, fratele mai mic, bagatela ghiduşă şi excentrică a celorlalţi. Deodată începeam să plutesc într-o realitate mişcătoare, fără repere, solicitându-mă într-o diversitate de roluri.
10
în 1978, apartamentul cumpărat de părinţi într-unui din blocurile şic ale epocii era pe terminate. Tot ce putuseră ei agonisi într-o viaţă de om fusese investit acolo, în cele trei camere cu scară interioară, cum se vedea până atunci doar prin filmele americane. Curând, ne-am mutat pentru totdeauna din magherniţa înghesuită unde crescusem. N-as fi crezut niciodată că-mi va lipsi atâta. Căldura cărămizilor ei de pământ şi insalubritatea veceului din curte, înţesat de trandafiri agăţători, geamurile joase şi scorojite ori uşile came-relor-vagon — niciodată prea bine închise -, mirosul umed al lemnelor pocnind în canadiana încinsă, pereţii, curtea, mobilierul desfundat înmagazinau întreaga mea copilărie şi adolescenţă. Mi se întâmpla încă să le mai visez, aşa cum visează nevroticii *yantre* şi *mandale,* ori aşa cum apar în visele copiilor prăjiturile colorate din vitrine.
Pe urmă a venit facultatea cu provizoratul ei exuberant. N-am avut prea multă vreme să aleg, familia erau cele trei sute de lei bani de buzunar si telefoanele seara, de la aparate blocate câteodată în chip nesperat. Am revenit cu greu în oraşul nostru, plastograf de *Mitteleuropa,* unde nu se întâmpla niciodată nimic. Că era asa o dovedea bilanţul ultimilor zece ani: deturnarea unui avion utilitar până pe câmpia de la graniţa maghiară a Austriei, moartea prin electrocutare a unui nenorocit bătut de miliţia gării şi căţărat, în disperarea lui, pe un stâlp de înaltă tensiune, ascensiunea unui biet cetăţean pe turnul primăriei - iată ansamblul marilor evenimente dintr-un deceniu. La acestea ai fi putut adăuga dispariţiile: ale lucrurilor din vitrine, ale oamenilor din peisaj.
Dar unde să pleci şi, mai ales, cum să trăieşti reconciliat cu tine însuţi în altă parte decât acasă? îmi
11
lipsea curajul necesar pentru a încerca altceva decât făceam. Nu curajul înfăptuirii; temeritatea trecerii cu buretele peste sentimente, amintiri şi speranţele de tinereţe. Habar nu aveam că, de fapt, „acasă" înseamnă cu totul altceva decât patru pereţi, caldarâmul unei străzi, chipuri familiare. „Acasă" se refugiase în visele mele chinuite, conservând mirosurile bucătăriei noastre de vară, a peretarelor cusute de mama după modele cumpărate din piaţă.
Cu doi ani înainte, plecase sora mea. Presimţeam că nu se va întoarce prea curând, după chipul cum a îmbrăţişat cărţile mele la ultima ei vizită. Nu reuşeam să mi-o imaginez prea bine pe ea, latină cu sânge clocotitor, în capitala landului Baden-Wiirtenberg. Mai curând m-aş fi descurcat eu, cititor entuziast cum eram al lui Wilhelm Hauff, căutând urmele vârstei romantice a acestui oraş. Pentru a lupta eficient cu singurătatea, ai nevoie de un armament cizelat ani în şir: de un sistem de oglinzi părelnice, conectate prin sute de deviaţii la toate canalele imaginaţiei. Singurele oponente autentice la realitate sunt ipostazele irealităţii, universurile artificiale. Toate ucid până la urmă, însă nu în acelaşi fel. Beţiei şi drogului - către care îmi lipseau atât chemarea, cât şi posibilităţile - le preferam lectura. Căram peste tot după mine (o fac şi astăzi) genţi în adâncul cărora alăturam volume incompatibile, dozate cu rafinament, conform barometrului meu interior. Mă ascundeam în cuprinsul lor cu orice preţ şi în orice răgaz cucerit, cu sforţări uriaşe, în faţa vieţii cazone de zi cu zi.
Mai înzestrat fizic şi mai puţin lucid, m-aş fi dedat unei istoviri sexuale continue, autentic Vatsiayana al clipei şi locului. Destinul potrivise însă, în ce mă priveşte, altfel lucrurile. Zac în miezul inimii unui
12

iepure alb cu bot roz fremătător, ascuns în pieptul unui ogar neastâmpărat şi mereu la pândă, strecurat, ca dintr-o greşeală inexplicabilă, în cutia toracică a unei gorile camuflate inelegant de un trup uman. Iar tot ceea ce există, pietre, copaci, fabrici şi oceane, stele, galaxii, infinitatea lumilor curbate asupra lor înseşi, încape în mintea copilului chircit care sunt. Cum aş putea, cu asemenea date, să mă predau uitării? Ştiu de la început aproape tot ceea ce urmează, iar în momentul când evenimentele încep să alunece pe toboganul iremediabilului, părăsind posibilul pentru aparenţa solidităţii, un gust dulceag de castană răscoaptă îmi năpădeşte gura. în fiecare elan al meu zace câte o modestă paralizie şi chiar acum, când recapitulez toate acestea, dintr-un colţ de zare îmi face cu ochiul o cuviincioasă lehamite. Ce rămâne, atunci, cu adevărat important? Poate singur exerciţiul sincerităţii -ca o mărturie faţă de tine însuţi că nu ai încetat nici o clipă *să. fii prezent,* că, deşi fugind la nesfârşit, continui să-ţi urmezi calea. Dar să nu ne amăgim! Pe cine să intereseze calea ta? Nici măcar tu nu eşti apt întotdeauna de a o urmări (e destul că o urmezi!). Si

atunci îţi spui, ca şi Hemingway, ca şi atâţia anonimi care gândesc cu aceleaşi cuvintele ale lui Hemingway, că nici un om nu e un ostrov... Ceea ce înseamnă un adevăr şi o minciună, ca şi toate celelalte.
Tentaţia sexului e incredibil de uşor de înlăturat. E destul să-ti abandonezi carcasa în braţele unui meca-nism străin. Du-ţi sufletul la tropice şi nu peste mult timp, când totul s-a sfârşit, iar membrele disparate te răstignesc pe orizontala albă a patului, lângă carnea ameţită de somn a femeii, te vei trezi, dimpotrivă, la pol, înmărmurit de suflul hibernal al tristeţii. La treizeci de ani, începusem deja să învăţ să suport
13

repetiţia nesfârşită a naturii. Trebuia, probabil, să mă resemnez la gândul că fetele din biografia mea au fost, sunt şi vor fi din zodia berbecului, pururi introspective şi nu lipsite de o anume neobosită tentaţie a persuasiunii, dornice să mă convingă că în viaţa lor sunt, cu adevărat, cineva. Mai greu de îndurat erau trăirile lor foarte asemănătoare, scenografia iubirii cu recuzita cvasiidentică, bună în orice situaţie, posibil de îmblânzit după reţetar. E greu să întreţii intensitatea de trăire într-un atât de lung război al nervilor.
Alţii pot şi aşa. Mie îmi rămâneau, până la urmă, numai cărţile. Poate că ele deveneau până şi „acasă"-ul meu, ultimul refugiu al centrului afectiv-spiritual. Casa mea trebuia să fie România. Dar cineva mă alunga cu obstinaţie din ea. Din Europa. Din lume. La drept vorbind, pe vremea aceea, Europa - cu risipa ei de viată si înverşunarea confruntărilor de tot felul — nici nu exista pentru mine decât sub forma telejurnalelor televiziunilor vecine. Ca si alţi cetăţeni, în acei ultimi ani ai domniei lăbărţate a lui Ceauschwitz, mersesem mai departe decât televiziunea română care, de bine, de rău, se mulţumea să repete: strugurii sunt acri, strugurii sunt acri! In ce mă priveşte, mă îndoiam chiar că strugurii există. Polonia, Gorbaciov, Elţîn, Pozsgay, Honecker - denumiri golite de sens, exotism lingvistic. Ce sunt aceste conserve, la ce folosesc ele? Vreun comis-voiajor pus pe îmbogăţire ne ia ochii cu mărfuri miraculoase şi imposibile, îmi spuneam. Mie iluziile de tipul ăsta nu-mi plăceau. Nu mănânc compoturi acre şi murături dulci. Iluziile neadevărate îmi sunt insuportabile. Dacă într-adevăr Europa există -deşi astăzi istoricii descoperă că ea a fost inventată recent, aproximativ ieri pe la amiază -, atunci să facă bine să dobândească aerul realităţii. Axioma trebuie, totuşi, demonstrată.
14

...Alungat din propria ţară. Exilat în ea ca într-un abator plin până la refuz cu cadavre de reni, sub crivăţ. în peisajul pustiit, unde spinările ondulate de vremuri coboară în suburbiile industriale, sudând cu mâinile goale, în propriul sânge, zeci de mii de complicate fiare ruginite. Alungat din spaţiul locuit de carnea mea, de oasele mele, de visele şi amintirile adăpostite de mine şi dincolo de mine, gonit din imaginile de străzi şi clădiri printre care am crescut şi m-am format, din geografia complicată a oraşului, suprapusă peste ecarta-mentul vegetal al câmpiei de vest... Părăsind escortat mirosurile baroce ale zilelor de vară, ale pivniţelor de vinuri, ale subsolurilor igrasioase şi ale acoperişurilor încinse de soare. Expulzat în ruina aceluiaşi peisaj, altul decât odinioară, măcinat de indiferenţă. Condamnat la refugiul în propriul corp, printre galeriile sale sofisticate, constrâns să reconstruiesc totul în mine, numai şi numai în mine, cu investiţii de sânge şi neuroni, de energii nevăzute din depozitul predestinat şirului lung de urmaşi ce s-ar fi putut desprinde din mine, unul după altul. Pedepsit să le sacrific tezaurul de forţe nevăzute, agonisite de-a lungul zecilor de generaţii, pe care trebuia să le port mai departe, spre ceilalţi, spo-rindu-le încă puţin, numai pentru a rezista; pentru a nu întrerupe definitiv lanţul; doar pentru următorul.
Unde mi-e familia? Părinţii, măcinaţi de rafalele unui timp necruţător, zâmbind reţinut în faţa avalanşei de gheaţă prăvălite peste noi. Fraţii mei dispăruţi într-o altă lume, inaccesibilă, rămaşi protagoniştii unor albume cu poze şi ai peliculelor imaginare din cămările amintirii...
Familia mea pătrunde tot mai mult în mine, în cazemata mea ambulantă şi inexpugnabilă, cu orice preţ inexpugnabilă. Ţara mea se întinde şi ea până la
15

orizontul de sub pleoapă, de sub cearcăn, de sub tâmpla aburită de revoltă.
Trupul meu a devenit o Atlantida care aşteaptă momentul prielnic pentru ieşirea de sub ape. Şi în jur sunt alte milioane de asemenea insule plutind în derivă, pândind răsăritul. In fiecare zi îmi trimit fenicienii şi vikingii în expediţii disperate. Aştept africi, americi, australii, cutremure şi potopuri eliberatoare. încă nu îndrăznesc să-l asmut pe Cristofor Columb împotriva mării, expediţia pare fără sfârşit şi deocamdată nu am atins vremurile cele mai fără de speranţă. Ce s-ar întâmpla dacă s-ar îneca înainte de şansa primei descoperiri eliberatoare?...
16

PARTEA ÎNTÂI

2

Pe o cunoscusem la un cenaclu. îmi intrase în cap ideea greşită că, iubind literatura, acolo aş putea-o întâlni la ea acasă. (La literatură mă refer!) Se citiseră si lucruri bune, si lucruri rele... Careva mă provocase să-mi spun şi eu părerea, m-am lăsat atras în cursă şi... Se pare că am emis şi câteva judecăţi de valoare cu privire la naţionalism şi la excesele câtorva lideri naţionalişti postrevoluţionari. Ca de obicei, spuneam mai mult decât era cazul ori decât era interesant. Dar pentru mine, ăsta era un drept câştigat după ani de reprimare prudentă şi sistematică a oricărui gând necenuşiu. Până în decembrie '89 era mai sigur dacă tăceai naibii din gură.

Şi deodată, prin învălmăşeala de trupuri transpirate şi buze arse de chiştoacele ţigărilor, prin fumul care-mi impregnase şi hainele, şi barba, văd venind înspre mine, cu paşi mici şi un mers ca de raţă, o fată lată în şolduri şi cârnă la picioare, robustă, dar nu grasă, cu faţa roşie şi pistruiată şi ochelari cu rame demodate, bătrâneşti. Mă întreabă dacă am două-trei minute libere, curios, zic că am şi propune să bem o cafea împreună. Apuc să-i spun că nu beau cafea, dar că putem bea un suc eu şi o cafea ea, aşa că trag cu ochiul de rămas bun în dreapta şi-n stânga, bat pe

umăr vreo doi amici, în drum spre uşă, şi ies, cu răţuşca cea urâtă pe urmele mele.

Asta se întâmpla la etajul trei al Casei Studenţilor. Am coborât, prin urmare, cele trei niveluri ce ne despărţeau de caldarâm, aproape fără să ne spunem vreo vorbă, ea cam încruntată, iar eu, prevenitor, gata să-i sar într-ajutor dacă nu-i ieşeau cumva treptele la numărătoare, şi iată-ne depăşind cabina portarului, traversând apoi atent - dar neregulamentar, în diagonală - şi intrând printre coloanele terasei pline de praf de la *Croco* în celălalt fumărai, al cofetăriei.

Aici, , care iniţial mi s-a prezentat cu celălalt nume al ei, de camuflaj, parcă Viorica, scotoceşte prin buzunare, clipind între timp rapid din ochi, vrând pasămite să onoreze invitaţia făcută. O las aşa câteva secunde, apoi, maliţios-blajin (mi se părea mie) intervin punându-i o mână fermă pe antebraţ, o întreb ce doreşte şi-mi declară că ia şi ea tot Pepsi, invitaţia la cafea era un mod de a spune că vrea să stăm de vorbă, după care merg ţintă la galantare.

Aşa cum stătea acolo lângă geam, la *Croco,* părea o biată tânără ieşită din adolescenţă şi scăpată de la orfelinat. Avea nu ştiu ce din comunismul de război, vorba lui Lenin, nu se întrevedea nici pe departe vremea *NEP-uui...* Aveam să aflu peste o vreme că mă înşelasem. îsi urmărea cu fer-

mitate propriile proiecte.

Deocamdată însă, aflam altceva. în timp ce-şi sorbea sucul cu înghiţituri mici şi surâzând mânzeşte, ca încurcată, fata începea să mă tragă la răspundere pentru că mă legasem de „patrioţi". Ea era alături de ei, intrase de curând în organizaţia de tineret a *Partidului Naţionalist Român,* filiala Cluj, şi avea o admiraţie autentică pentru conducătorul acesteia, domnul

Năsturescu. „Bravo", i-am zis, „şi dumneata consideri că ar trebui să fim de aceeaşi părere? Eu nu m-am înscris în *Partidul Naţionalist Român,* filiala Cluj, şi nici nu-l admir pe Năsturescu." „Da, dar de ce să-l ironizezi în public? Ai argumente pentru a susţine o asemenea atitudine?" „Dumneata de unde eşti de loc?" „Poftim?" „Unde te-ai născut?" „Aici, în Cluj." „Şi părinţii?" „Din Pătăuani, la 20 de kilometri de Dej." „Aha." „Cum aha?" „Aha! Puteam să jur." „Ce înseamnă asta?" „Că toţi cei intraţi în *PNR,* care nu sunt securişti sau proşti, provin din zone unde iobăgia a durat până târziu, în secolul trecut. Ce-s părinţii dumi-tale?" „Mama e asistentă medicală, iar tata doctor veterinar." „Si nu aveţi nici un ungur în familie?" „Dracu'! Asta ne-ar mai lipsi..." „De ce?", am râs eu, sigur pe mine. Eu sunt maghiar şi n-am treabă cu nimeni." M-a privit cu neîncredere, cam pieziş, dar eram în formă, drept care i-am oferit un rânjet larg (incluzând şi caria de curând tratată). „Nu-i adevărat!" „Şi ce dacă? Oricum, ar putea fi. Sau crezi că-ţi poate spune cineva din Ardeal ce limbi şi ce neamuri luptă în genele lui?" „Vorbeşti cu prea multă uşurinţă de treburile astea grave." „Ei şi? Mie mi se pare că tu eşti prea gravă pentru chestiile astea inefabile şi insolubile. La urma urmei, dacă găseşti că asta e excitant, n-ai decât să strigi şi «Jos ungurii!» sau «Trăiască Năsturescu!»".

M-a privit la rădăcina nasului. Era clar că nu-i plăcuse verbul „a excita". Pentru mine însă nu conta chiar defel. La ora aia mă şi gândeam deja ce am de făcut în următoarele trei minute. Prin urmare, am pus sticla jos — nu foloseam niciodată pahare în localurile publice de categoria ăstuia, n-aveam chef să mă trezesc cu vreun herpes - şi i-am dat de înţeles că vreau s-o

şterg. Dar, naiba ştie cum, a preluat ea iniţiativa: „Când te mai văd?" „La cenaclu? La şedinţa următoare." (Aiurea. N-aveam de gând să mai dau prin tutunăria aia. Urma să treacă măcar o săptămână până să scap de duhoarea

persistentă de nicotină din veston.) „Şi eu când dau sucul la care te-am invitat? E rândul meu."
Avea dreptate, dar fata era neinteresantă, iar complexele ei social-politice cu dungă tricoloră mă lăsau rece.
„Oricând, nici o problemă."
A fost a doua zi. La ieşirea de la ore, câţiva metri mai încolo de poarta liceului, mă aştepta , în pardesiul ei ca un sac.

3

Era o după-amiază cu miros greu, de spălătoare. O după-amiază ca un abator, asta era. Nu ştiu dacă şi-n alte locuri, dar în România asa este. Din când în când -

destul de des si din diferite motive — ori cerul e acoperit, ori e sufocant de cald, dintr-odată realizezi ce mulţime de gropi sunt în caldarâm şi cum te poticneşti în ele la tot pasul sau dai pretutindeni numai peste clădiri, edificii masive şi părăginite ori căsuţe modeste, strivite între gardurile unei grădini minuscule şi degenerate... Şi pe urmă nu mai ai salivă, înghiţi dureros şi priveşti în jur, la toţi oamenii grăbiţi, parcă prinşi de conjunctivită, mergând cabrat, gata să se apere în orice moment de lovitura venind nu contează din ce direcţie. Este o panică bătrână, generalizată şi aproape calmă, şi de obicei înoţi prin mijlocul ei fără să-ţi dai seama sau fără să-ţi pese, cel mult bâţâind tot timpul din picior în vreme ce citeşti ziarul sau stai de vorbă cu cineva, făcând pe veselul, pe spiritualul, pe finul, pe mofturosul, făcând pe normalul... Dar apoi apare câte o după-amiază din asta când un pumnal nevăzut sfâşie depărtările, ca într-o piesă romantică de un gust îndoielnic, şi totul devine zadarnic, reintri - cum s-ar zice - în adevăr, ţi-e peste mână să te prefaci sau joci, realmente, atât de prost,

atât de grosolan, încât scandalizezi toată asistenţa. Dacă ai o iubită, e ziua în care ajungi cu ea la discuţii (ori chiar la despărţire), figura ta îi spune cu precizie că n-o mai iubeşti, că ai pe altcineva, că eşti nemulţumit. Degeaba ai vrea să-i explici că atmosfera din jur e de vină, că brusc nu mai e nici o speranţă şi totul e definitiv pierdut... Se va uita la tine cu luare-aminte, necrezând o iotă din ce zici, aşa nişte chestii abstracte, „intelectualiste" n-au cum transforma un om într-un asemenea hal. Astfel încât, sub un pretext oarecare, se va apropia să vadă dacă pielea ta nu a reţinut aroma vreunui alt parfum, iar cele de mai proastă calitate vor căuta si prin buzunarele sacoului de pe cuier, sigure că alibiul tău nu poate fi perfect.
într-o astfel de după-amiază, când tipii cu reacţii nedisimulate, nedeviate spre altceva trag câte o beţie care mai relativizează un pic lucrurile, pe la orele sase, pe marginea rondoului Liceului „Alecsandri", apăru , hotărâtă — fără să ştie - să-mi strice definitiv ziua. Văzând-o, nu mi-am putut reţine gândul reflex că, uite, reuşisem să mă mai îmbogăţesc cu o cunoştinţă nedorită, si asa făceam un slalom nebun printre atâţia inşi a căror singură ocupaţie părea să fie pălăvrăgeala. Nu că mie nu mi-ar plăcea să pierd vremea, să trăncănesc, să uit de mine, dar nu fac parte dintre cei cărora le e indiferent cum, unde şi cu cine o irosesc.
Se părea însă că mă procopsisem cu şi, zău, n-aveam ce face cu ea. M-a întrebat dacă poate să mă însoţească vreo câţiva paşi şi bineînţeles că n-am spus ce simţeam cu adevărat, ci am încuviinţat, aşa că păşeam acum teribil de incomodat, făcând din când în când volute, de parcă aş fi vrut să-i prezint arhitectura - uneori medievală, alteori barocă - din partea

aceea de oraş; oraşul ei natal, firește. De fapt, habar n-aveam încotro am pornit şi de ce nu găsesc un pretext oarecare, oricât de transparent, să mă smulg naibii şi să dispar. Mi-era o lehamite care, sub aparenţa relaxată pe care o afişam, mă lăsa aproape complet imbecil, gura mi-era uscată după trăncăneala cu liceenii şi, efectiv, din când în când îmi venea s-o deschid larg în gol, fără măcar un scâncet, doar aşa, pentru a verifica dacă mai pot descleşta maxilarele. Ori, mai ştii, decât să rămân în acea singurătate năclăită, te pomeneşti că-mi convenea să târăsc după mine pe cineva gata să-mi distragă atenţia... Treaba era destul de complicată, pentru că, bunăoară, nu îmi plac damele care fac ele treaba rezervată mie „de drept". Mi-a venit întotdeauna la îndemână să fac un pic pe cinicul, să cred că, dacă e ceva care-mi convine, pun mâna si iau. In plus, dacă era un loc unde câştigam puncte, atunci acela era turnirul propriu-zis, nu recompensa. în ritualul ambiguu, adeseori ezitant, când vorbeşti mult, repede şi amesteci observaţiile ce se vor adânci cu toate trăsnăile de pe lume, iar degetele, palmele, umărul, cotul fac, fiecare, câte ceva, însă altceva decât celelalte şi decât au mai făcut, acolo mă regăseam, precum un vânător strângând între pulpe armăsarul în spume, îmboldindu-l cu pintenii, dar strunindu-l în chiar aceeaşi clipă cu hamul, cu zăbala, pe când câinii săi feroce, zburliţi, înconjoară ireversibil vulpea... Acela era locul meu de glorie şi voluptate, de magie şi de izbândă... încă nu înţelegeam prea bine ce înseamnă asta. Mi-a explicat-o altă dată, mult mai târziu, amicul meu Alain, francezul care nu se putea desprinde de amestecul de măreţie şi derizoriu identificat de el în Transilvania. „Nu femeile îmi lipsesc, spunea el, serios cum nu-l mai văzusem niciodată, ci confirmarea

25

puterii mele de seducţie. Nu să mă culc cu ele mă interesează, ci să ştiu că mai pot stârni, că mai pot seduce, că prin felul meu de a fi mai pot întoarce lumea pe dos şi aş putea-o lua de la capăt."
Vasăzică, eram şi eu un seducător, un pârlit de intelectual complicat şi neresemnat, gata mai bine să-si bată ioc de sine si de toţi ceilalţi, numai să nu abandoneze. Altminteri, corăbiile lungi ale femeilor, părelnicele şi dăunătoarele lor trupuri urcate pe tocuri, înălţându-se ca nişte lujeri dornici de soare şi privind zările cu luare-aminte, cu viclenie dacă trebuia, temerar dacă nu se putea altfel, mă fascinau ca-n prima zi a pubertăţii, când descoperisem cu mirare că asemenea lucruri îmi instalează un nod trainic în gât şi-mi modifică ticăielile inimii. Mă fascinau cu aceeaşi prospeţime şi intensitate şi cu acelaşi efect ambi-valent, deopotrivă, de dorinţă şi angoasă.
Nu şi însă. Ce naiba?! Chiar păream genul pe care-l „draghezi" aşa, indiferent cum?...
între timp, ea călca uşor pe lângă mine, nechezând din gât la tâmpeniile pe care le emiteam, scoţând la iveală bagajul de stereotipii potrivite în asemenea ocazii. Păşea cu umerii strânşi si mâinile în buzu-narele paltonului inform, iar paşii ei rapizi şi destul de mărunţi, meniţi să o menţină în ritmul compasului meu, caricaturizau involuntar mersul gheişelor.
Habar n-am cum, mai intrând după pâine, mai oprindu-mă la chioşcul de lângă casa cu coloane să întreb de *Contemporanul,* mai aruncând o privire pe la standurile cu cărţi răsfirate precum verzele într-o grădină de la marginea oraşului, am ajuns la redacţie. Aveam, ca de obicei, cheia la mine — noroc cu Ghiuţă, redactorul-şef, care îmi făcuse şi mie o dublură, spre a putea ţine, discret, meditaţiile cu fiu-său, acolo.
26
Oricum, era un loc neutru, unde puteai sta de vorbă cu cineva, privind între timp trecătorii pe fereastră. Dar despre ce să discutăm? Realizam abia acum că, de astă dată, nu venise cu nici un pretext, pur şi simplu se interesase dacă mă poate însoţi câţiva paşi.
Era frig prin încăperile mobilate sărăcăcios, cu birouri bune de reformă si scaune scârţâind resemnat. Eram între anotimpuri: pentru distribuitorii de căldură, iarna se terminase. Pentru noi, ceilalţi, ea mai dura. Am renunţat, totuşi, la hainele de stradă, ştiam că altfel vom îngheţa odată ieşiţi în vântul rece.
„Şi cum de ţi-au dat numele ăsta?" „Care?", m-a întrebat buimacă, ţinându-şi mâinile vinete, cu unghii mici şi pătrate, la vedere. „." „Ah, naşul meu e un tip fistichiu, mort după numele rare." „Nu l-am mai auzit niciodată", am zis, trăgându-i un scaun la biroul lui Radu Dragoş. „Nici eu, dar l-am citit într-un roman medieval." „Exact", mi-am amintit eu din Cartojan, *Imberie şi Margarona.* „Dar, acolo, Imberie e el. După toate probabilităţile, tu trebuia să fii Margarona." „Asta-mi mai lipsea, şi aşa sună ca dracu'..." Chiţcăi iar în felul acela al ei, scurt şi în surdină. I-am privit brusc cu atenţie gâtul, care se vedea acum destul de bine de sub cele două pulovere suprapuse. Avea pielea albă de tot, brânzoasă, iar firele de păr îi erau subţiri, fragile, genul care, după treizeci de ani, începe să cadă puţin câte puţin. „Margarona!", exclamă ea cu dispreţ, parcă vrând să mai verifice o dată dacă nu se înşela. Dar, paradoxal, deşi suna ridicol, i se potrivea al naibii de bine. I-am ascuns, evident, acest amănunt, însă de atunci încolo, când voiam s-o tachinez, îi ziceam Margarona şi chiar Macarona.
Oricum, ajunsesem într-un punct mort. Mă simţeam înstrăinat şi dintr-odată, grăbit, îmi venea s-o
27

expediez după ţigări - măcar că eu nu fumez - pentru ca la întoarcere s-o întâmpine doar uşa din fier forjat şi sticlă a palatului redacţional, dar nu era genul meu de grosolănie. Preferam s-o determin pe ea să vrea să plece. Aşa că, total aiurea, am procedat ca în multe alte rânduri, cu altă lume măruntă care nu izbutea să stârnească în mine decât un cinism nemărginit. Am întins dreapta şi am apucat-o de un sân, iar stânga i-am strecurat-o, de-a lungul fustei în carouri maronii, până în dreptul pubisului, presându-i-l uşor. între timp o priveam în ochi, zâmbind maliţios şi total aberant. La fel era şi scena la care trecusem, fără cea mai mică legătură cu cele dinainte, aşa cum în câte o expoziţie sari cu brutalitate de la imaginea crucificării datorată unui renascentist la o sărbătoare campestră pictată de un maestru flamand. A icnit scurt, a surpriză, roşind de sus şi până jos. Până şi gâtul îi devenise purpuriu, ceea ce mă amuza enorm şi-mi dădea certitudinea că în două secunde va porni rigidă spre uşă, cu paltonul într-o mână şi poşeta neagră, cât o raniţă de campanie, în cealaltă. Apoi m-a privit, clipind des din ochi, cu tandreţe si recunoştinţă, un pic încurcată, şi a depărtat uşor picioarele, deschizându-mi drum, aplecându-se vag înspre mine. Conform scenariilor de gen, acum ar fi trebuit să urmeze sărutul. Dar avea buzele uscate şi scorojite, nu mă tenta defel. Ba, mai mult, nu avea nici o aromă.
Nu-ţi dai seama decât în asemenea situaţii cât de importante sunt miresmele. O femeie urâtă se poate salva printr-o undă de parfum. Alta, superbă, e devorată de singurătate pentru că... n-a făcut nasul nimănui să freamăte. Ca să nu mai vorbesc de diversitatea odorifică a unui trup. Totul e o capcană. Două ure-chiuşe roz te pot îmbăta, efectiv. La

fel şi gâtul. Dar
28

cum sunt sânii, pântecele, piciorul? Cum e palma, cum sunt buricele degetelor? Şi cum irizează tâmpla „ei", proaspăt transpirată? Totul e misterios şi nu ţine de raţiune. Degeaba ţi-ai propune orice, nu ştii cum vei reacţiona până la urmă. Dar proba focului - nu pentru toată lumea, ci pentru inşii olfactivi (eu sunt unul dintre ei!) - e alta. Cum vei resimţi oare mareea aeriană difuză care înconjoară, precum o aură invizibilă, triunghiul păduros al muntelui venusian, pliul tandru?... Aici se joacă marea carte, aici se decide ce va urma. Şi uneori nu mai urmează nimic. Cel mai adesea, nu ştim de ce, n-am putea-o explica. Alteori, da, şi atunci suntem şi mai nefericiţi. Rămânem cu noi înşine, să ne contemplăm la infinit propria infirmitate. Cu speranţa că Dumnezeu, în marea lui îndurare, ne va mai trimite o victimă. Una pe care să o facem fericită şi care să ne fericească.
Asta aştepta, pare-se, , cu absenţa ei de miros care începea să fie un parfum propriu. Şi cu buzele uscate, pe care le ocoleam la mare distanţă, în timp ce-n urechi mai auzeam încă nostalgic paşii ei îndepărtându-se şi uşa redacţiei bufnind intransigent. Era pe scaun, cu pulpele uşor depărtate, aştepta să continui. Ce aiurea!
M-am îndepărtat ca un amnezic şi am format un număr de telefon. Habar n-am ce fel de cifre înşi-ruisem, pentru că nu voiam să vorbesc cu nimeni. De altfel, când am auzit că suna, am şi închis, dând din umeri: „Ocupat!" „N-am mai făcut asta cu nimeni", mi-a răspuns . „Ce anume?", m-am interesat, cu vocea imperceptibil răguşită. Pentru că deveneam nesigur. Fiindcă situaţia îmi scăpa din mână. Deoarece nu mai dictam eu regula jocului. Probabil aveam urechile roşii, le simţeam teribil de fierbinţi. Noroc
29

că erau acoperite de părul meu rebel, netuns de mult. Aş fi putut prelua iar controlul, doar continuând ce începusem. Dar tocmai asta nu voiam. Şi, de altfel, chiar şi aşa, tot ea ar fi păstrat iniţiativa. N-aveam decât s-o şterg, cu cât mai rapid, cu atât mai bine. Deocamdată însă întrebam, făcând pe prostul: „Ce anume?" „Ce am făcut noi acuma." „Păi n-am făcut nimic... Credeam că te referi la faptul că m-ai aşteptat în fata liceului, făcându-mă să întârzii la o întâlnire importantă." Am surâs, schiţând doi paşi în direcţia scurtei mele de catifea îmblănite. „Chiar trebuie să plecăm?", a vrut să ştie . Părea destul de transpusă şi nu se mişca. „Se pare că da", mi-am alcătuit eu o figură ce se voia sobră. „Ai întâlnire cu o femeie?" Am aprobat. Speram că sinceritatea mea jucată îi va pune capac. avea însă alte gânduri, mai precise. „N-am mai putea sta, totuşi, un pic?", m-a rugat, rostind ca şi până atunci, destul de repede, cuvintele. „Lasă că ne mai vedem, am zis eu, voit neglijent. Oricum, dacă n-ai mai făcut niciodată aşa ceva..." „N-am zis că n-aş face-o", m-a privit ea în ochi. Stătea pe scaunul ăla tot cum o lăsasem, cu mâinile încremenite pe marginile rotunde, aproape strecurate sub şezut, şi clipea des, enervant, stră-duindu-se, totuşi, să facă pe îndrăzneaţă. Cred că si asta mă irita, încă de pe atunci: era suficient de îndrăzneaţă, încât să nu mai trebuiască să facă pe îndrăzneaţă. O tautologie inutilă şi inestetică. Dacă ar fi fost măcar singura...
30

4

Am scăpat de la ieşirea din redacţie. Dacă aş fi făcut-o la intrare, m-aş fi simţit poate la fel de anost, dar fără sentimentul acela de enervare care acum îmi bubuia în tâmple. Brusc, masa de oameni de pe bulevardul Eroilor devenise compactă şi era al naibii de complicat să mă strecor printre trecători. S-ar fi zis că merg împotriva mareei, şi încă fără ca măcar să izbutesc mişcările instinctive care te ajută de obicei să eviţi ciocnirea cu necunoscuţii. Am început, deci, să transpir, deşi era în continuare frig şi vânt. Asta a făcut să-mi crească si mai mult iritarea.
Nu , direct, mă călca pe nervi, ci felul meu imposibil de a fi. Puteam, nu-i aşa, să nici nu intru în redacţie, ba mai mult, îmi puteam lua rămas-bun distant şi politicos de la primele două replici. Dar n-o făcusem din cauza vechilor mei duşmani, timiditatea şi... candoarea. Ei, da, la cincisprezece ani puteam trece drept un prostănac sadea. Eram interiorizat, roşeam repede, iar dacă mă străduiam să nu privesc prea atent în dreapta şi-n stânga, putea părea că nici nu gândesc. Nu mă bâlbâiam, dar pronunţam ezitant unele cuvinte, începuturile de frază în general, şi nu sfârşeam toate propoziţiile. Intuiam cu rapiditate sâmburele oricărui conflict virtual din cele mai multe
31

situaţii şi-i supralicitam dimensiunile. O simplă gafă îmi părea o catastrofa iremediabilă, iar un gest de bunăvoinţă lua în inima mea dimensiunile unei promisiuni solide de pace universală. Eram veşnic îndrăgostit, dar fetele care îmi plăceau ajungeau repede să mă bată camaraderește pe umăr, destăinuindu-mi — ca unui prieten de nădejde - complicaţiile lor sentimentale. Cu cele care nu îmi plăceau era mai lejer, nici nu le mai observam. Pentru că, în plus, eram şi orgolios. In schimb aveam un succes considerabil la doamnele de o anumită vârstă — dezamăgite de căsnicie sau antrenate la capitolul singurătate —, cu cearcăne vineţii sau mustăcioară bălaie, cu peri vigurosi pe picioare şi lac

scorojit pe unghii. Asemenea detalii mă împiedicau să mă las în grija priceperii lor, preferând să lupt cu propriul fel de a fi, spre a mă face remarcat de colegele mele de generaţie. Până la douăzeci de ani a fost însă inutil. Bătălia mea cu mine însumi s-a dat la mare adâncime şi, încetul cu încetul, am exersat diferitele elemente ale unui alt mod de a fi, situat aproape la antipod. Repetatele prietenii exasperante cu sexul celălalt m-au familiarizat treptat, nu o singură dată într-o manieră şocantă, cu modul feminin de a fi, inclusiv cu intimităţi din categoria celor care rămân cel mai adesea definitiv secrete. Le învăţam cu sila şi, totodată, cu irepresibilă pasiune şi n-am scăpat nici până azi de acest mod dual de a privi lucrurile. Poate fiindcă eu însumi am devenit un dedublat. Căci, în ciuda mulţimii de „trucuri" pe care le ştiu şi le folosesc, acolo în adâncime, pe spirala cea mai obscură a sufletului, mi-am conservat perfect intactă frusteţea de odinioară. Sunt, s-ar zice, un ins relaxat, tolerant şi concesiv astăzi. Pot stabili fără dificultate contacte cu cei din jur, iar unii mă consideră

chiar spiritual şi cinic. Poate că au dreptate, şi asta e aparenţa pe care o las să se întrevadă. Insă nu e totul numai aparenţă pe lumea asta, nu e totul doar faptă şi acţiune. Mai sunt şi gândurile, sentimentele, spaimele, speranţele, visele... Iar în privinţa asta am rămas cvasineschimbat. în lungii ani ai adolescenţei am cristalizat în secret, precum banala perlă de pe fundul unei mări anonime, într-o formă dură si tăioasă, intran-sigentă. Acolo, vai, nu încap jumătăţi de măsură, nu e loc de compromisuri, iar exerciţiile mele zilnice de adaptare întreţin un conflict permanent, interminabil, cu mine însumi.

5

Din toamnă locuiam în Grădini-Mănăştur, un soi de introducere la Mănăşturul autentic, cu fagurii blocurilor aruncaţi alandala unii peste alţii. Nici urmă de grădini însă. în locul lor, fereastra actualiza în fiecare dimineaţă priveliştea cimitirului de pe deal, în care se zăreau crucile albe. Peste drum, la doi paşi de bloc, fosta „AHmentară" transformată de prin '90 într-o speluncă sordidă — îmi aducea în auz, la ore târzii, răcnetele preocupate ale clientelei.
Mă simţeam, totuşi, binişor în locuinţa rece tot timpul zilei şi dezmorţită între primul şi al doilea cântat de cocoş. îmi răspândisem hârţoagele peste tot, îngropând sub mormane mobila de împrumut, iar pereţii îi mascasem sub postere cu scriitori iluştri (pe stânga) şi femei bine calibrate (pe dreapta). Eram acum în faza când aştepţi ca decorul să devină neutru, un fundal pe care nu-l mai observi. Dar momentul nu venise încă.
Poate fiindcă ajungeam în bârlog abia pe întuneric. Zilele le împărţeam între prima şi a doua slujbă, aliniate una pe urmele celeilalte, şi abia izbuteam să mai rup necesarul de timp pentru vreo cursă prin magazine, mă încăpăţânasem să duc în spinare mai mult decât puteam cu adevărat duce. Când cei apropiaţi

mi-o spuneau - cu o oarecare îngrijorare sau mimând amuzamentul - zâmbeam satisfăcut. Pe de o parte, pentru elogiul implicit (deşi, chiar şi în ochii binevoitorilor, muncile mele nu figurau în categoria celor susceptibile a produce oboseala; vezi bine, nu coseam şi nici nu dădeam ia ciocan!...), pe de alta, pentru că eu ştiam, şi ei nu: munca poate, realmente, ţine în frâu sentimentele inconfortabile. Or, pe mine mă bântuia un asemenea sentiment de o bună bucată de vreme.
Pur şi simplu, nu-mi găseam locul în corpul meu. Erau ani de când începusem să pierd controlul, mărindu-mi circumferinţa şi revenind cu greu la alura iniţială, mâncând în unele clipe ca un disperat, pentru ca apoi să mă detest sincer pentru slăbiciunile astfel probate. Trecuseră zeci de luni de când mă încleştam cu limitele mele corporale, socotind - pesemne inconştient - să le depăşesc, să-mi fac să transpire, să obosească, să cedeze automobilul de carne unde fusesem ascuns cu puţin înainte de naştere. Să-l îngenunchez prin exces.
Dintr-un anume unghi, nu era o bătălie atât de disperată. Fripturile rumene ori mititeii bine garnisiţi lăsau loc şi unui sentiment de satisfacţie. Salatele cu mirodenii şi supele limpezi, prin care pluteau găluşte voluptuoase de gris, nu erau menite să te aducă la exasperare, mai ales în România înfometată a lui Ceauşescu. Dar, prin aceasta, dramatismul evenimentelor intime pe care le trăiam nu scădea cu nimic. Eram ostil trupului meu, iar el, la rându-i, îmi devenise ostil. Un ochi invizibil, de arhanghel, ne-ar fi văzut, fără îndoială, aşa cum se cuvenea: ca pe doi duelgii încleştaţi într-o confruntare pe viaţă şi pe moarte. Aveam în faţa ochilor minţii imaginea de o claritate

fără fisură a celui care eram: un bărbat spătos, mlădios, cu fibra muşchiului alungită elegant şi figura plăcută, cutezătoare. în schimb, zi de zi, oglinda îmi livra aparenţa unui ins cu un brâu de grăsime de jur-împre-jurul taliei, cu oase puternice şi carnea de pe ele bine legată, cu picioarele puţin stângace şi antebraţele o idee prea scurte. Iar figura, de o mobilitate - ori, dimpotrivă, de-o imobilitate - suspectă.

Ceea ce mă respingea cel mai tare la , cât priveşte aspectul fizic, era, cred, tocmai aceasta: îmi semăna într-un fel. Pierduse si ea de sub control tulpina pe care o locuia. Sânii — măricei, dar nu din cale afară - îi atârnau dizgraţios, sprijiniţi de burtă. Talie nu părea să fi avut niciodată, avea trupul scurt şi drept, fără mlădieri. Picioarele, după cum aveam curând să-mi dau seama, deşi acoperite cu o piele albă, îmi sugerau prin aspect ceva brânzos. In plus, nu lipseau varicele, destul de vizibile deja, în pofida vârstei. Gâtul îi era tăiat de trei dungi adâncite, nu din cauza trecerii timpului, desigur, ci, aşa cum vezi adeseori la bebeluşi, ca amintirea unei bătrâneţi nedovedite.
într-un fel, pot zice că de aici proveneau şi puseurile mele de comunicabilitate cu , ca şi respingerea ei vehementă, organică. Eram „fraţi", purtam urmele aceleiaşi „maladii". Eram urâţi si încătuşaţi în urâţenia noastră într-un univers populat de păpuşi Bărbie şi Steven Seagal-i surâzători. în ce mă priveşte, nu eram deloc resentimentar. Dimpotrivă, mă bucuram să pot spera ca, printr-un efort de voinţă, să mă aşez şi eu pe unul dintre soclurile frumos laminate ale esteticei contemporaneităţi. Trebuia doar să las în urmă trupul de azi şi să mi-l făuresc pe cel de mâine. Nu era imposibil. Michael Jackson o demonstrase, ciopârţindu-şi fizionomia prin zeci de operaţii estetice.

Acum era cu totul altcineva: un monstru asexuat, pentru mulţi ademenitor, un efeb gata să populeze vise de femei, dar şi de bărbaţi. Pentru mine, Michael era dovada unui anume eroism, al victoriei chinuitoare - e drept, obţinută sub degetele chirurgilor plasticieni — asupra corpului.
între şi Michael Jackson nu era, practic, mare diferenţă. Fiecare avea partea lui de monstruozitate, doza lui de incertitudine respingătoare. Dacă o înfrângeam pe , îmi spuneam, fără să mă aud cu toată urechea, îmi înfrângeam propriul trup, propria neputinţă. Deveneam stăpânul meu, al spaţiului celui mai intim pe care-l locuiam.
Abia după aceea ar fi început bătălia.

6

N-aveam nici un chef de , si nu e de mirare. Nu mă trăgea prea mult aţa nici măcar către literatură, probabil cel mai important lucru din viaţa mea secretă. Fusesem la cenaclu cu un sentiment de îndoială si mai mult dintr-un soi de ultimă rămăşiţă a respectului de sine (de mine însumi). Aveam convingerea că un profesionist autentic nu ascultă de umori, ci păstrează un standard anume, chiar şi în clipele de lipsă de inspiraţie. Iar eu eram, printre altele, un profesionist al lecturilor beletristice, cel puţin aşa îmi plăcea să cred. Prejudecăţi utile, fiindcă te susţin atunci când până şi pala unui zefir anemic te-ar putea răsturna.
Recăzusem în starea atât de bine cunoscută din ultimii ani ai timpurilor lui Ceauşescu: blânda schizofrenie a alunecării în gol şi, simultan, a zbaterii pentru a ieşi din nou la suprafaţă. Pe acest fundal oarecum confuz, plănuiam să trec pe la un preot greco-catolic căruia i se răspândise faima cu repeziciune în ultima vreme. Eram ortodox, dar nu avea nici o importanţă. Dacă aş fi auzit lucruri de acelaşi fel despre un pastor baptist, m-aş fi gândit cu speranţă şi la acela.
Ceea ce auzisem despre părintele Gomboş îmi plăcea instinctiv. Se spunea că e un duhovnic nemai-

pomenit, care a scos pe multă lume din cele mai diverse impasuri. La Roma, unde plecase după ce, înainte de revoluţie, devenise inginer de maşini agricole, ajunsese, în scurtă vreme, un personaj foarte respectat printre bursierii români. Organizase chiar un soi de mică opoziţie, lăsându-şi barbă şi pledând pentru revenirea la straiele preoţeşti din vremea lui Inochentie Micu, încă purtând amprenta tradiţiei răsăritene. As fi avut mare nevoie să mă sfătuiesc cu unul ca el, mă simţeam aparţinând cumva aceleiaşi familii de spirite neliniştite şi, în plus, aveam probleme acasă, în familie.
Tata era bolnav, probabil bolnav rău de tot, ultimele internări prin spitalele de acasă nu-i redaseră vigoarea. Se ţinea tot mai greu pe picioare, iar faptul nu avea — ziceau doctorii - nici o legătură cu vechiul lui emfizem pulmonar şi nici cu tradiţionala lui cardiopatie ischemică.
Plecasem vineri în Arad, pentru a infinita oară, erau ani întregi de când mă zbăteam din răsputeri să-mi scot din vine oraşul ăsta tern de câmpie, al cărui mister se termina exact acolo unde ar fi trebuit să înceapă. Era oraşul meu, un oraş fără istorie, cu nici trei sute de ani în urmă, cu clădiri de nici două secole, cu bulevarde de abia un secol. Fără nici o istorie în afară de a mea, de urma umbrei mele pe faţade, poduri şi trotuare, o umbră care începea deja să se alungească, să se lase contemplată în perspectivă, într-un racursi totuşi brutal si vital încă.
Aveam pretexte, oho, păstram sub frunte un mănunchi întreg de pretexte, e un pic umilitor să fii atât de dependent de oraşul tău de carton, precum decorul filmelor de mâna a doua cu cowboy, pictat de un emigrant orfan de talent, cu capul plin de cariatide cu

bustul dezvelit şi de ghirlandele efasate ale unui rigid festivism. Dar de astă dată speram că boala tatălui meu ar putea fi un asemenea pretext, speram că e o alarmă falsă, cum mai fuseseră si altă dată cele anunţate de mama, de la care moştenisem crisparea şi spaimele.
Nu mă temeam de orice, numai de necunoscutul banal. Marele Necunoscut mă atrăgea cu irezistibilă putere, dar neaşteptatul mediocru, un cerşetor în care îl recunoşteam pe vărul îndepărtat al unei văduve din vecini, moartă tânără cu ani în urmă şi găsită după trei zile de caniculă, neaşteptatul-de-carnaval răsărit brusc în calea mea din decorul anost al unei pieţe ştiute pe de rost mă sufoca, transformându-mă aproape într-un manechin din pictura lui de Chirico.
... Slăbise enorm şi părea că abia ţine ochii deschişi, iar pielea feţei i se adunase sub bărbie, atârnându-i ca unei iguane semiadormite. Se ridica greu din fotoliu şi păşea şovăielnic, clătinându-se, încât era greu să-ţi dai seama dacă era din cauza vederii slăbite, a diminuării auzului şi, odată cu el, a organului echilibrului ori, pur şi simplu, o consecinţă a stării de slăbiciune. Aflam abia acum că, de mai bine de o lună, temperatura lui atingea constant 37 de grade şi câteva linii.
Vorbeam greu cu el, făceam eforturi să rotunjesc bine vocalele, ca să mă fac înţeles, si ridicam vocea ca să mă audă, ceea ce mă determina să mă simt de parcă aş fi fost unul dintre crainicii fără har de la televiziune şi îmi răpea bruma de firesc pe care mi-o cultivasem cu eforturi, în ani. Şi peste tot, tata mă urmărea cu privirea lui tulbure, atinsă de cataractă, dar încărcată de o iubire greu de suportat. îmi venea să sar de pe scaunul meu, să-l apuc de guler şi să-i strig: „De ce mă înlănţui şi mă târăşti în gelatina ta
sufocantă? De ce nu m-ai învăţat să o suport cu ani în urmă, pe vremea când credeam că orice pasiune trebuie îngropată sub un zâmbet vag ironic, subţire? De ce nu pot duce pe umeri această erupţie solară? Oare nu am făcut faţă atâtor explozii de agresivitate, trivialitate, ură, tonelor de nepăsare aglomerate prin cartierele mărginaşe pe care le-am bătut? Atunci, de ce nu pot duce pe umeri povara iubirii tale, tată? Trebuia să mă înveţi cu ea atunci când se mai putea încă. Să o fi exersat împreună din vreme, aşa cum îşi învăţau taţii, pe vremuri, odraslele să călărească, să mânuiască ciomagul, să sărute mâna doamnelor şi seniorilor cărora le erau vasali. N-ai avut curajul să-mi deschizi calea către mareele iubirii, m-ai făcut să cred în manierele englezeşti; în zâmbetele ghiduşe, un pic ironice, practicate în clipele ce ameninţau să dezvăluie o prea intensă emoţie; în glumele deşucheate, gata oricând să răstoarne patetismul unei strângeri la piept, al unei sărutări apăsate pe frunte. Ce-o să mă fac, îmbrâncit pe culoarele acestei singurătăţi neputincioase? De ce vii la întâlnire abia acum? La mine nu te gândeşti? Cum mă voi prăbuşi eu în pulberea aurie a strivitoarei tale iubiri?"
Toate astea, şi încă altele, îmi veneau în minte deodată, într-o aglomerare bolovănoasă, în timp ce fălcile abia mi se descleştau într-un zâmbet ce părea de circumstanţă, într-o întrebare anostă, menită să-mi mascheze panica şi să-mi înlăture din priviri o posibilă perdea lichidă.
— Şi ce-ai mai făcut săptămâna asta?
(Până şi atât începea să sune ca o injurie. Dacă ceva îl umilea la maximum, aceea era neputinţa lui cvasigeneralizată. Nu mai vedea bine, nu mai auzea şi nici picioarele nu-l mai ascultau cum trebuie, se

clătina periculos la fiecare pas. El, care zeci de ani mărşăluise spre serviciu, parcurgând zilnic distanţe notabile, ca într-un exerciţiu sportiv şi de voinţă. Mi-l amintesc cum se trezea pe la cinci dimineaţa, din curte se auzea un cocoş, iar din bucătărie, pufăitul tatei la contactul cu apa rece din ligheanul smălţuit. Părea baia unui elefant optimist, care împrăştie cu trompa jerbe de apă peste plante...)
- Eh, iubitule, n-am prea făcut mare lucru, zicea rar şi sumbru. Realitatea e că nu prea mai văd cu ochiul stâng, şi asta mă îngrijorează. Nu mai pot citi, dar mă mai uit când şi când cu maică-ta la televizor. Ce mă mai pot distra cum o enervează politicienii ăştia ai noştri!...
Aici râdea un pic şi mă străduiam să-i ţin isonul, ne făceam că nu observăm că suntem în mijlocul unui taifun din care nu putea scăpa teafăr nici unul. Era, aveam impresia, modul nostru de a fi cumva eroici, de a sta cu picioarele depărtate, cu mâinile în şolduri şi cu dinţii sclipind insolent către cvadrigele cu luptători barbari, întunecaţi, care, peste două secunde doar, urmau să ne spulbere, să ne aneantizeze, să ne transforme în atomi invizibili. Dar noi ne amăgeam, cine ştie, că vom lăsa în urmă o imagine. Doi bărbaţi, cot la cot, umăr la umăr, surâzând şi flecărind, turnând nimicuri după nimicuri în faţa Morţii. Speriind-o, poate.
— Mai bine spune-mi de tine: ţie cum îţi mai merge? se interesa tata, dragul de el, ale cărui mâini invizibile se ridicau tremurânde şi îmi pipăiau faţa, gura, nasul, intrându-mi în ochi, înpăienjenindu-mi-i, în timp ce mâinile vizibile, acoperite de bătrâneţe cu pete cafenii, adăstau mai departe în poală.

42

— Oh, excelent, minţeam eu în maniera obis-nuită. N-am probleme, totul merge strună, imagi-nează-ţi că au reparat strada pe care locuiesc, noaptea nu mai aud maşinile tremurând din toate încheieturile la întâlnirea neprevăzută cu câte o groapă. S-a aşternut pacea în cartier, ţi-o spun sigur, fiindcă rămân treaz până târziu, corectez la teze în draci, în curând le încheiem copiilor mediile, se apropie vacanţa.
Dădea din cap şi se făcea că mă crede, vezi bine, faptul că domnul primar dăduse strada la dres era de natură să mă facă fericit. Totuşi, însă, adăuga:
— Dar cu viaţa ta ce ai să faci?
întrebare de nota zece, din categoria celor care nu aşteaptă un răspuns făcut din cuvinte. Numai că eu aveam la dispoziţie doar cuvinte, atunci, ca şi acum, viaţa mea din cuvinte era făcută, pesemne că îmi mâncase cineva toate tăcerile.
— Dar ce ar fi de făcut cu ea? Nu face ea ce vrea cu fiecare? filosofam eu fanfaron, grăbit să scap dintr-o situaţie de care nu aveam nici un chef.
Dacă aş fi acceptat provocarea şi i-aş fi dat răspunsurile adevărate pe care le purtam în mine, l-as fi strivit, fără nici o îndoială. în alte vremuri n-aş fi ezitat să o fac, pândind chiar prilejul cel mai potrivit, când doare mai rău. Dar acum...
Mă rezumam să constat că există şi cuvinte sau însăilări de cuvinte care pot face terci din noi.
Avea prejudecata că măcar eu meritam să fiu fericit. De ce tocmai eu? Pentru bunul motiv că el nu fusese. Chiar aşa, nu fusese? Mie mi se părea că teza nu stă în picioare. Mi-l aminteam în alte veri si alte toamne, pe când nimeni nu-i putea sta nici alături, nici împotrivă. Un fel de uragan aproape palpabil îi umfla pânzele, purtându-l pe mări exotice, unde alţi
43

muritori n-au ce căuta. Ce l-as mai fi urmat acolo, dar nu vedeam nici o cale. Iar acum se credea nefericit, o simţeam, nefericirea bolii lui se întinsese ca o plagă asupra întregului trecut.
Credea însă într-un soi de lege a compensaţiilor. Şi probabil că ochiul divin chiar a instaurat o asemenea ordine. Numai numărătoarea nu era bună. In viaţă nu e ca la tricotat, unu pe faţă, unu pe dos. Biblia pomeneşte despre ciclurile de câte şapte generaţii, de ce am crede în Biblie fără să pariem şi pe asta?!
Ori poate că, realmente, eu sunt cel fericit. într-adevăr, n-am prins războaie, nici foamete şi nici mari tragedii personale n-am trăit. N-am fost ales de zei pentru pedepse exemplare, ceea ce poate însemna până la urmă, în termeni generali, şansa unui destin fericit. De ce trăiam atunci cu sentimentul că jubi-laţia mi-a fost interzisă?
Dincolo de toate acestea, dialogul nostru continua.
Mi-a dat iarăşi dreptate, încuviinţând din cap parcă puţin distrat, acceptând evaziunea pe care i-o propuneam. Avea o delicateţe pe care nu eram dispus să o apreciez. Exigent cum eram cu starea mea de nemulţumire, mi s-ar fi părut mai loial să insiste, să se intereseze mai stăruitor de fiul lui, cel pe care, neîndoielnic, îl iubea şi care se întâmpla să fiu eu.
- Vreau să merg săptămâna viitoare la doctor, însă nu cu vechile mele probleme. N-am spus nimănui până acum, dar de la o vreme nu mă mai pot îndepărta de casă. Am nevoie mai tot timpul de un closet prin apropiere. Colita îmi face figuri...
Continua pe tonul lui estival, dar simţeam din toate că asta era problema la care voise să ajungă.
44

- Nu crezi că ar fi mai bine să vii cu mine la Cluj? l-am întrebat, deşi habar nu aveam la ce doctor, unde l-aş fi putut duce. Oricum, în vremurile de penurie pe care le trăiam, o clinică universitară avea mai degrabă oameni pricepuţi şi medicamente decât un spital provincial.
II mai chemasem şi cu alte prilejuri să vină la mine, dar m-a refuzat întotdeauna. Eram chiar puţin gelos, fiindcă îmi aminteam cum, pe vremea când mă mai jucam încă pe strada copilăriei mele, mersese la Dinu, care făcea armata la Craiova. La mine nu venise nici în studenţie, nici în scurta perioadă cât servisem sub arme, nici mai pe urmă, de când profesam la liceul din vecinătatea statuii Sfântului Gheorghe. Acum însă nu m-a refuzat, ca în alte daţi. Era de acord să se supună unui control medical în capitala Transilvaniei. Cerea doar un răgaz, să vadă ce spun doctorii arădeni.
... Mai târziu am ieşit pe balcon şi am privit spre malul celălalt al Mureşului. Mai rămăsese nişte loc, distanţa dintre două blocuri, şi prin el se puteau zări platanii uriaşi de dincolo de apă, terenul sterp folosit uneori pentru instrucţie de către unităţile din Cetate şi chiar turlele de un baroc provincial ale bisericii ctitorite de împărăteasa Măria Tereza.
Mai aproape, curtea în care, nu cu mult timp în urmă, oamenii asanaseră terenul şi-şi croiseră mici grădini de zarzavat se pârjolea la soare cu garajele ei inestetice, de beton zgrunţuros. Pe vremuri fuseseră acolo ceapă verde, roşii şi ardei, mărar şi pătrunjel. Când veneam la mama, îmi umplea farfuria cu mâncare de fasole verde. Tata sădea

în fiecare an în grădiniţa lui. Plantase şi o salcie, care a apucat să se înalţe de-a binelea. Nici furtuna din vara lui '86 nu a putut-o dezrădăcina. Tot tata o îndreptase, ancorând-o mai bine, cu sârmă, în terenul neprietenos
45

în care, săpînd un metru în adâncime, dădeai de betoane şi prefabricate, rămase de pe vremea când acolo erau numai fundaţii şi materiale depozitate alandala. Mai fuseseră şi nişte băncuţe pe marginea trotuarului, dar tot locatarii le smulseseră şi pe acelea. Nu, nu din neglijenţă, ci pe baza unei decizii luate în şedinţa asociaţiei de locatari. In serile calde se adunau acolo fete şi băieţi, rămâneau până târziu, sporovăiau, râdeau... Deranjant pentru vârstnici. Preferaseră să termine pur şi simplu cu băncile.
Naiba ştie cum, dar, aşa cum stăteam sprijinit pe balustrada balconului, vedeam perfect şi grădinile, şi salcia zveltă ancorată ca un catarg de pe o corabie făurită de Arcimboldo din legume de tot felul, opulente în vitalitatea lor exemplară, iar printre copacii şi tufişurile din marginea aleii zăream băncile cu picioare metalice şi lemnul maroniu, pe care nu apucase nimeni să-şi încrusteze cu briceagul iniţialele, prenumele ori simbolul în formă de inimă. Şi mă gândeam că sunt un infantil iremediabil, agăţat cu disperare de lucruri care au fost si nu mai sunt, ba uneori chiar de lucruri care n-au fost, fiindcă nici nu puteau fi. Mă lăsam purtat cu gândul la toate astea, ascultând o voce interioară care mă mustra că, iată, am parcurs sute de kilometri pentru a fi cu ai mei - cine ştie pentru câtă vreme încă?! -, şi totuşi îi părăsisem acolo în casă, ieşisem pe balcon, refugiindu-mă din faţa vieţii propriu-zise, într-o paranteză egoistă. Modul meu de-a fi.
46

7

în zilele când, în cele mai imprevizibile momente, dădeam nas în nas cu , reacţionam paradoxal. Mă agasa tot timpul dar, nu ştiu cum, într-o împrejurare când tocmai primisem o sumedenie de veşti bune - ei da, sunt si asemenea momente în viată -, am ieşit din mohoreala mea insulară, regăsindu-mă binedispus şi cordial, aşa cum probabil îi părusem în prima zi.
Era o după-amiază onorabilă, cu mult soare - care nu prea încălzea încă, dar cel puţin răspândea multă lumină pe casele umede, pe ţigle şi burlane, pe caldarâmul crăpat -, şi ea apăruse, habar n-am de unde, la doi paşi de mine, în cofetăria *Carpaţi,* unde mai zăboveam încă lângă un rest de suc. Se oprise prudentă, nici prea aproape, nici prea departe, cum s-ar zice, şi era clar că nu va pleca de acolo până când nu-şi va atinge scopul, dar de astă dată chiar că nu-mi păsa, Mircea îmi scrisese despre descoperirile lui senzaţionale în arhivele de la Budapesta şi interesul lor pentru mine era mai mult decât unul simplu ştiinţific, pentru că întâmplarea făcea ca documentele respective să fie tocmai veriga absentă dintr-o înlănţuire de alte cercetări, de astă dată ale mele, care durau de ani buni şi care implicau genealogia familiei.
47

Mă uitam, aşadar, la cu o oarecare bună-voinţă. Mă simţeam bogat sufleteşte, iar bogăţia mea secretă şi, la urma urmei, total abstractă pentru oricine altcineva mă determina să mă cred, fără să-mi dau seama, mai generos decât de obicei. Fata schimbase ceva în aspectul ei, dar nu realizam prea bine ce anume. Trecuse la ciorapi negri, ceea ce atenua impresia bolovănoasă pe care altminteri o lăsau picioarele
ei, si mai făcuse si efortul de a-si asorta cât de cât
, , ,
fusta scurtă cu un pulover mulat. Dar nu era asta, schimbat întru câtva era aerul acela de bufnită îndă-rătnică pe care i-l putusem sesiza încă de la început. Am poftit-o să ia loc lângă mine, tocmai ca urmare a elanului de care aminteam, fiindcă altfel sezusem destul în cofetărie şi chiar mă gândisem că n-ar strica să fac câţiva paşi. S-a aşezat în faţa mea clipind des, ca un submarin atomic, dar oarecum ironic, vulpeste... Era o nuanţă care-mi scăpa acolo, în privirea ei. Am apucat să o intreb ce mai face, dar pe la mijlocul întrebării am realizat că riscam să cădem în aceeaşi conversaţie stereotipă de adolescenţi întârziaţi care nu şi-au rezolvat problemele foliculinare, aşa că n-am lăsat-o să deschidă gura, începând eu să turui despre micile mele satisfacţii de istoric. Si uite asa, mă apucam dintr-odată să scot la iveală comoara mea intimă, în faţa unei necunoscute ahtiate de alte chestiuni decât runele mele savante. Era un preţ pe care-l plăteam întâmplării ce mi-o scosese în cale tocmai într-o astfel de zi, când totul începuse bine şi trebuia să rămână astfel. M-a ascultat o vreme aproape în tăcere. Zic „aproape", pentru că însoţea din când în când dezvăluirile mele cu chicotitul acela care nici nu era dezagreabil tot timpul. Poate mă înşelasem în privinţa ei şi n-avea nimic din toată tirania frustratului,
48

cum crezusem că pot conchide după primele întâlniri. Apoi, când nu mă mai aşteptam să părăsească docilitatea

candidă de până atunci, m-a chestionat dintr-odată, fixându-mă, cu o seriozitate pedantă, de după lentilele ei groase:
- Pentru tine sunt lucruri importante astea, nu? O clipă n-am înţeles ce vrea să spună. Pricepeam, bineînţeles, sensul întrebării, dar nu-mi era foarte clar încotro bate.
- Aşa-mi vine să cred, i-am răspuns maliţios. Dar de ce întrebi?
- Fiindcă e important să ştiu asta.
Făcea iar o figură încăpăţânată, cu capul puţin aplecat înainte, ca un berbec, şi privirea într-o parte. M-am uitat şi eu într-acolo. La masa de alături se opriseră câţiva liceeni straniu de sobri, aproape că nu scoteau nici o vorbă, iar gesturile lor erau cvasiabsente. O imagine perfectă a aşteptării, cum fusese şi tinereţea mea. Dar nu la ei se uita Maqueronne...
- De ce? am continuat eu să o tin una si bună. A dat din cap, avea mâinile strânse una în alta sub masă şi umerii adunaţi, de parcă ar fi fost o pitică, apoi a scos, în fine, replica romantică pe care o pregătise:
- Fiindcă asta ar însemna că, totuşi, nu-ti sunt chiar nesuferită.
Nu m-am grăbit nici să zic da, nici să zic nu. Chiar, îmi era nesuferită? Pe moment, şi câtă vreme stătea cuminte în banca ei, nu. Dar nici despre simpatie ori prietenie nu mi-ar fi trecut prin minte să vorbesc...
Era rândul meu să-i întorc întrebarea:
- E important?
Mi-a aruncat o scurtă săgeată de reproş, noroc cu hublourile trainice ale ochelarilor.
49

- Pentru mine, da.
Simţeam că alunecam cu repeziciune în zona lipicioasă a efuziunilor, aşa că am dat cu nădejde din mâini, să mă menţin la suprafaţă.
- Dacă vorbim în termenii unei amiciţii literare, nu-mi eşti deloc nesuferită, am lansat eu una dintre minciunile parţiale care ne ţin în viaţă.
- Altfel nu? a roşit ea, făcându-mă să presimt că e inutil să mai încerc să salvez conversaţia de la itinerarul pe care eşua.
- Altfel cum?
O clipă am răsuflat uşurat. Una dintre fetele de la *Cartaţi* tocmai s-a apropiat de masa la care stăteam, cu o cârpă cenuşie şi urât mirositoare în mână. I-am observat rapid încheietura de o incredibilă fineţe, dar roşie de parcă ar fi stat cu ea în bătaia vântului, pe ger. Am apucat să citesc şi numele, LUMINIŢA, de pe ecusonul ei până când a înlăturat paharele şi farfuriile goale, mâzgălite cu cremă, dintre noi.
- Să faci dragoste cu mine, a şuierat , cam ranchiunoasă, în direcţia mea.
- Ţi-am dat de înţeles destul de clar că am pe altcineva, i-am zis si instantaneu am intrat iar în zona de disconfort pe care mă tot străduisem să o ocolesc. Fiindcă brusc mi-am dat seama că, iată, ajunsesem să mă justific în faţa unei necunoscute urâte si insistente.
- O, da, ştiu şi pe cine, a mormăit Margaronitta, de parcă aş fi pus-o să aleagă fasolea în vederea unei supe.
Asta era ceva nou, îmi stârnea interesul.
- Da?! Cum asa?...
- V-am văzut într-o zi împreună pe lângă magazinul *Sora.*
50

Se sprijinea acum cu sânii de masă. Puţin cam lăsaţi pentru vârsta ei. Era tipic pentru mine să mă aleg cu admiratoare de mâna a doua. Vreau să zic, dintr-un punct de vedere. Dacă era să judecăm după îndărătnicie, clasamentul ar fi arătat cu totul diferit...
- Eşti sigură că eram eu? Ar fi, într-adevăr, de mirare să mă vezi pe mine alergând prin magazinele alimentare.
Făceam, evident, pe nebunul, dar cadra bine cu sacoul meu pepit şi cu situaţia dată.
- Nu puteai fi decât tu, cu figura aia încăpăţânată!... Era în regulă, îmi ştia deci şi figurile.
- Dacă era încăpăţânată, eu eram, am recunoscut, amuzat şi flatat de interesul Imberiei. Dar, ia spune, tu pe acasă mai ajungi din când în când?
M-a privit nedumerită, nu-i era clar ce urmăresc, (în treacăt fie spus, nu-mi era clar nici mie.)
- Normal, ce întrebare mai e şi asta?!
- E şi asta o întrebare. Pe unde mă întorc, numai de tine dau... La urma urmei, tu cu ce te ocupi?
Mi-a tras iar un zâmbet cum ştia numai ea, apoi din nou:
- E important să o afli?
Iar stereotipiile care ţineau parcă timpul în loc. Mie nu-mi place fuga asta nebună a orelor una după alta, dar nu-mi

plac nici timpii morţi, când viaţa pare să stea pe loc.
Drept care am zis:
- Aşa n-are rost să continuăm.
Am dat să mă ridic, dar am făcut-o ca întotdeauna, cu o anumită lentoare ce voia să dea impresia că nu mă grăbesc, că sunt un tip lejer. M-a apucat de încheietură. Am reuşit să nu-mi retrag mâna, deşi resimţeam gestul ca pe unul mult prea intim. (Am şi eu ciudăţeniile mele, şi nu puţine!)
51

- Ba da - a şoptit , transpusă.
îmi părea că joacă teatru, şi încă stângaci, dar ştiam cu certitudine că nu poţi fi niciodată sigur.
- De ce?
- Pentru că m-am îndrăgostit de tine ca o proastă. Biata , nici nu apucase să mă cunoască şi
deja regreta. în orice caz, ajunsesem exact în genul acela de situaţii imposibile din care nu există ieşire onorabilă.
- Ei, fir-ar să fie, dar cine ţi-a dat voie? — m-am burzuluit eu, mai în glumă, mai în serios, şi mi s-a părut că am reuşit totuşi să nu par prea grosolan. Ştii bine că am o prietenă.
S-a uitat la una dintre petele umede lăsate pe sticla groasă a mesei de cârpa Luminiţei, apoi, încruntată, a murmurat:
- Nu mă interesează. Ingenios, nimic de zis.
- E-n regulă, treaba ta, dar mă interesează pe mine. Viaţa a aranjat în aşa fel lucrurile, încât ţin la fata aia... Asta e!
- Dar poţi să-ţi vezi cât vrei de fata aia, n-are nici o importanţă. Doar să-mi faci loc şi mie în viaţa ta, din când în când.
52
Era tare , nu mă găsise pregătit pentru propunerea asta. Şi iar îl simţeam pe omul din vârful piramidei, foşnind discret, cu un început de nerăbdare. „Aşteaptă, aşteaptă numai!", îmi venea să-i strig peste umăr. Dar, ca din întâmplare, cofetăria se umpluse până la refuz, se făcuseră două cozi imense şi la galantarele cu prăjituri, şi la cafea, iar însoţitorii celor care îngroşau rândul pândeau deja printre mese locurile libere, brusc îi simţeam respirându-mi în ceafă. Eram, adică, un amărât cu o educaţie de pension, mă temeam de mine însumi, de ce zicea educatoarea, apoi învăţătoarea şi alte personaje mediocre, brutale şi fără vocaţie din biografia mea. Şi mai era şi mioapa asta încăpăţânată, fiică de intelectuali la prima generaţie, „fecioară din popor" care, după toate cele auzite şi văzute de mine în lungii ani de şcoală, prin filme, la televiziune, la festivaluri de poezie şi prin spelunci literare, trebuia să fie acea creatură de basm, pură si eminamente morală, o floare între flori...
Refuzasem ideologia păşunistă an după an, ca unul născut la oraş, în burgul putred, vital, sordid, colcăitor, frenetic; în oraşul înţesat - dacă te luai după aceşti apostoli ai purităţii pierdute a rasei noastre — de vicii savante şi de o imoralitate radicală. O refuzasem
53

fiindcă ştiam, la început instinctiv, apoi pricepând mai bine, că asemenea falsuri grosolane nu pot fi omologate de viaţă, oameni puri, morali, puternici, neînfricaţi, caractere de bazalt se nasc şi ici, şi colo; si într-un subsol citadin, si intr-un bordei de la mar-ginea unui cătun... Eram chiar mândru că nu cad, precum atâţia alţii, în capcana litaniilor după pământul ajuns la *CAP-uii* şi după frumoasele vremuri de odinioară, când ţăranul era ţăran si ştia el prea bine ce face. Mi se părea suspect că nimeni nu vorbeşte de lămpile cu gaz şi de hrana mizeră, că nimeni nu pomenea de closetele şubrede de lemn, gata să se dărâme, puţind infernal, de la o poştă... Se tăcea despre toate astea, poate şi fiindcă *Partidul,* gloriosul nostru partid, nu uita cu nici un prilej să amintească, prin emisarii săi ignoranţi şi antipatici, plini de sine, că ei, comuniştii, aduseseră lumină prin sate. „Comunism înseamnă electricitate!", formulase Lenin un dicton pe care nu l-am putut pricepe niciodată; scos din contextul istoric în care fusese rostit, suna ca un paradox zen (doar atât, că eu pe vremea aceea nu auzisem încă de nici un fel de zen!).
Nimeni nu amintea de foametea de prin satele noastre, o foamete interminabilă care, în perioadele când aveai totuşi suficientă mămăligă şi ceapă de la un capăt la altul al anului, dovedea că nu mai eşti sărac. Ba da, odată se găsise unul (îi mai ţin minte şi numele!) să îl laude pe Zaharia Stancu, în a cărui proză apăreau ţăranii rebegiţi de frig, morţi de foame, cu picioarele goale şi cu botniţe... Dar cititorul lui *Desculţ* îşi primise porţia, ceilalţi băieţi îl trataseră cu sarcasm, ca pe ultimul propagandist UTC, chiar şi cu o înjurătură de mamă... Mişu, sărmanul, se învăţase minte de atunci si nu mai confunda manualul de română

cu viata adevărată. Cu ochii lui mari si mereu uimiţi,

n-a mai încercat să-şi contrarieze colegii de navetă, înfundându-se definitiv în mediocritate şi anonimat. A fost, de

altfel, singurul erou al nuanţei pe care l-am reperat în lumea aceea de calfe de mici meşteşugari. Nimeni nu scotea nici o vorbă despre drumurile desfundate, despre pârâurile care la vreme de furtună se umflau, ducând punţile cu ele şi lăsând satele de munte complet izolate, separându-le cu un secol de
orăşelul aflat la numai 18 kilometri distantă.

înţelegeam, pe măsură ce timpul trecea, că nu exista o singură Românie, ci o puzderie. Mai întâi România marilor oraşe, lumea străzilor largi, cu asfaltul crăpat şi maşini hodorogite, alergând mai-mai să se spulbere, cu carcasele stropite şi tăblăria cojită... Lumea negrelii de pe coşurile fabricilor, a mirosurilor infernale, a staţiilor de epurare şi a violenţelor la colţ de stradă, ziua, ca şi noaptea.
Apoi România târgurilor de provincie, azvârlite la periferia contemporaneităţii, cu micile firme de pantofari şi croitorii preluate de la foşti în numele puterii socialiste, de fiii acestora, intraţi la timp în partid. Aici, fetele şi băieţii cu pielea roşie, familiile cu mâinile bătătorite şi bătrânii anemiaţi ieşeau duminica pe strada centrală, la promenadă, în timp ce din restaurantele prăfuite puteau fi auziţi un violonist, un baterist un pianist...
între prima şi cea din urmă mai existau o mie. în schimb, nu exista nici o legătură. Saltul era brutal, şi-l puteai măsura în agresivitatea cartierelor de blocuri din marile centre industriale, absentă aproape în totalitate din orăşelele interbelice vivante. Dar se vedea cu ochiul liber şi în satele moarte, depopulate, cu biserica si scoală aflate în ruină.
54
55

înţelegeam de unde nevoia asta de a exulta o lume care nu mai era şi care cunoscuse libertatea. A vorbi despre electricitate şi despre hrana care, de bine, de rău, astăzi se găsea pentru toată lumea însemna pentru cei mai mulţi să dai un vot de încredere celor care confiscaseră pământurile, alungaseră oamenii de la tară, ducându-i în fabrici, distruseseră liniştea solemnă şi amorţită a satului de altădată. Şi atunci începeau să idealizeze mizeria de odinioară, să vorbească despre masacrarea din anii '50 a cailor, ca într-un protest cu jumătate de gură, ca o formă de nonconformism.
însă pe mine mă înnebunea ideea ca, iarăşi, ca de atâtea ori în trecut, răbufneam împotriva prezentului, întorcându-ne cu emoţie şi speranţă înspre trecut, în loc să privim către mâine. Dar ce să „priveşti către mâine", când înseşi cuvintele acestea fuseseră golite de orice conţinut, fuseseră izgonite definitiv în stridentă de lozincile oficiale?! Ehe-he, dar tara noastră nu-i ca altele... Asta e patria lui Moromete, cel care se frigea cu mămăliga până la lacrimi, tăcând mâlc, să o păţească şi ceilalţi. Astfel încât lucrurile mergeau cam aşa: eu, care eram dezgustat până peste poate de demagogia păşunistă, nu strigam asta în gura mare şi nu mă revoltam împotriva ei. Nu de teamă, de ce să te temi în privinţa asta?! Partidul şi Securitatea nu puneau preţ pe ţărani, i-ai fi putut înjura până la plictis. Pur şi simplu pentru că nu era suficient de elocvent, de... româneşte. Şi atunci preferam refuzul printr-un surâs misterios în colţul gurii, ciripind clişee de tipul: „Eternitatea s-a născut la sat...", ori „Am o turmă de oiţe şi-o frumoasă mândruliţă", cu gândul că ironiile mele desfiinţează, în vreme ce patetismul unei negări directe m-ar fi înfundat definitiv în ridicol. Nu se prea întâmpla să dau peste inşi care să nu priceapă despre ce era vorba.
56

Asta m-a uimit adeseori: chiar si analfabeţii (întâi-nisem câţiva la armată, aveau diplomă de zece clase, dar nu ştiau a scrie şi a citi, profesorii îi trecuseră din an în an ca să nu-şi piardă concediile şi să nu li se taie din salarii pentru procentul prea mare de corigenţi), până şi ei pricepeau ce vreau să spun şi dădeau cu înţelegere din cap. M-am şi gândit că poate, într-o zi, cineva ar trebui să scrie istoria acestei comunicări *oblice* de pe la noi.
Ridicam, deci, şi eu, uneori, satul în slăvi într-o manieră atroce, care ne cădea bine tuturor. Mie pentru că, naiv cum eram, credeam că şi ceilalţi consimt la treaba în care devenisem expert: desfiinţarea acestei tradiţii rurale. Nedumeriţi - îmi dau acum seama -dacă vorbeam sau nu din convingere, ceilalţi preferau să mă ia în serios, aşa încât vedeau şi în mine un ins care le împărtăşeşte crezul, deşi efortul meu era să îl spulber, să îl fac să sară în aer.
La rândul lor, şi muncitorii care fuseseră — si au rămas până azi - copii de ţărani şi ţărani ei înşişi participau la aceste discuţii cu un dublu sentiment. Pe de o parte, cel de experţi, căci în problemele vizând viaţa la ţară erau, prin forţa lucrurilor, singurii experţi *naturali.* Pe de alta, firește, ca muncitori ce erau auziseră şi continuau zilnic să audă toate gogosile propagandei de partid din cadrul informărilor politice, al şedinţelor pe secţie, al telejurnalului de seară si al celui de noapte, al vizitelor de lucru şi al lecturilor din *Scânteia* şi *Munca de partid,* al radiojurnalului si al şedinţelor asociaţiilor de locatari, al serbărilor şcolare ale copiilor şi nepoţilor, al anchetelor la securitate al „simplelor" luări de declaraţii ori din cadrul întâlnirilor secrete de delaţiune diurnă. Asa încât, cu urechea asta, a doua, nu o dată, recepţionau totul ca pe un
57

autentic discurs tradiţionalist si căutau să mă
, »
convingă, în formule stereotipe şi golite de sens, dar rostite cu un anume patos plin de înţelepciune, că greşesc, că satul e o formă de comunitate condamnată de istorie. Totuşi, o formă dragă.
De altfel, pentru ei, ca şi pentru mine, satul devenise o structură bipolară. Intre CAP şi căminul cultural se derula totul. Aşa încât, scoaterea pe tarla a bătrânilor soldaţilor si elevilor, care substituise muncile tradiţionale ale câmpului, şi discoteca de sâmbătă şi duminică seara, care înlocuise jocul de odinioară, ne umpleau - şi pe mine, dar şi pe ei - de ceva amestecat: de o tristeţe fără margini, de pofta de a pălăvrăgi la infinit şi în acelaşi timp despre atrocitatea şi frumuseţea vieţii la ţară, despre mizeria şi măreţia unei lumi minuscule care, înainte de a dispărea, nu existase niciodată aşa cum o proiectam noi prin ochii minţii.
Crezusem o vreme că mitologia asta a iilor scrobite şi a opincilor lustruite lună mă poate compensa sufleteşte de frustrarea si chiar de boala care mă rodeau la vederea zilnică a promiscuităţii din jur. Dar nu era un remediu. Si când am înţeles asta, mi s-a părut mai mult decât absurd gestul emblematic al navetiştilor de la sat la oraş de a se opri pe o bancă în parc, la un colţ de clădire, pe peron ori între două vagoane pentru a destupa o sticlă de coniac mediocru, cu gust de pastă de dinţi, ca într-o ceremonie de pomenire a ţuicii de prună. Un obiect de preţ, aceasta din urmă, ţinut cu grijă în cămări pentru sărbători. O sinucidere lentă, cu care nu eram solidar.

9

Rundele următoare s-au petrecut fără excepţie pe stradă. îşi luase obiceiul să mă oprească din drum si să-mi comunice ritos, indiferent cu cine eram, că are să-mi spună ceva. Manevra mă deranja mai ales prin frecvenţă, deşi nici monotonia ei nu-mi mergea la inimă. Aşa că, într-o dimineaţă când pornisem spre chioşcul de ziare doar în virtutea auto-disciplinei — mă sculasem cu o durere teribilă de cap, nu simţeam nici o alinare, deşi luasem două pastile de algocalmin —, iar Macarona s-a postat, mică şi robustă, în calea mea, n-am mai rezistat ispitei şi, cu o furie rece şi calculată, aproape în timpi descompuşi, am trimis-o la altcineva să o scape de virginitate, pe mine nu mă pasiona. M-a privit buimacă şi, în fine, mă bucuram că o dădusem gata (fie şi cu preţul vulgarităţii, cine se mai teme azi de aşa ceva?!), dar pe urmă a expulzat o frază sau două în felul ei poticnit şi iute. Reieşea că se gândise şi ea că virginitatea ei m-ar putea încurca şi chiar exista o posibilitate să ajungă ca şi celelalte fete, era un doctor ginecolog prieten cu părinţii ei, voise la un moment dat să ia lecţii de anatomie de la el (pe vremea când se pregătea pentru medicină), dar apoi intervenise nu ştiu ce... Nu mai ascultam, deasupra arcadei drepte durerea iradia cu o

forţă incredibilă, dar asta nu vrea să fie o circumstanţă atenuantă pentru mine, cel de atunci, pur şi simplu aşa se întâmplase să fie în ziua aceea. „Foarte bine", i-am tăiat scurt vorba, fiindcă acum se apucase să-şi analizeze nevoia irepresibilă de a face dragoste, „rezolvă-ţi problema şi mai discutăm. între timp, îmi văd şi eu de ale mele." Apoi, profitând de apariţia unui cunoscut, am schimbat câteva cuvinte indiferente cu insul, până când s-a evaporat.
Am respirat uşurat, mi-am luat rămas-bun de la respectivul, am traversat strada Moţilor şi în cele din urmă am ajuns la Sirena, cum avuseseră părinţii fantezia să o boteze pe fata care vindea ziare, prietena mea. Am zăbovit vreo jumătate de oră, ascultând-o ce-mi povesteşte despre copii - avea doi -, de aventurile soţului ei cu diverse pipiţe de ocazie, răsfoind sumar revistele pe care n-aveam nici un chef să le cumpăr. Sirena avea ochi migdalaţi şi şolduri uriaşe, dar mie îmi plăceau pistruii ei de pe spate şi umerii rotunzi şi groşi. Nu i-a fost greu să-şi dea seama că nu eram în apele mele, dar când mi-a întins un codamin am refuzat-o, preferam să sper că îşi vor face în cele din urmă efectul celelalte două pastile.
Mi-am vârât ziarele cumpărate în geanta de umăr de care nu mă despart mai niciodată, am ciupit-o uşor pe Sirena de braţ şi am tăiat-o oblic înspre catedrala Sfântul Mihail. Când am ajuns însă pe partea cealaltă, a răsărit ca din pământ lângă mine. Asta chiar că mă scotea din minţi. Mă pândise, vasăzică, în frig, tot timpul acela, aşteptând răbdătoare să mă înhaţe. Prea din cale afară. Se gândise, zicea, adeseori în ultima vreme dacă face bine sau nu amânând la infinit momentul, se săturase să se ascundă prin baie, avea deja douăzeci şi patru de ani şi maică-sa

o trata tot ca pe o fetiţă, aşa că mă alesese pe mine să... „Să păşesc primul în templul tău", mă pufnise pe mine un râs enervat, acompaniat de pompatul continuu de la mansardă, era într-adevăr ridicol al naibii, iar în acest punct eram, pare-se, burghez până în pânzele albe, trăiam într-o spaimă deplină si permanentă de ridicol. Până să se dezmeticească — treceam deja înspre librăria Coşbuc -, m-am grăbit să adaug: „Doctorul e cel mai potrivit pentru asta, el trebuie să ştie cum se fac ştiinţific astfel de lucruri."

Dacă stau bine să mă gândesc, în dinamicul ansamblu care era viaţa mea sexuală nu exista decât un singur caz de virginitate. Primul. Dar era, ce-i drept, dublu. Făceam dragoste pentru prima dată şi ea, şi eu. Era însă atât de îndepărtat în trecut, încât uitasem de-a binelea ce se întâmplă în asemenea cazuri. Sigur, aveam o bună pregătire teoretică, dar nu era acelaşi lucru. Iar când, peste ani, mă îndrăgostisem până peste cap de o fată care nu mai cunoscuse vreun alt bărbat, dar care susţinea că mă iubeşte pe mine, o neaşteptată inhibiţie mă împiedicase să o trec pragul unei vârste spre o altă etapă. Jocurile noastre se sfârşeau aproape fără excepţie în tandreţea platonică a unor ritualuri adolescentine. Undeva în interiorul meu, într-o mare întunecime străbătută când si când de fulgere, în vârful unei piramide tăioase şi obscure, locuia o siluetă imobilă şi severă, căreia i-as fi spus Tată, dacă era sâ-i spun în vreun fel, dar care nu eram decât eu însumi. Şi orice aş fi făcut, oricât m-aş fi ascuns după deget, elaborând odată cu trecerea timpului strategii tot mai complicate, nu-i puteam înşela vigilenţa. Erau o serie de lucruri pe care, nici în ruptul capului, nu izbuteam să le fac.
61

îmi amintesc, de exemplu, de o întâmplare din copilărie. Aveam un prieten, Relu, băiat sărac, crescut într-o cămăruţă de pământ, fără tată. (Eu eram infinit mai bogat, locuiam într-o casă cu două camere şi aveam şi tată!) Bunica lui era nebună, scormonea gunoaiele, căutând după pungi de plastic şi obiecte strălucitoare, lumea i se adresa cu *Ildi neni,* tanti Ildi, dar adolescenţii răutăcioşi de pe stradă strigau după ea *bolond Ildi,* Ildi nebuna, aşa că ea îi înjura, având ochii injectaţi, şi alerga după ei până îşi pierdea suflarea. Era unguroaică, iar fiica ei trebuise să-l dea pe Relu trei ani la casa copilului, fiindcă bătrâna nu-l suporta, avea pică pe el că era băiat şi, în plus, fusese făcut cu un român. îl cunoscusem pe Relu la puţin timp după revenirea lui de la orfelinat, în ultimul an de grădiniţă, iar acum eram într-a treia. Cum veneam de la şcoală ieşeam cu el, mâncând amândoi câte o felie de pâine cu untură sau, pur şi simplu, pâine cu zahăr, fugeam pe malul Mureşului, încercând să-l convingem pe bărbatul încruntat care conducea bacul să ne treacă apa fără bani, aruncam pietre plate pe râu, încercând să le facem să ricoşeze pe distanţe cât mai lungi, sau ne jucam prin „catacombele" săpate cu prilejul înlocuirii sistemului de canalizare, strecurându-ne prin conductele ce-mi păreau pe atunci uriaşe... într-o zi, l-am văzut la şcoală pe Ghiţă Lucaci, un idiot cu capul mare si tuns mereu chilug, mâncând ceva ciudat. Ne-a dat cu un aer important şi nouă să gustăm, erau un fel de biscuiţi tari ca naiba, ambalaţi în cutii de carton fin, frumos colorate, cu desene simpatice şi inscripţii nemţeşti. Avea si el o dată ocazia să-l luăm în seamă, aşa că-n ziua aceea l-am lăsat să joace *capra* cu noi. Ne-a promis, în schimb, că - incredibil! - ne va arăta cum să procurăm, la rândul nostru, biscuiţi din aceia
62

nemaipomeniţi, care se puteau muia în ceai şi-n cacao, o minune; şi nu o singură cutie, ci câte o întreagă lădiţă. Ne-am privit cu neîncredere, dar pe la sase după-amiază ne-am înfiinţat amândoi la Ghită acasă, tocmai la marginea oraşului, nu departe de cimitirul *Pomenirea,* unde locuia într-o casă cu hambar şi curte largă, plină cu orătănii şi căpiţe de fân, ca la ţară, într-un miros puternic de cocină şi de bălegar. Misterios, ne-a îndemnat să ne prefacem că ne jucăm până se întunecă, dincolo de gardul casei lui începea azilul de bătrâni, iar magazia acestuia era plină cu stive de lăzi cu biscuiţi, luase şi el vreo zece până în acel moment si nu observase nimeni... Ne-am jucat, aşadar, de-a v-ati ascunselea, conştienţi, şi eu, şi Relu, că Ghită făcea pe şmecherul, hotărât să ne exploateze la sânge pentru informaţia pe care ne-o dădea. Apoi, când seara s-a lăsat, în fine, ne-am luat zgomotos rămas-bun, după cum ne învăţase gazda, şi am simulat că plecăm acasă, ascunzându-ne de ochii scrutători ai tatălui lui Ghită într-un tufiş apropiat. Peste zece minute săream, cu inima spărgându-mi pieptul, gardul azilului de bătrâni, pe care mi-l închipuiam ca pe un soi de staţiune de vacanţă pentru pensionari, cu terase pline de şezlonguri albe, păturі noi pentru învelit picioarele si platouri cu mormane de biscuiţi germani lângă pahare înalte, cu şi fără picior, cu umbreluţe de hârtie, paie de plastic şi pline cu ceai auriu. Ne-am îndreptat, alergând mărunt, aplecaţi de spate, spre intrarea de lemn a ceea ce părea să fie o magazie. în partea cealaltă a curţii neluminate se zăreau câteva siluete decupate pe fundalul unei ferestre, ca într-un teatru de umbre, iar apoi l-am văzut chiar pe unul dintre protagoniştii locului: un om sfârşit, un bărbat descărnat care se clătina, străduindu-se să înainteze, târşâind
63

după sine picioarele. Era îmbrăcat într-un soi de surtuc şi pantalon, ambele teribil de uzate, iar pe deasupra purta un halat grosolan de molton. Părea într-o cămaşă de forţă, o marionetă amărâtă într-o cămaşă de forţă, asa că, naiba ştie cum, am intuit într-o clipă ce vrea să zică bătrâneţea într-un azil românesc, eram prin 1968, vâsleam din plin — cum aveam s-o aflu mai târziu - prin scurta perioadă de aşa-zisă liberalizare şi prosperitate, dar copiii nu ştiu multe, ei au doar proprietatea de a intui, uneori fulgerător, esenţa unor situaţii, a unor întâmplări.
Am şters-o deci înspre gard şi aproape că nu m-am putut căţăra, intrasem într-un soi de panică inexplicabilă. La jumătate de minut după mine a aterizat în stradă, neliniştit, si Relu, a trebuit să-l mint că văzusem venind un paznic,

aşa că am plecat amândoi spre casă, pe străzile alea înguste, pline cu câini vagabonzi şi locuite de ţigani veniţi din secuime, de care ne era tare frică.
Nu zărisem nici piramidă, nici fulgere, nimic, dar întunericul acela era deja populat de o prezenţă, „eu" eram deja acolo.

64

10

Tata stătea în fotoliul de lângă fereastră. Avea pe spinare cojocelul, iar pe picioare mama îi întinsese un şal de lână. Era cald afară, dar ei nu deschideau geamurile încă, se temeau de ţânţari. în subsolurile fiecărui bloc apăreau adevărate crescătorii prospere de ţânţari, la scurtă vreme după darea în folosinţă a imobilului. Nu se mai făceau pivniţe care să poată fi împărţite în boxe, unde să mai ţii una-alta, acum subsolurile adăposteau doar ţevile. Şi băltoace uriaşe, formate din apa scursă de la ţevi, după cum observase Victor Dragodan, cu doi ani în urmă, când, preluând funcţia de administrator al blocului, coborâse pentru întâia oară în perimetrul de sub apartamente, însoţind un instalator venit pentru nişte reparaţii. Fusese un administrator conştiincios, reuşise să se certe cu jumătate dintre locatari - vecinii săi de aproape douăzeci de ani — în numai două luni. Acum, cu unii se mai saluta, cu alţii nu. La fiecare ploaie, apa se scurgea prin stratul de bitum de pe acoperişul blocului în apartamentele de la ultimul etaj, distrugând mobilele, tapetul sau zugrăveala. Administratorii anteriori adunaseră doar banii necesari cheltuielilor curente. Ce era de făcut? Trebuia alcătuit urgent un fond de rulment şi, cu banii din cont, plătită o primă tranşă de lucrări unei firme

65

specializate. Dar cei de la parter şi de la etajele inferioare nu voiau să plătească. Spuneau că viaţa e destul de grea şi aşa. Şi, pe urmă, pe ei nu-i ploua, să dea cei la care plouă în casă. „Nu mai insistaţi, vă rog, nu ne priveşte."
Acum tata stătea în fotoliu, aşteptând cu groază clipa când va trebui iar să se ridice şi să meargă la toaletă. Afurisita de colită care-l chinuia. Ajunsese să nu mai poată ieşi în stradă de teama că nu va găsi prin apropiere un WC. Se simţea tot mai neputincios, mai dependent, şi asta îl irita profund. Dar învăţase, slavă Domnului, să se tempereze singur, trebuia să-şi păstreze stăpânirea de sine, ce naiba?! Mergea la toaletă mereu, iar şi iar. Nu întotdeauna făcea ceva. Dar senzaţia că trebuie să meargă persista. Nu mai ştia nici ce să mănânce, renunţase deja la aproape toate lucrurile care îi plăceau înainte: la ceapă, la usturoi, la varză, la afirmaturi... Nici cartofii nu-i mai putea mânca oricum, preferându-i fierţi în apă, fără sare. Când şi când, pe neaşteptate, mai trântea şi câte o criză de fiere.
Se gândea că frontul şi prizonieratul l-au acoperit de boli glorioase, mai multe decât dacă ar fi avut pieptul tivit cu medalii. Avea, oricum, dreptul la călătorii gratuite cu mijloacele de transport în comun şi putea lua ori de câte ori avea chef trenul. Dar nu avea chef, colita asta nemernică îi făcea figuri parcă tot mai des. îi mai hârâia şi pieptul, iar noaptea, uneori, trebuia să doarmă în capul oaselor, altminteri se sufoca. Cel puţin asta ştia exact de unde îi vine. La retragerea din Crimeea, după un marş continuu, timp de trei zile, sub bombardamente, pe un culoar îngust dintre munţii înţesaţi de ostaşi ruşi şi Marea Neagră, odată ieşiţi la liman, căzuse jos, frânt, şi adormise. Când s-a trezit, ploua mărunt peste el. Ceafa şi spatele îi erau scufundate într-o băltoacă.

66

...Atunci am sunat eu la telefon, unul dintre obişnuitele mele telefoane de control. Nu sunam nici eu chiar zilnic, sunam când îmi aminteam că ei aşteaptă telefonul meu. Şi, desigur, fiindcă mi se făcea dor. Nu de ei cei de acum, de care mi se rupea mai curând inima. De ei cei de odinioară, puternici şi fioroşi, calzi şi stăpâni pe situaţie, cum îi vedeam eu cu ochii sufletului.
- Lia, telefonul! îi strigă mamei, care trebăluia prin bucătărie.
- L-am auzit, dragă, l-am auzit, fuse răspunsul ei. Lasă-l să sune de trei ori, că altfel se întrerupe. Poate sunt copiii din Germania.
Când soneria aparatului termină de zbârnâit şi a doua oară, apăru şi mama. Grăbită, un pic adusă de spate, cu mers de raţă poticnită. Aşteptă cu mâinile în şold, de-a stânga şi de-a dreapta şorţului înflorat, să mai sune o dată. Apoi răspunse:
- Alo? Da!... (E Edu, de la Cluj.) îhâm... Bine, pe aici, cu treburile. Tu cum eşti, mami?... Nu, am crezut că e Dinu, zicea că mă sună zilele astea să îmi spună când vine. Da... da, e şi taică-tău. Ti-l dau...
Apoi, demonstrativ, către el:
- Vrei să vorbeşti?

- Mai întrebi? mormăi răguşit. Ii răguşea vocea de atâta tăcere.
Voia să-mi spună ceva important. Nu, nu acuma. Mai bine când aveam să vin acasă. Vineri? Perfect, atunci înseamnă că ne vom vedea la sfârşitul ăsta de săptămână.
- Ca de obicei, tată! constatam exasperat. Mă înarmam cu răbdare când vorbeam cu ei. Dar mă exasperau. După care iar mă simţeam vinovat, fir-ar să fie, că nu-i ascult cum se cuvine. Mi se părea că-mi

spun numai aiureli şi stereotipii. De parcă într-adevăr n-am avea ce să ne spunem. înţelegeam foarte greu că vine o vârstă când aiurelile devin probleme grave, uneori de nedepăşit, iar stereotipiile, nişte ritualuri de recunoaştere şi obţinere a certitudinii. N-ar trebui să mă învinuiesc atâta, îmi spuneam. Ar trebui să îi ascult cu calm şi înţelegere, indiferent ce mi-ar spune.
- Tu cum o duci?... Eşti sănătos?... Bine, dragul meu, te îmbrăţişăm.
îi explică apoi mamei:
- A sunat din oraş.
Asta vrea să însemne: ar fi vorbit mai mult cu noi, dar aparatele alea mănâncă la bani...
- Lasă că mai sună el, îi promite mama, care nici ea nu a apucat să-mi spună tot ce ar fi dorit. Că s-a întors pisica dispărută la apartamentul 52, la familia Măturice. Că nu-i mai place salamul italian, în ultima vreme vără ceva în el de i-au schimbat complet gustul si doar ştii cât de mult îmi plăcea. Nu-i nimic, am să mănânc altceva, cel mai mult îmi plac acum aripile de pasăre. Nu, nu pieptul, că e prea sec. Nici spatele, aripile. Şi taică-tău nu e bine, să ştii, defel. L-am văzut cum umblă, îşi pierde echilibrul. Nici nu mă mir, că nu mănâncă deloc aproape, s-a făcut numai piele si os. Nu ştiu ce să mă fac cu el, e un chin să-i mai fac de mâncare. Tu ştii că el nu era pretenţios, mânca orice îi dădeai. Nu-l mai recunoşti. Ar trebui să vezi de vreun doctor bun la Cluj, mami, deşi ştiu că ai si tu destule pe cap şi că el nici nu vrea să audă să plece de acasă.
Dar problemele astea de la urmă oricum nu mi le-ar fi putut spune cu el de faţă, în sufragerie, urmau să mai treacă trei zile până sâmbătă la prânz când,

urcând pentru o secundă în dormitor, sub un pretext oarecare, s-ar fi ferit de urechile lui tata. Deşi nu auzea şi trebuia să-i strigi în ureche, mai ales în cea stângă, te şi mirai câteodată ce şoapte prinde din zbor.
După ce termină de spălat şi ultimele vase rămase de la micul dejun, mama vru să aprindă televizorul, poate erau ceva ştiri despre Năsturescu, tembelul ăla care nu ştie decât lozinci şi să asmuţă oamenii unii împotriva altora. Dar Victor moţăia, săracul, în fotoliu. Părea o mână de om, el, care fusese un tip înalt si masiv. Ce face bătrâneţea din noi! îl auzise toată noaptea tuşind pe coridor, mergând şi venind de la baie. Nu mai putuse nici ea adormi după câteva ture de-ale lui. Ce să-i zici, săracul, că nu de bine se ducea?! Va recupera şi ea ceva mai încolo, pe la prânz...
Aşa că închidea Biblia lăsată de bolnavul din fotoliu deschisă pe măsuţa de alături. Iar textul prins în cele două pagini ale Cărţii Cărţilor se derula de la un capăt la altul, de unul singur, în toate versiunile pământului, spunând însă acelaşi lucru:
In zuoa aceaia ieşi Isus den casă, şedea lângă mare. Şi să adunară mulţime multă către-însul, atâta câtu-i fu Lui a întră în corabie să şază şi toată dihaniia sta pre ţârmure.
Şi grăi lor multe în pildă, zicând: iaca ieşi sămă-nătoriul să samene.
Şi sămănând el, unele căzură lângă cale si veniră pasările şi le mâncară.
Dară altele căzură pre pietriş, unde nu avea pământ mult şi numaicât răsăriră pentru ce nu avea pământ adânc.

Deci răsărind soarele să veştejiră şi pentru ce nu avură rădăcină să uscară.
Altele iară căzură în pământ bun şi deaderă rod; una o sută, alta şasezeci iară alta treizeci.
Cela ce are urechi de auzirea să auză.
Atunci apropiindu-să către El ucenicii Lui zisără Lui: că ce grăieşti lor în pilde?
Iară El răspunse, zise lor: că voao dată iaste să ştiţi taina împărăţiii ceriului, iară acelora nu li-e dată.
(Că cela ce are, da-se-va lui şi mai mult va avea, iară carele n-are, şi ce are încă să va lua de la el.)
Derept aceasta în pildă grăiesc lor, ca văzând nu vor vedea şi auzând, nu vor auzi, nece vor înţeleage.
Şi să vor împle într-înşii prorociia Isaiei carea zace: cu auzâtul veţi auzî şi nu veţi înţeleage, şi căutând veţi căuta şi nu veţi vedea.
Că s-au îngroşat inima acestor oameni şi cu urechile aud cu greu; şi ochii lor închisără, să nu cândva vază cu ochii şi cu urechile să auză şi cu inima să înţeleagă şi să se întoarcă, să-i vindec pre ei.
Iară ochii voştri fericiţi-s că văd şi urechile voastre că aud.

Că adevăr grăiesc voao că mulţi proroci şi derepţi pohtiră să vază ce vedeţi şi nu văzură şi să audă ce auziţi şi nu auziră.
Dară voi auziţi pilda sămănătoriului.
Că tot cine aude cuvântul împărăţiei şi nu înţeleage, vine bâtleanul şi apucă ce e sămănat între inima lui; aceasta-i sămănătura lângă cale.
Iară sămânţa cea din pietriş, aceasta iaste carele aude cuvântul şi numaicât cu dragoste priimeaşte pre el.
Si nu are rădăcină întru sine, ce timpuriu fiind iară scornindu-să fugă şi răzmiriţăpentru cuvânt numaidecât să sminteaşte.
70

Iară sămânţa ce-i sămănată în spini, acesta iaste carele aude cuvântul, ce grija veacului acestuia şi înşălă-ciunea bogăţiii sugrumă cuvântul şi fără de rod iaste.
Dară sămânţa ce căzu în pământ bun acesta iaste carele aude cuvântul şi înţeleage, carele aduce rod şi face: unul o sută, altul şaizeci, altul treizeci.
71

11

Dacă mă gândesc bine, dintr-un anume punct de vedere viata mea n-a fost (si nu e!) decât o bătălie continuă cu observatorul meu din penumbră. Se crede îndeobşte că lucrurile, fiinţele lăsate la adăpostul întunericului dorm. Ce eroare! In ce-l priveşte pe Eu cel din vârful piramidei mele interioare, acesta are o incredibilă acuitate a simţurilor. Mi-am dat seama de ce abia atunci când am citit diverse memorii de puşcărie. In izolare, departe de zgomote şi lumină, unde orice părelnicie se amplifică monstruos în mintea prizonierului până la a înlocui total realitatea, simţurile se ascut nefiresc, dobândeşti virtuţi paranormale. Aşa se întâmplase, pare-se şi cu mine, cu necunoscutul de la mansardă. Că ajunsese acolo, era firesc. în privinţa asta *Biblia* e absolut explicită. Nu fusese Adam izgonit din Rai pentru că gustase roade din Pomul Cunoaşterii? Ei bine, într-un anume sens, colocatarul meu secret nu era decât partea din mine care lăsase Paradisul în urmă. Dar Adam nu plecase singur, vă amintiţi? Era şi Eva cu el, şi mai era arhanghelul cu laserul său divin şi privirea sfredelitoare, închizând porţile marii grădini. Cine eram, deci, eu, celălalt? Aproape o frescă naivă, precum cele de pe pereţii mănăstirilor bucovinene. O frescă populată de cel
72

puţin trei personaje, „el", „ea" şi arhanghelul... In plus, *naivă-,* aşa cum par afirmaţiile nete, tranşante până şi-n conversaţiile noastre anodine de zi cu zi. Naivă — adică lipsită de nuanţe, de glisări de sensuri, de aluzii vagi şi complexe. Neîndurătoare, precum însăşi sabia personajului cu aripi enorme, trimisul lui Dumnezeu.
De ce-i spuneam Tată nu mi-e clar nici mie. Poate pur şi simplu fiindcă simţeam că această imagine a izgonirii, întipărită cumva, prin cine ştie ce cod, în schema secretă a fiinţei mele, e o reprezentare în mic a prezenţei *aici* şi *acum* a Tatălui Ceresc. Cu întreaga sa forţă şi ingenuitate originară, dinainte de prima tentaţie. Dinainte de momentul când Luceafărul, prinţ peste cortegii de popoare ale Cerului, s-a dăruit beţiei de sine.
Eli, Eli, ce faci cu mine? întreb adeseori, în rugăciunile de seară, dar privirea mea nu ajunge până la poala slavei lui Dumnezeu. Ea izbuteşte să urce prin noaptea stelară abia până la piramida cufundată în întuneric pe care stă celălalt eu, plămăditul din izgonire, necruţătorul meu observator al cărui chip secret e şi Ea, şi El, dar mai e şi privirea arhanghelului. Şi tot ce pot obţine câteodată de la acesta, care-şi croieşte vesmintele din zdrenţele sufletului meu, prin lovituri inflexibile de sabie, e un moment de răgaz, o secundă de absenţă. Dar nu mai mult.
Sigur, sunt ani de când am început să învăţ să mă apăr de acest inseparabil şi dușmănos prieten din mine. Am încercat nu o dată să-l pun în dificultate. Tin minte cu mândrie ziua când mi-am demonstrat că pot să fur. Eram deja profesor şi, pentru a-mi duce gândul la îndeplinire, mi-am ales ca obiectiv librăria din Lipova, un orăşel fermecător, sufocat de ipocrizie.
73

Trebuia să-l pun în dificultate cu orice preţ pe vechilul celest, nu demult îmi răpise somnul pentru o bună bucată de vreme, pornind de la un fleac, o gafă nevinovată. Dispreţuind total dimensiunile reale ale accidentului, zbirul meu le proiectase într-o lumină subiectivă, alungindu-le forma până la altitudini monstruoase, chinuindu-mă nopţi la rând. Mi-am ales, prin urmare, o dimineaţă când ştiam că librăria tocmai se redeschi-şese după etalarea noului transport de cărţi pe rafturi. In genere, acesta era momentul când lumea se îmbulzea să cumpere, fiindcă traducerile bune se epuizau într-o clipă datorită tirajului insuficient asigurat de *Partid* (primau, desigur, criteriile ideologice, nu cele valorice ori comerciale, şi orice roman occidental de succes era considerat o mostră de propagandă dăunătoare regimului). în prealabil, am avut grijă să-l informez pe un amic care, sub pretextul că scrie literatură, mă frecventa

pentru a putea informa mai departe ce idei îmi trec prin minte şi ce fac pentru a le pune în aplicare. Dar nici nu e sigur că bietul Aurel era securist, poate că, într-adevăr, modul insistent în care mă căuta, mă urma peste tot şi încerca să-mi devină util cu orice chip era felul în care înţelegea să-şi manifeste prietenia. Lumea în care trăiam era ierarhizată riguros, deşi după reguli neevidente pentru un ochi din afară, şi nu o dată un gestionar de magazin sătesc era la fel de important ca şi primarul. Iată ce mă făcea să cred, pe lângă alte câteva grăitoare indicii, că prietenul meu cu buze groase, care îi înjura mereu când pe evrei, când pe ruşi, când pe unguri, nu e decât un lamentabil, slab pregătit provocator. Altminteri însă, era o umbră suportabilă şi talentul lui genuin era autentic, chiar dacă nu de mare calibru.
74

Am intrat, aşadar, în timpul pauzei mari, în librăria-papetărie din Lipova, strecurându-ne amândoi cu greu printre clienţi, dintre care mulţi nu erau decât elevi ai Liceului agroindustrial, unde predam pe vremea aceea. Am ochit apoi volumul îmbrăcat în muşama roşie, de forma si culoarea unei cărămizi, semnat Nicolae Ceauşescu şi purtând lozincardul titlu *România pe drumul construirii socialismului.* Era al XXIV-lea dintr-o serie virtual interminabilă. Mă gândisem adeseori, trecând pe lângă el şi mângâind cu vârfurile degetelor hârtia velină, de biblie, cum în alte cărţi nu mai găseai, la arhitectul anonim care-şi consumă viaţa ordonând discursurile stătute şi ilizibile ale preşedintelui iubit într-o succesiune greu de pronosticat. Se dedica unei munci fără îndoială bine remunerate, dar total inutilă. Ba chiar un pic jegoasă, ţinând seama de caracterul toxic al ideologiei pe care o profesau. In pofida oricăror aparenţe, era un fericit profesionist al artei pentru artă. Volumele sale, vreau să zic ale secretarului general al partidului, nu erau cumpărate chiar de nimeni. Până şi şcolile ori bibliotecile de întreprindere ignorau exemplarele puse în vânzare de comerţul socialist, căci aceste instituţii îşi primeau tainul pe alte căi, direct din depozitele editurii politice.
Făceam, prin urmare, un act conform cu ceea ce autorităţile considerau că e misiunea mea de dascăl. „Profesorul de istorie e în primul rând un propagandist al Partidului!", se găsea din când în când câte un ins, mereu altul, deşi mereu acelaşi, să proclame. Uite că până la urmă îmi intrase în cap, furam o bucăţică din preţioasa gândire a Tovarăşului. Şi dacă nu greşeam în privinţa lui Aurel, dramaturgul cel buzat, furam plin de râvnă ideologică şi înverşunare revoluţionară chiar sub ochii Securităţii...
75

Am pus mâna pe cărămidă, era grea şi mare, imposibil de ascuns sub veston, dar asta nu mă deranja, pentru că nici nu mă gândeam să o ascund. Am scuturat-o uşor de praf, l-am chemat apoi pe Guran din a Xl-a B, care tocmai se nimerise alături, la raftul Editurii Sport-Turism, rugându-l să o ţină o secundă, am scos din buzunar o batistă de hârtie si am sters-o. Intre timp, angajasem deja un dialog cu Liliana Buracu, o fetiţă mărunţică şi simpatică din clasa Eusebiei Leonte, pe care o tachinam din când în când din cauza unor năzbâtii teribile pe care mi le spusese fratele ei într-o zi când îl scosesem la lecţie. îmi făceam deja loc spre ieşire, apropiindu-mă de cele două librărese ca nişte iepe, cu şolduri cabrate şi fard impecabil, severe cu toţi clienţii obişnuiţi (printre care se numă-rau şi profesorii), antrenând prin mulţimea de trupuri mari şi mici pe Guran, pe Liliana, pe cele două colege de clasă ale ei cu care venise să vadă noutăţile şi, desigur, pe Aurel, care-şi făcea loc cu coatele, încercând să nu se îndepărteze prea tare de mine. Nici să fi vrut n-ar fi putut-o face, întreaga librărie -în formă de „L" - n-avea, în latura unde ne aflam, mai mult de patru metri lungime. Ajunsesem acum lângă doamna Tenzi (se numea, povesteau profesorii, Ortansa, nu Hortenzia, cum s-ar fi putut crede) şi, deşi vedeam bine că se străduie enervată să domine tumultul dintre rafturi cu privirea, hotărâtă să nu lase să-i scape nimic, i-am zâmbit serafic, întrebând-o ce mai face Mops, căţelul ei pekinez, cum a petrecut weekendul şi alte imposibilităţi de genul ăsta. Toate cu preţioasa pradă ţinută la vedere, dar firesc, de parcă aş fi intrat în librărie direct din cabinetul de ştiinţe sociale al scolii, cu cartea la subsuoară. Făceam parte, nu încape vorba, dintre clienţii obişnuiţi, dar pentru doamna Tenzi şi
76

cealaltă doamnă, Gabi, de la raionul de papetărie, fiecare categorie se împărţea, la rândul ei, în diverse unităţi subdivizionare. Eu intram - la grămadă cu vecinii de stradă, lăptăreasa şi educatoarele de la grădiniţa unde-şi dăduseră copiii - în micul grup al celor cu care stai de vorbă, dar superficial şi fără prea multă ipocrizie, nefiind adică necesar să simulezi o bunăvoinţă excesivă. De ce ajunsesem acolo şi nu în mulţimea indistinctă a celor cărora le răspunzi acru e simplu. Mai întâi pentru că exista probabilitatea ca la un moment dat să devin profesorul descendenţilor celor două dudui. Apoi fiindcă — şi nu mă înşelam, înregistrasem deja unele semnale — doamna Tenzi aprecia, se pare, alura mea atletică şi părul negru. Avea ea particularitatea asta, nu-i putea vedea în ochi pe blonzi, manifestând însă o anume predilecţie pentru bruneţii mai tineri, de statură impozantă. Cu asemenea perspectivă se întrevedea chiar un posibil salt în categoria de cinci stele (primarul Baboş, Letiţia Vărzaru de la

propaganda pe oraş, Luigi Capotă, responsabilul de la *Carne* şi dom' Stelu, şeful de la miliţia economică, amantul *en titre).* Poate chiar între locotenentul-major şi soţ, inginerul zootehnist Staneiuloiu, de la ferma 5.
Până una alta însă, nu era nimic decis. Şi cum eu continuam să-i stingheresc activitatea, deşi păstrând în continuare surâsul ei ca un rictus profesional pe figura dotată cu un ten de invidiat, un nas fin şi drept şi nişte splendizi ochi verzui bulbucaţi, doamna Tenzi n-a mai rezistat şi a lăsat să-i scape un gest de nerăbdare: a plecat capul puţin spre stânga, privind scrutător dincolo de mine, la elevii gălăgioşi care descoperiseră un roman poliţist şi chicoteau pe marginea unui pasaj scris în argou sau aşa ceva. Părul ei proaspăt coafat

s-a răzvrătit o secundă şi-am înţeles că e momentul să mă retrag liniştit cu prada stridentă în braţe, nu mai riscam nimic.
Am dus cartea în cancelarie şi am pus-o pe masă, speram că lăsând-o acolo va dispărea în cele din urmă, dar nimeni n-a îndrăznit să o ia şi să o arunce, la fel cum, la rândul meu, nu îndrăznisem nici eu să-i fac vânt din trenul cu care făceam naveta, la o curbă strânsă în apele indiferente ale Mureşului. Multă vreme a rămas acolo, mutându-se de pe o masă pe alta, ca o castană prea fierbinte pentru a fi păstrată, iar apoi, într-o dimineaţă, am văzut-o în raftul de protocol din biroul directorului.

12

într-o seară, pe când mă îndreptam către Operă -fireşte, nu ca să intru la vreun spectacol, ci pur si simplu fiindcă mergeam în direcţia aceea -, o văd pe pe partea cealaltă a străzii, călcând la repezeală, în felul ei lipsit de graţie. Cum nu aveam nimic special de făcut, mi-am zis: ce-ar fi să-i aţin calea? Ştiam ce urmează, dar se întâmplă uneori şi aşa, să faci anumite lucruri mai curând decât altele, numai şi numai fiindcă sunt previzibile.
Când m-a văzut, a tresărit surprinsă. „Ei?", am întrebat-o. „Ei, ce?", mi-a întors ea vorba. Perfect, ne înţelegeam. „Ce mai e nou?" întrebam aşa, în general, cum întreabă orice englez care se respectă, dar Imberosa o taie direct şi zice: „Am făcut-o." Despre ce era vorba? Ah, desigur, despre povara castităţii, intrarea în viaţa erotică pe poarta din faţă etc. „Bine", zic, „şi altfel ce mai faci?" Dar ea, nimic: „Acuma mă iei?" „Unde să te iau?" „Să facem dragoste." „Acuma te iau, fireşte!", i-am surâs, dar ea vorbea cu încruntarea care îi ţinea loc de farmec şi graţie. Parcă era o spălătoreasă foarte concentrată la stoarcerea unui cearşaf în clipa aia. Biserica minorită mai îmblânzea puţin atmosfera, în rest era ceva ostil si otelit în aerul serii. Poate din cauza asta nici nu mă grăbeam prea tare

spre casă. „Vorbesc serios!", preciza făptura de vis de alături. „Dar te pricepi la făcut dragoste?" Aici a rămas puţin pe gânduri, nu era deloc sigură că se pricepe. „...Că dacă nu te pricepi, n-am făcut nici o treabă, zău. Eu sunt băiat sensibil, am unele dificultăţi cu fetele brutale, indecise sau prea decise... Sunt o serie de chestii care mă pot tulbura şi apoi gata, s-a dus, rămâne pe altă dată sau pe niciodată." La asta nu cred că se prea aştepta Margarona. Oricum, n-a dat înapoi. „Dacă îmi spui mai clar despre ce e vorba, pot să învăţ", a zis premianta clasei. Şi în clipa aia i-am citit o dorinţă de nezdruncinat în încruntarea sprâncenelor, în privirile mioape, în pistruii obrazului rotund, ba chiar şi în atitudinea generală. „Mai clar de atât nu pot!", i-am întors-o. „Dacă nu e destul de limpede, asta e! Hai să vorbim despre altceva." Nu era de acord, voia să vorbim neapărat numai de asta. Te pomeneşti că vorbitul era mai important pentru ea decât făcutul. Am trimis-o atunci la izvoare, în esenţă la *Kama Sutra,* că de ea vine vorba întotdeauna când se ajunge într-o discuţie la chestiuni prea explicite pentru a fi formulate altfel decât aluziv. N-o citise, dar mi-a spus în schimb că, tehnic vorbind, treaba mersese uşor, într-o zi s-a prezentat la cabinetul domnului doctor, ăla uitase despre ce ar fi vorba, ea i-a amintit însă foarte direct, omul a introdus-o în încăperea alăturată, i-a ridicat o parte din vestimentaţie, i-a dat-o jos pe cealaltă, şi uite aşa, fără nici o mângâiere, fără nici o vorbă duioasă, cu economie japoneză de gesturi şi cuvinte, lucrurile au fost puse la punct într-un record de timp. Brrr! Dacă aşa mergeau treburile cu , drept să spun aproape că mă simţeam vinovat că nu îi arătasem eu despre ce e vorba. „E veterinar?", am chestionat-o, în timp ce ne apropiam de Cinematograful

Victoria, navigând acum pe trotuarul din faţa lui, plin de lume. S-a uitat peste ramele ei de baga, să vadă dacă vorbeam serios. Cum nu acesta era cazul, am simulat deplina seriozitate. „Nu, e medic generalist." „Aha!"
Ne plimbam agale înapoi, ajunseserăm pe lângă pizzeria ridicată pe locul cofetăriei cu minarete de zinc din studenţia mea, iar acum treceam de „Aperitiv". „Nu mergem la tine?", mă întrebă previzibil. „Ba da, putem merge", am zis.

„Dar ce-o să facem acolo?" Nechează gâtuit. Te pomeneşti că de emoţie, oricum, azi nu-i spuneam decât „da"-uri. „Ce-i de râs?", am vrut să ştiu. „Nimic." Şi râse iar. Apoi se apucă să-mi povestească despre nu ştiu ce personaje de pe la facultate, amestecând timpurile şi persoanele, încât la un moment dat n-am mai priceput exact care e asistentul care te adoarme la ore, care dintre colege e cea măritată cu un matematician, tocilară si scli-fosită ca orice premiantă care se respectă, şi care dintre toţi aceştia participase la o înmormântare în familia Imberosei, punându-i ulterior o pilă la şcoala de şoferi. „Tu conduci?", m-am interesat, dornic să părăsesc hăţişul istorioarei, fie şi pe o uşă laterală. Eram de-acum în autobuz, goneam spre Mănăşturul meu şi, ca un făcut, era destul de plin de oameni. Nu cât să călătorească şi pe scări, dar suficient ca să îi simt Macaronei slăninuţa de pe burtă. De ce o duceam cu mine? Nu pricep, de fapt, nici acum.
Am urcat în apartament, lăsând-o în urmă, ca să am vreme să deschid uşa. Am ajutat-o să dea jos de pe ea puloverul de lână verde şi maro, şi negru, si alb, într-o amestecătură care trăda gustul îndoielnic al auctorelui anonim şi originea casnică a produsului. I-am făcut semn să intre în camera mea, iar acolo si-a

scos pantofii din picioare, şi-a tras ciorapii-chilot cu chilot cu tot şi a aşteptat să continui eu. Dar eu nu continuam. Ideea de a ne juca un pic nu-mi displăcea completamente, deşi - natural - aş fi preferat-o pe Claudia Cardinale în loc. Aştepta ea după mine, dar aşteptam şi eu după ea. In fine, s-a hotărât să mă întrebe: „Tu nu te dezbraci?" „Nu", am zis, „mă simt bine aşa." „Chiar?", s-a mirat ea formal, în timp ce, apropiindu-se a început, dibuind asiduu, să încerce să mă descheie la pantaloni. Am lăsat-o să se apropie, apoi, simţind că tremură de nerăbdare - sau de incertitudine, de emoţie, de pasiune ştiinţifică, fiindcă aşa credea că se face, din dorinţa de joacă, fiindcă văzuse la film, pentru că ştia de la grădiniţă, ca să-şi imite părinţii, fraţii, chiriaşii, rudele ceva mai îndepărtate, prietenii, propriile vise etc. - m-am îndepărtat, aşa descheiat şi smotocit cum eram, şi m-am apropiat de fereastră. Eram curios ce se mai petrece pe afară. Toată graba şi directeţea asta avea un iz de împreunare animală care îmi făcea silă. „Unde te grăbeşti?", am chestionat-o. „Trebuie să fii acasă devreme?" „Nu. Pur şi simplu." Un răspuns estetic, arta pentru artă. „Bluza nu o dai jos?" „Dacă vrei... N-ai zis nimic până acuma şi, la drept vorbind, credeam că mi-o dai tu jos". Am revenit atunci lângă ea şi, în timp ce mă străduiam să-i descopciez bluza portocalie, iar apoi să-i eliberez sânii ca nişte balerci de Amontillado de sub strânsoarea infernală a sutienului, ea îşi reluă asiduităţile pelviene în ce mă privea. Am întors-o însă dinspre mine şi am pus-o să sprijine capul între perne. „Fă un mic exerciţiu, vrei?" „Bine." „Stai aşa şi pri-veşte-mă printre picioare." Pe vremea aia eram plin în cap cu Anais Nin, Henry Miller, cu *Nine half weeks...* Apoi am venit şi i-am vârât arătătorul muiat

în salivă în anus, mişcându-l uşor. Strângea tare, gâfâia, dar nu zicea nimic. „Ai mai făcut asta?", am întrebat-o. „Nu!", a zis cu o oarecare dificultate, dar păstrându-şi calmul. Tot sângele îi coborâse în faţă, pistruii nici nu i se mai vedeau. Acolo, că spatele îi era plin. Făcea mai multe rânduri de burţi, iar sânii îi atârnau în aşteptare, dar eu nu mai întreprindeam nimic. După o vreme, încet-încet, i-am petrecut mâna liberă pe dedesubt şi am început să-i masez şi să-i mângâi straturile succesive de slănină abdominală şi sânii. Era cam transpirată şi alunecoasă, dar încercam să nu bag prea bine de seamă faptele şi să fiu atent mai ales la proiect. Mă gândeam că atâta voinţă câtă cheltuise fata asta cu mine trebuie răsplătită printr-un spectacol pe măsură, iar acum deveneam inventiv cu gândul că, poate-poate, se va aprinde şi în mine o scânteie de poftă. „Acuma rămâi o secundă aşa", i-am zis pe un ton medical sau didactic. Am extras arătătorul de unde îl uitasem ca pe un dop şi l-am înlocuit cu un excelent creion chinezesc neînceput. Am îndemnat-o să îl orienteze puţin, fiindcă, la urma urmei, ea ştia mai bine cât de tare poate glisa ori ba... A fost de acord şi am văzut cu stupoare că e o sumedenie de loc acolo, creionul a pătruns aproape în întregime. Am început să i-l filez în sus şi în jos, înainte şi înapoi, rotindu-l între timp între degete cu infinită prudenţă. „Mai tare", a zis ea, ca la cursele hipice de la Epson. „Mai tare şi mai repede."
începeam să mă simt un personaj din compoziţiile lui Hieronymus Bosch, îmi părea rău doar că Imberuş posedă numai un creion. Să fi avut un flaut, acum ar fi putut improviza un întreg infern muzical... Dar, pe de altă parte, n-aş putea spune că nu mă intriga lejeritatea cu care participa la nişte experimente precum cele de

faţă. Nu s-ar fi zis că e abia după prima experienţă d' amor. Stânjeneala pe care o simţeam eu, străduindu-mă din răsputeri să fiu la înălţimea propriei imaginaţii, era pentru mine în vădit contrast cu participarea totală a persoanei macaronistice. „Nu vrei să pun o coală de hârtie sub tine, să desenezi ceva?", am întrebat-o candid, dar ea m-a repezit, râzând, cu un „Du-te dracului!" Şi al naibii, propunerea ei suna mai curând a promisiune.
Vorbind foarte serios şi doct — în timp ce ea mă privea din postura aceea, sprijinită cu capul în perne -i-am evocat magnifica pictură a flamandului, propu-nându-i să întruchipăm acest joc cultural. Parcă de asta îi ardea ei... Ea părea

foarte pornită spre o copulaţie clasică, avându-mă pe mine drept partener. In sine, perspectiva nu mă atrăgea defel, ba chiar, pe măsură ce minutele treceau, eram tot mai ostil în secret unui asemenea gând. înţelegeam să nu merg însă atât de departe cu cruzimea. Aşa încât, am adu:, nişte miere de albine şi i-am mânjit cu ea sfârcurile, răsturnând-o, în fine, pe spate. Stătea ca o broască, urmărindu-mă cu ochii întredeschişi cum culeg metodic rouă dulce de pe bumbii pastelaţi ai sânilor, manevrând între timp creionul. Gâfâia întretăiat şi, din când în când, mă dirija ferm cu mâna stângă înfiptă în părul meu.
Habar n-am cum s-a terminat întâlnirea. Prima noastră întâlnire orizontală.
84
Adevărul e că pe vremea aceea eram atât de îndrăgostit, încât îmi era greu să o recunosc. Prietenii mă ajutaseră să înţeleg că e cu totul şi cu totul penibil să te manifeşti în halul acela. Cu urechile blege, părul pleoştit, nasul dintr-o dată moale şi ochii siropoşi, arătam, ce-i drept, de toată groaza. Le ştiam şi le observam şi eu însumi, dar culmea e că nu mă deranja deloc. Prin vene îmi circula dintr-o dată un sânge căldicel, clipocind complice, şi uneori simţeam furnicături sub piele, ca în preajma unui mare eveniment. Aveam mai tot timpul buzele umede şi înghiţeam des nodul din gât, emoţionat fără nici un motiv special. Simţeam mereu nevoia să vorbesc despre asta, devenisem agasant şi, fără îndoială, ridicol.
însă nu-mi păsa. Trăiam vremuri de glorie. Numai eu ştiam ce însemnaseră toţi acei ani cu aventuri succesive, mai lungi sau mai scurte, cu performanţe amoroase de diverse calibre, dar fără nici o tresărire interioară. Era ca atunci când vii acasă după douăsprezece ore de muncă şi nu mai poţi nici mânca de obosit, te trânteşti pe dormeză, pironind ochii în ecranul televizorului. Dar nu vezi, nu auzi, e doar un pretext pentru a rămâne imobil, pentru a nu deschide gura, chiar şi o grimasă de circumstanţă ar solicita
85

eforturi supraomeneşti. Aşa am trăit câţiva ani, sub aparenţa mea de ins afabil, şi n-aş putea spune că eram fericit. Parcă asta era important... Cum zicea odată, într-un birt îngust, nu departe de Piaţa Abator, un beţiv cu ochi trişti si cu mâinile ca nişte lopeti informe: „E vreo legătură între fericire şi viaţă? Nici una, dom' profesor, să fim serioşi!"
„Păi, atunci, ce-i cu fericirea?", l-am întrebat, curios să-l văd cum o va scoate la capăt; temându-mă, totodată, să nu aud previzibila trimitere la nemurire. Nu puteai şti niciodată unde dai peste te miri ce sectanţi, mai ales *Martorii lui lehova* erau deosebit de activi. Dar el m-a privit peste cearcănele lui patetice şi a dat din mână destul de imprecis: „Nu-i nimic. Nu există fericire." Şi continua să-şi agite palma negator, în dreapta şi-n stânga, în paltonul lui drept, de o culoare incertă. Gestul lui nu avea nimic din aerul tranşant pe care îl imprimase precizarea dinainte. Avea dreptate Cioran, adevăraţii filosofi ai acestui secol zac prin anonimatul speluncilor sordide. Culmea, aveam să aflu ulterior că „omul meu" era şi el profesor, deci nu era exclus să-l fi citit pe Cioran. Ca filosof improvizat în faţa paharului nu era, deci, decât un impostor...
Persoana pe care o iubeam se numea Antonia, dar eu îi ziceam Mormoloc. Avea părul tăiat a la Mireille Mathieu - ca o chivără ce îi ascundea fruntea -, gâtul subţire, buzele subţiri, botic de maimutică si ochi vii, încercănaţi. Era ca o aşchie, dar păşea legănând fesele mici şi rotunde într-un ritm agresiv erotic. Avea pântecele moale şi bine mirositor, mâinile lungi şi descărnate, cu încheieturi fine, de contrabandă, avea picioare lungi, elastice şi arbora un zâmbet cald şi zeflemitor. Când ne certam, vocea îi devenea acută, piţigăiată, sprâncenele smulse atent tindeau să se unească, iar în
86

gesturile şi în înfăţişarea ei apăreau incredibile unghiuri. Ai fi zis că plonjează în geometrie... îi plăceau fustele şi rochiile scurte, avea despre eleganţă o idee proprie şi n-am reuşit niciodată să o conving că s-ar putea ca la o serată simandicoasă să nu fie cel mai nimerit să-ţi arăţi cu tot dinadinsul pulpele. Vorbea cu o anume superioritate cu ceilalţi şi ştia să emită pe acest ton toate banalităţile de pe lume. Dar siguranţa ei de sine în asemenea momente mă umplea de încântare, tot atât cât îi înfuria sau îi făcea să dea din umeri pe ceilalţi. Aerul ei invulnerabil atâta si trezea în bărbaţi un anume spirit de turnir, deşi, fără îndoială, era şi destulă ambiguitate în ocheadele şi zâmbetele pe care le răspândea cu dărnicie în dreapta şi în stânga, câtă vreme nu o angajau nicicum.
Paradoxul era că această femeie cu un aer de Domina era un om de treabă, cu o viaţă grea şi plină de necazuri. Nu ieşea mai niciunde, cu toate că îsi dorea din răsputeri să fie remarcată, să strălucească. îndată după serviciu — era un soi de contabilă, n-am înţeles niciodată exact ce anume făcea - fugea acasă, încărcată cu plase, şi se apuca de făcut mâncare pentru fiul ei de vârstă şcolară, un băieţaş frumos si şmecher, care dispreţuia sincer lectura şi, în general, orice aducea a preocupare intelectuală. Aici, nu e vorbă, avea cu cine să semene. Provenea dintr-o familie de oameni practici, nişte ţărani din zona Clujului, din unul dintre satele acelea strivite pe coasta unuia dintre dealurile despădurite de care e plin judeţul. Ştiuseră în ultimii ani ai dictaturii să se mute la Turda, într-un apartament de bloc, să-şi investească modestele economii într-o garsonieră clujeană numai bună de închiriat — de unde scoteau lunar un

venit sigur -, iar după '90 recuperaseră puţinul pământ confiscat odinioară de
8 7

comunişti şi, nerenunţând la nimic din cele agonisite într-o viaţă de chinuri, se mutaseră înapoi în sat, repunând pe picioare vechea coşmelie.
Numai bătrâna mamă citea dintre ei. Biblia şi comentarii biblice, căci, regretând târziu măritişul cu vărul ei, se convertise la unul dintre cultele neopro-testante cele mai active ale momentului, atrăgând după sine şi pe trei dintre cei patru copii ai săi. Pe cei mai mici.
Mormoloc era prima născută. O fată cu inteligenţă practică şi intuiţie, crescută însă într-o gospodărie grea, apăsată de habotnicie, fără cărţi ori televizor, pedepsită aspru dacă se întâmpla să meargă la cinema cu alte colege. Aşa încât, după ce se măritase ca atâtea alte fete, din dragoste — dar mai cu seamă din dragoste de libertate, ca să scape de acasă, din mediul acela rigid şi irespirabil —, făcuse liceul la seral, crescându-şi cu greu copilul şi certându-se încontinuu cu Mihai, soţul ei. Un ins nu atât gelos pe circulaţia ei într-un mediu pe care el nu-l cunoştea şi domina, de unde puteau răsări concurenţi primejdioşi, cât, poate, neliniştit de presentimentul că obsesia ei persistentă de a face şcoală se va sfârşi prin dominarea şi, în cele din urmă, abandonarea lui... Ceea ce s-a şi întâmplat.
Pe vremea când o cunoscusem eu, Antonia abandonase de câţiva ani deja vechiul loc de muncă de la IJPIPS şi era studentă în management la una dintre universităţile particulare de care forfotea Clujul anilor
să
14
Se lăsa seara exact la timp, aveam poftă să o pişe de pulpele suple, cu pielea incredibil de bine întinsă, deh, oameni suntem... Dar era ocupată, forfotea prin debaraua-bucătărie a garsonierei, aplecată deasupra măsuţei din fier forjat şi placaj, pe care avea ambiţia să bată trei felii de carne bine presărate cu piper. (Ea m-a lăsat să fur cu coada ochiului diverse tehnici gastronomice rapide şi eficiente, pe care aveam să le pun în practică naiba ştie când...) I-am strecurat, fără nici un comentariu oral, mâna înspre chiloţi. Avea. Era în halatul cu frunze mari, oranj, un fel de toamnă asortată cu părul ei.
— Stai! a catadicsit ea să mă observe.
- Nici nu saluţi? Am apucat-o mai bine de părul pubian, scuturând cordial, ca şi cum aş fi dat mâna cu un tovarăş din CC al PCR.

M-a privit pasămite aspru printre gene şi mi-a replicat:
- Du-te, până nu-ţi aplic o lovitură cu bătătorul ăsta de carne.
— Ideea n-ar fi rea, dar sunt destul de vioi şi aşa, am zis, obligând-o să facă minimumul acela de paşi necesari pentru a ajunge la dormeză.
89

- Ce-ai de gând? voi să ştie, cu un colţ de gură ridicat în sus a amuzament. Buzele aproape că-i dispăruseră, în schimb, ochii îi sclipeau.
Ajunsesem deja să-i dezleg cordonul, nu era cine ştie ce complicat.
- N-am pus lanţul la uşă şi trebuie să apară copilul! se formaliza ea, apucându-mi capul între degetele lungi şi răsfirate.
- Mira-m-aş, am mormăit eu cu buzele ţuguiate sub presiunea celor două palme care-mi turteau fizionomia.
Păru să se resemneze, aşa că veni cu buzele întredeschise către gura mea. Dar nu apucă să ajungă fiindcă, deodată, se opri ca străbătută de un fior şi mă adulmecă undeva pe lângă ureche.
- Cu cine te-ai sărutat?
- Poftim?! făcui eu o grimasă mirat-amuzată, derulând instantaneu cu ochii minţii filmul zilei trecute în sens invers. Cu directorul liceului!
Dar ea nu avea chef de poantele mele. O secundă fusese de ajuns pentru a se schimba radical, până şi pielea de pe pulpe îi devenise mai aspră, în timp ce abdomenul i se încordase si acum era de fier, iar sfârcurile se zburliseră. îmi lăsase, firește, capul din mâini, aştepta o confesiune completă. Chiar, oare mă sărutasem cu cineva? A, păi sigur!... Fusese mai întâi pe stradă, Gelsomina, n-o văzusem de cel puţin jumătate de an. Dar numai un pupic scurt, în plin centru... Să nu-i fi simţit parfumul persistent din pricina vântului? Apoi îi mai smulsesem în trecere o mostră matahalei de educaţie fizică, prinsă la înghesuială între două vestiare, însă nu consideram că e relevant. Puteam să-i spun ceva? Nici poveste! Şi asta pentru că n-ar fi
90
"

sunat deloc convingător. Numai Imberoasa era de vină. Nimic dintre cele petrecute dimineaţă nu mă făcea să mă simt vinovat, în afară de episodul cu domnia sa, fir-ar!

15

Am aşteptat să-i adoarmă băiatul, meşterind la hârţoagele mele cu un ochi la televizor. Aproape că uitasem de Mormoloc, deşi vâjâia încoace şi încolo prin spaţiul ăla îngust care îi fusese destinat. „Mama şi copilul - o singură cameră." Spaţiul ei de manevră, locul unde trebuia să-şi desfăşoare evantaiul. Să fie o casnică amărâtă, vampă totală, mamă răbdătoare şi grijulie, soţie tiranică. (Mă rog, un fel de.) Şi unde nimerisem şi eu într-o bună zi, suprapopulând cămăruţa de bloc, aglomerată până la explozie.
Mă detaşam câteodată total, urmăream pe furiş obiectele kitsch de care se înconjurase şi care îmi aminteau atmosfera din casa copilăriei mele: peretare, bibelouri grosolane de porţelan reprezentând animale amestecate, cu şoricelul de două ori cât elefănţelul sau decât girafa cu gât delicat şi cap turtit... Apoi, rafturile de cărţi printre care mâna ei nu se rătăcea niciodată... Dulapul care gemea de haine şi de unde dimineaţa, pe nemâncate, îşi alegea amestecul de stofe şi pânzeturi cu care să pună pachidermele transpirate de pe stradă şi de la serviciu în patru labe regulamentare...
Era de-o sărăcie feerică. Casa aia părea ca un carusel. Se învârtea vertiginos, dar într-un spaţiu

extrem de strâmt. întotdeauna după ce făcea curăţenie mare sfârşea în depresie. „Nu se vede nimic, parcă nici n-aş fi pus mâna!" Asta cam asa era, dar ce conta?! Eu circulam peste tot cu submarinul, inspectam *au ralenti* fiecare detaliu, dar zău dacă îmi păsa de ceva. Hotărâsem demult de tot, pe vremea când trebuia încă să dorm cu ceilalţi doi fraţi ai mei într-un pat, şi adormeam târziu, terorizat că nu am voie să mă mişc pentru a nu-i trezi, şi mai apoi, la pubertate, când ceilalţi se evaporaseră care pe unde şi rămăsesem singur în camera de trecere ca un hol ceva mai larg, unde nu încăpeau decât dormeza, radioul şi un raft cu apariţii din *Biblioteca pentru toţi,* hotărâsem, încă de pe atunci, că ori mă leg de lucruri, şi-atunci înnebunesc, fiindcă niciodată n-am să am si eu lucrurile mele, ori le las în plata Domnului, că oricum nu sunt accesibile, şi măcar scap de-o grijă. încercasem să-i spun şi lui Mormi despre toate astea, dar ea reţinuse de aici că-i dau lecţii despre aristocraţia sărăciei, aşa că a început să-mi povestească performanţele din copilăria ei: cum trebuia tot timpul să aibă grijă de cei *trei* fraţi mai mici şi cum toată perioada aia i-au infectat-o certurile dintre taică-său, care bea, si maică-sa, care se convertise la Martorii lui Iehova în semn de dezgust pentru orgiile soţului, şi de aici tot *ea* pătimise, ani la rând nu le cumpăraseră televizor, nu primise trei lei să meargă la un film, iar când o vedea cu un roman ori cu o carte de povesti i-o confisca, i-o rupea sau trebuia să îndure o predică. Ce bătălie fusese ca să o lase la pionieri, împreună cu ceilalţi copii... Noroc că se temuse de persecuţiile oficialităţilor, care s-ar fi declanşat îndată ce s-ar fi aflat motivul real!
Când ajungea aici, ziceam în sinea mea că nu-i adevărat. Părea cea mai stângace propagandă cu

putinţă, parcă vedeam un film sovietic despre copii turnându-şi - precum micul tovarăş Ilia Morozov -părinţii, ca fiind duşmani ai regimului, nemaivăzându-i apoi niciodată, dar căpătându-şi glorios medalia... Aşa că îi puneam întrebări suplimentare, dornic să fac povestea să devină cumva mai plauzibilă. Dacă n-aş fi avut confirmări, dacă n-as fi ştiut că fata nu străluceşte prin fantezie, aş fi jurat că plusează în gol, ca să mă pună cu botul pe labe. însă Anto nu glumea, izmeneala ei era sinceră, şi dacă m-ar fi prins chiar şi o singură secundă cu un licăr maliţios în priviri, m-ar fi prăpădit, ce mai!...
„Dar mama era aspră cu tine? Te bătea sau ce?" „Nu, nu mă bătea, îmi vorbea întotdeauna frumos. Dar cu o asemenea tristeţe, încât ai fi zis că se surpă cerul. Pentru orice fleac, mă făcea să mă simt de parcă l-aş fi întrupat pe diavol în mine." „Bine, chestii din astea păţeşte toată lumea, ştii cum sunt mamele..." „Da, dar nu aşa. Pe mine mă certa şi pentru chestiile pe care le făceau ceilalţi. Sau, câteodată, prefera să mă certe pe mine decât să se ia de tata. Viaţă de oameni amărâţi băiete, ce ştii tu?!"
Ei, da, ce ştiam eu?! Schimbam vorba, trecând la alte subiecte sau alte activităţi. După caz.
Ar fi vrut să o duc în oraş. în lumea largă. în concediu la mare. („Cu Felix, nu exista să nu ieşim, măcar la două săptămâni o dată." „Atunci, la ce n-ai rămas cu Felix?", îmi venea s-o întărât.) Preferam însă un sărut după urechiuşa ei mică şi fină.
Viaţa noastră era parodia perfectă a vieţii unui cuplu normal. Mâneam împreună, o aşteptam la ieşirea de la slujbă - la asta ţinea în mod expres, era triumful ei asupra colegelor care o bârfeau şi se purtau mizerabil cu ea -, mai făcea câte o cumpărătură, două

(la care trebuia să particip măcar de formă), şi totul părea foarte serios, pentru că eu o iubeam, iar ea făcea lucrurile cu convingere. Uneori, nici eu nu ştiam că e o parodie, şi prin asta, zic eu, era perfectă. Imitam totul atât de bine, încât, de la o anumită distanţă - nu prea mare —, ai fi jurat că totul e cum scrie la carte. Dar ea avea viaţa ei, eu pe a mea. Ea — casa ei, eu -pe a mea. Şi nu împărţeam nici măcar necazurile.
împărţeam, în schimb, pofta de a face dragoste. Nu dispreţuia acest capitol, deşi avea un comportament inconsecvent. Dacă eram prea asiduu, se întâmpla să mai şi simuleze că se opune. Dar ceda după câteva demersuri frugale. Dacă mă lăsam prea mult absorbit de conţinutul servietei mele ori mă pasiona prea tare un film transmis de vreunul dintre canalele de televiziune ale lui Berlusconi, îmi dădea de înţeles că neglijenţa mea îi devine suspectă. Să fie la mijloc vreo altă femeie? (Aiurea, tocmai când era altcineva pe rol, mă arătam mai curtenitor. Truc vechi, pe care, din nefericire, si ea îl ştia.)
Se încolăcea, deci, în jurul meu, aşezându-şi tacticos gambele suple pe coapsele mele obeze, de care mă ruşinam. începeam să-i morfolesc lobul urechii şi sfârcurile treze tot timpul. Apoi, cu mâna ei transparentă, pe care i-o admiram de atâtea ori când punea masa sau aprindea o ţigară, mă ajuta să o găsesc şi să devenim unul.
95

16

Câteodată eram foarte grăbit să pătrund în ea, aproape disperat. Habar n-am ce mă zorea aşa. Acum, dacă stau bine să mă gândesc, chiar că nu pricep. Dar asta e, eram al naibii de îndrăgostit. Brusc, mi se năzărise că ea e femeia vieţii mele, că, dacă o pierd pe ea, am pierdut totul... Poveşti pe care le vedem în filme, le citim în cărţi, iar apoi, ca să fie totul perfect, le mai si trăim. N-ati observat? Viata noastră imită tot mai mult producţia cinematografică de duzină, clipurile publicitare, clipurile muzicale, dramele lar-moaiante cu muci şi parfum din belşug.
Adică nu înţeleg: de unde spaima asta că o voi pierde, când totul merge ca uns?!... Ea mă plăcea, eu o plăceam... De neînţeles. E drept că ştiam că nu pricepe o iotă din ce se întâmplă cu mine, cine sunt eu, ce vreau pe lumea asta, de ce vreau câteodată să-mi ia capul între palme, să se uite cu drag în ochii mei şi să-mi spună: „Te iubesc, ursule, prostule!". Dar ce, parcă eu ştiam pe ce lume trăieşte ea?!
în universul ei erau o groază de chestii nasoale: scoală-te şi fugi la serviciu, fă cumpărăturile în pauza de prânz, dă o fugă cu ele acasă, calcă şi spală, îngri-jeste-te de copil, fă mâncare, fa curat, fa-ţi manichiura si pedichiura, coaforul şi bandajele cu măşti fierbinţi
96

şi naturale, de castraveţi şi de ouă. Singurele ei momente de relaxare erau la televizor. Dar serialele trec repede şi, apoi, nu poţi să laşi viaţa să treacă pe lângă tine, trăgând din greu, ca un rob, între două seriale, fără nici o speranţă. Speranţa Antoniei era în mine. Nu în mine pro-priu-zis (asta mai degrabă aş fi sperat eu să spere), cu mine se cam lămurise de la primele mici ciocniri. Pentru gustul ei eram prea indecis, un papâ-lapte simpatic (dar şi enervant!). Spera, totuşi, că eu aş putea fi vehiculul care să o poarte spre altceva. Visa să mergem împreună în Vest. Occidentul! Occidentul şamponat şi apretat, cu gazoane largi, bine întreţinute, şi magazine strălucitoare, pline de mărfuri. „Acolo, în jumătate de oră ţi-ai făcut aprovizionarea pe o lună, iar pe urmă poţi face tot ce vrei!" Perspectiva timpului liber o seducea pe Mormolocel, ea care, între momentul când termina de spălat vasele după cină şi ora şase dimineaţa, când începea o nouă zi agitată, nu avea decât opt ore.
Mie, în schimb, îmi zbura gândul numai la frivolităţi: cum să-mi cumpăr naiba mai ştie ce carte; cum să pregătesc cu elevii un nou număr din revista şcolii; cum să mai trag mâţa de coadă pe la câte un vernisaj ori cu prietenii prin oraş, ori - mai ştii - cu vreo altă femeie, prin locuri de neidentificat.
Ei, da. Mormi era geloasă. Sigur, nu era vorba -cred - de gelozia clasică, a omului îndrăgostit până peste cap. Ăsta eram eu, domnilor, să ne înţelegem. Morm se preocupa de mine ca de cineva care-i aparţinea. La urma urmei, eram într-un fel omul ei, nu? Omul pe care-l lăsa la ea în aşternut, omul cu care se aşeza la masă. Tipul care îi dădea importanţă printre atâţia alţi bărbaţi indiferenţi ori interesaţi doar de o partidă sportivă.
9 7

Pe Antonia nu o interesau partidele sportive. Ea avea un copil de crescut şi o viaţă grea. Ţin minte că, după ce au trecut câteva săptămâni de când făceam dragoste, într-o zi, m-a fixat cu atenţie. Nu beam, nu o băteam, nu provocam scandaluri în casă ori cu vecinii - sau cine ştie ce altceva era în capul ei. Cert este că m-a întrebat: „Ascultă, ai vrea să-ti fac un copil?" M-a prins pe nepregătite. Nu voiam, dar nici nu puteam să i-o spun aşa, de la obraz, ar fi însemnat că nu mă gândesc chiar deloc că poate ea îl vrea şi, chiar dacă nu era ăsta cazul, faptul că-mi propusese asta ar fi trebuit să mă emoţioneze, nu?... în timp ce căutam în viteză un răspuns cald, dar clar, nu m-am putut împiedica să nu remarc că Tonella nu voia să *facem* nu copil, ci îmi propunea să-mi *facă* ea unul. Voluntară femeie, nimic de zis.
încetul cu încetul, ajunsesem la concluzia că nu mă iubeşte, dar, ca o femeie trecută prin furcile caudine ale vieţii, ştie a preţui

şansa de a-i fi ieşit în cale un bărbat domol şi relativ flexibil, cum arătam. Chestia care mă îngrijora cu adevărat era nu atât descoperirea făcută, cât faptul că pur şi simplu nu conta. Eram atât de prins în mreje, încât nu dădeam doi bani pe viziunea ei asupra mea, pe superioritatea afişată într-ale gospodăriei — unde nu numai că nu străluceam, dar nici prin cap nu-mi trecea să fac încercări - şi, în ultimă instanţă, pe lipsa ei de iubire. Mă alienasem, desigur. Vedeam în ea obiectul dragostei mele (dar oare pot să-i spun „dragoste" dacă lucrurile stau astfel?!), dar mă raportam la el ca la ceva inert. îi prăvăleam în cap mormanele mele de dragoste şi nu-mi păsa dacă le vrea, dacă îi lipsesc ori pur şi simplu o asfixiază. Intrasem de-a binelea în panică, fiindcă ştiam că dacă nu simt — fie şi înşelându-mă - că ea mă iubeşte, că

pentru ea sunt totul, că fără mine nu poate, că viaţa e un infern în absenţa mea, dacă nu simţeam, fictiv ori de-adevăratelea, asta, atunci trebuia să mă desprind, să fug, să termin odată cu pelteaua în care intrasem. Numai că, pe moment, pur şi simplu eram incapabil de desprindere. Aşa încât continuam să o iubesc cu furie şi disperare, fiindcă nu, nu era ea, nu era fata visurilor mele cretine de adolescent perpetuu şi, dacă nu era ea, însemna că fata aia nici nu poate exista si totul e definitiv pierdut, până la sfârşitul veacurilor. Simplu, nu?
Atunci, ce rămânea?

17

Rămânea pielea ei albă şi fină, aromată. Rămânea felul cum mă ţinea în braţe când dormea, strân-gându-mă din când în când convulsiv de şold sau de mădular. Rămânea gustul ei, carnea ei frământată. Rămânea un firesc, o atmosferă previzibilă, căldura privitului la televizor împreună, protecţia de tristeţi mai mari şi spaime mai insuportabile. Rămânea ea ca variantă integrală, ca refugiu din singurătate şi paliativ pentru fericire.
Era de nedescris cu frivolităţile ei consumate în spaţiul garsonierei. Avea dimensiunile solicitate de marile case de modă, proporţia exactă. Ii lipseau doar doi centimetri în înălţime. Nici sânii nu mai erau aceiaşi ca la şaisprezece ani. Dar erau irezistibili, îmi făceam mereu de lucru cu ei. Găsea întotdeauna câte ceva de dereticat la corpul ei. Odată îşi smulgea firele de păr care urcau prea sus pe abdomen. Cu alt prilej, sărutând-o pe obraz, am constatat că are un gust amărui, infect. Se dăduse, din câte mi-a spus, murind de râs, cu „mumie". Era o substanţă a cărei reţetă n-o ştiau decât vracii basarabeni de la care o primise, Vitali si Măria. Am trimis-o, înciudat, să se pupe cu ăia. Era în stare să dea şi 40.000 de lei săptămânal pe tot felul de consultaţii, dar nu fiindcă ar fi fost bolnavă,

ci fiindcă murea după chestiile esoterice, după acupunctura, presopunctură, reiki, meditaţie transcendentală, tratament homeopatic, spiritism, tarot, ghicit în palmă, în cafea, în fasole şi ulei.
Rămânea însă şi construcţia din mine. Migălisem la ea luni în şir, începând ca un romantic larmoaiant şi nesigur, un bărbat visător şi aproape efeminat, cu atingeri uşoare pe „dunga" mâinii, cu adulmecări nesăţioase ale dârei de parfum lăsate în urma ei... O invitasem la o cafea, la vreo piesă de teatru - nu mă omoram cu teatrul, mai ales că ultimele stagiuni clujene nu fuseseră cine ştie ce, dar pe ea îmi venea să o duc peste tot, simţeam că vine de altundeva si ţineam să-i arăt lumea mea populată cu intelectuali fini, cu spirite elevate, cu cei câţiva tineri scriitori pe care-i cunoşteam şi în compania cărora îmi făcea plăcere să mă opresc lângă librăria Universităţii ori la „Arizona", cofetăria veşnic afumată de pe strada Universităţii... Ea venea cu o anume docilitate, înclinând uşor capul către vârfurile pantofilor, examinându-se pentru a şti sigur că „dă bine"... O prezentam, spri-jinindu-i uşor talia pe care carnea stătea bine, mă străduiam apoi să fac tot felul de glume pe seama oamenilor din preajmă, a situaţiilor, a mea chiar, şi ea se arăta interesată, oricum, n-o plictiseam, nu era tocmai îngrozitor. Mergeam şi pe la filme, o ţineam de mână sau pe după umeri — dar cu asta, basta! Nimic în plus, cel mult sărutul de despărţire, lung, senzaţional, ca-n romanele lui Chandler, ecranizate în perioada interbelică. In perioada aceea îi cumpăram mai mult cărţi, şi anume cărţile care-mi plăceau mie, care contau pentru mine. Voiam pesemne să o ajut să mă cunoască mai bine şi, în acelaşi timp, să ştiu dacă ea e „Ea". Pe zi ce trecea, devenea tot mai evident că e

altfel, altcineva, nu prea avea replică la frazele mele „inteligente", nu avea referinţe culturale, nu avea, cum s-ar zice, o cultură competitivă. Dar asculta cu plăcere, privindu-mă printre gene cu un fel de mândrie -mi se părea mie - şi, în orice caz, cu bunăvoinţă, ceea ce era perfect suficient pentru moment. Aveam nevoie de ea chiar şi aşa cum era. Simţeam cumva că picioarele ei lungi, sânii ei cu bulbi delicaţi, maronii şi veşnic treji, ovalul unghiilor alungite şi funduleţul provocator dau contururi reale chipului meu nevăzut, celuilalt eu, atât de prezent în mintea mea, chiar dacă nu si în oglindă: bărbatul mlădios, cu spatele lat şi musculatură flexibilă, tipul arătos şi sigur pe el, atât cât e necesar...

18

Până la urmă, aşadar, nu era vorba decât despre cum să ne plantăm micuţii şi agilii înotători în cuva îngustă şi roditoare a femeii de vizavi. Era bine ascunsă printre faldurile de carne, printre pofte luxuriante şi tone de ideologie materno-paternă. Dar, până la urmă, asta era. Orice ai fi făcut, oricum s-ar fi petrecut lucrurile, era o chestiune de

însămânţare. De transport şi transfer. De producţie. O salivă dulceagă îmi invada gura, făcându-mă să-mi doresc să pot să vărs. Dar nu merge nici asta aşa, când ţi-ar veni bine. Nici pomeneală! Vărsatul e un... privilegiu (asta n-o ştia domnul Sartre).
Cineva avea interesul să ne multiplicăm. Virtual la infinit. Şi, de mii şi mii de ani, acest complot dădea roade. Nici mie nu mi se întâmplase, nu mi se întâmpla şi nu mi se va putea întâmpla vreodată altfel. Dar ce fantezie barocă se pusese în joc!...
Am sentimentul că dacă te privesc în matrice e mai adânc decât dacă te-aş privi în ochi, iubito! Ochii tăi mă mint, mint frumos, aşa cum numai eu ştiu să vreau să fiu minţit. Nu-ţi pierde răbdarea, suportă-mă. In curând va fi atât de mare tăcere în jur, încât în mine va coborî noaptea cosmică. Atunci voi avea nevoie de ochii tăi perverşi, luminaţi de sinceritate.
103

Dar deocamdată, iubito, lasă-mă să-ţi privesc petalele creponate şi cafenii. Deocamdată, am să le mângâi în treacăt, aproape superficial, cu gândul că le-aş putea îmblânzi, că aş putea pricepe ce se întâmplă cu noi. E o formă a pudorii, ştii?
Tu îţi dai seama, nu, ce vreau să spun?! Ai văzut şi tu prin reviste, prin oraş, atâtea reclame de rujuri conţinând două buze mărite la dimensiuni uriaşe. E o gură perfectă, ştii că, atunci când îşi pun în cap să facă o reclamă eficientă, occidentalii nu se lasă până nu obţin ce-i mai bun. Dar ai observat cum arată, de fapt, gura după care tânjim? Ai băgat de seamă ce pline de crăpături sunt buzele alea? Toate buzele sunt la fel, nici ale tale şi nici ale mele nu fac excepţie.
Acum, uită-te la mâna mea, uită-te la ce mângâi eu. Lasă naibii pudorile învăţate, fii şi tu o dată sinceră cu tine însăţi! E acelaşi lucru, petalele tale cafenii şi zimţuite atârnă voluptuos, ferfeniţă...
Nu, nu e gata. Pune mâna aici... Pielea asta fină şi moale pe care evreii o înlătură cu brutalitate la botez e si ea la fel: dantelată ca figura unui moşulet fără vârstă.
Crezi că facem un lucru obscen? Te înşeli, nu e asta. Bâjbâim pe la porţile unui mare secret. De ce aceste forme bătrâneşti, şi nu altele, aici, la intrarea în capcana plăcerii şi a topirii de sine? De ce aparenţa asta de senectute în locurile pe unde se revarsă din noi dragostea? Că sunt locuri sacre, nu e nici o îndoială. Pe aici se transmite viaţa mai departe şi aici e zona în care două trupuri devin, pentru o vreme, unul singur, trăind în acelaşi ritm. Nu-i de mirare că am adunat atâtea tone de angoasă...
Ai prefera poate să-ţi sărut mâna sau să-ţi înconjor umerii cu braţul. Ştii bine că am s-o fac îndată, fii
104

liniştită. Dar chiar nu faci distincţia dintre nişte semne de circulaţie şi circulaţia însăşi?!
Draga mea, nu mă lăsa să veghez singur acest secret al firii. Prea atârnă greu pe umerii mei şi nici nu e făcut pentru unul singur. Nu mă părăsi, nu fugi în somn, în candoare, în vrajbă, în indiferenţă. Şi, mai ales, nu te apăra de mine. Peste câtva timp, cineva dinăuntrul tău mă va dori cu putere şi ce-ai să te faci? Ai să aştepţi cuminte ca dihania metafizică să mă mistuie, să se liniştească, să dobândim un nou armistiţiu? Dar nici n-o să ştii că nu eşti doar tu si cu mine, habar n-o să ai că fiara cu un miliard de pofte necruţătoare, care scoate capul prin flori şi jivine, prin tot ce e viu, ne pândeşte neconsolată fiecare ezitare, fiecare gând care mai întârzie o secundă clipa ei.
Haide, fii răbdătoare. Ştiu că mâine trebuie să te scoli de dimineaţă, să te înghesui în autobuzul sordid, să surâzi împăcată la gândul că jumătate din salariul de ieri se va duce pe mâncarea de azi; să îţi aranjezi într-un gang de pe traseu ciorapul stâng, care se răsuceşte enervant; să inventezi o scuză în fata şefului, pentru că te-a văzut ieri la cafea înainte de pauza de masă; să... şi să...
Dar nu pleca de lângă mine si nu te lăsa cuprinsă între dinţi de dihania lascivităţii. Ajută-mă să cred că mă vei iubi şi când nu vom mai avea corp.
Atunci.
Pe urmă.
105

19

Dimineaţă, pe la 9.30, soneria mă trezeşte din somn. M-am gândit repede ce-ar putea fi: curentul sau vecinii de jos, n-ar fi prima inundaţie pe care să mi-o atribuie. Fug, clătinându-mă, desculţ, până la vizor. . Arătam ca dracul, nici mâna nu apucasem să mi-o trec prin păr, ochii umflaţi şi roşii, limba încărcată şi gâtul uscat, mă rog, toate binefacerile unei dimineţi sfârşite mai repede decât era planificat. îi fac loc să intre, si ce constat? Macarona venise direct de la piaţă, avea plase pline cu diverse lucruri cărora le ghiceam doar contururile ovale, mamelonii ca melonii, senzaţia de abundenţă. „Am adus câte ceva... Pentru noi", zice. Apoi intră în camera mea, peste aştemuturile răvăşite şi în puzderia de hârtii împrăştiate cu o seară în urmă prin toată casa. „Azi o s-o facem latã", zice. „Vrei?" „Ştiu şi eu?!", mărturisesc. „Mi-e totuna..." (De fapt, nu mi-e. Dar prea e sigură pe ea, sub aerul ei de obsedată buimacă are calmul şi cutezanţa unui general napoleonian de brigadă.)
Nu ştiu când şi cum iese din haine. Ai zice că pe la ea pe acasă - oare unde o fi stând?! - numai aşa umblă. „Ei, ce-ai de gând?! Aştepţi să fii sedus?", se interesează sarcastic. Probabil că da, mi-a pierit toată curiozitatea, iar acum nu fac decât să mă întreb cum aş
106

putea ieşi onorabil din situaţia dată. Auzi acolo, onorabil! Eu care, după conspecte atente din avangardiştii anilor '20, detestam cordial onorabilitatea... Dar, pe de altă parte, trebuie să recunosc, nu sunt decât o permanentă sedimentare de straturi. Pentru că lecturile şi filmele de capă şi spadă m-au făcut extrem de sensibil, încă din copilărie, la concepte precum *onoare-, loialitate* s.a. Asa că, în anumite circumstanţe, reactio-nez ca un avangardist, într-altele, pe dos, ca un duelgiu irascibil. Şi ce-i mai anapoda e că nu pot prevedea în care dintre situaţiile de viaţă prin care trec voi reacţiona nonşalant si-n care cu emfaza si iritarea spa-dasinilor. Ceea ce mă aduce în situaţii nu o dată intolerabile. Dar mai e în mine şi contemplativul care, cu asemenea prilejuri, îşi freacă mâinile plin de satisfacţie, aşteptând emoţionat să se producă imprevizibilul. Ce mai, sunt un om de spectacol, adeseori entuziasmat de actorul din mine. Cabotin, histrionic, inautentic, o creatură de mucava, un personaj de operetă, de *commedia dell'arte,* de melodramă comică şi grotescă.
A început să-mi ruleze chiloţii — perechea cu floricele din setul *Peter Stuyvesant,* primit în dar de la Dinu, la ultima lui venire din Germania - în jos, către genunchi. Lucrează din greu, trupul meu ca un copaciu se lasă greu la manevrele ei, îi tremură ţâţele de efort, iar pe coapse pielea i se face de găină. Mă întorc, cooperant, când pe o parte, când pe cealaltă şi în felul ăsta treaba merge mai uşor. în fine, salivând toată, începe să guste din mine în grabă, înfometată rău. Stau şi mă supun ca o curvă bine dresată, între-bându-mă dacă e vorba, pur şi simplu, de sex ori chiar pe mine mă vrea. Dacă prima variantă s-ar adeveri cea adevărată, mă rog, ar fi în ordine. Dar

dacă amărâta asta mă vânează chiar pe mine, pe mine Dragodan, profesor de istorie etc. etc, persoană şme-cheroasă a urbei someşene? Atunci am încurcat-o! Fiindcă sigur că nu se lasă până nu-mi face ceva urât de tot. Un copil! Ce poate fi mai urât decât un copil care te-ar face complice pe viaţă cu o tâmpită în călduri, urâtă şi proastă?! Dar să te împreunezi cu o asemenea făptură e mai bine? Poate că actul în sine, nedurând decât o fărâmă de timp, e pasabil, suportabil, merge. Dar un copil... E ca şi cum actul ar dura la infinit, o viaţă de aici încolo... Reproducându-te pe tine într-un soi de caricatură care reproduce o parte din trăsăturile ei; mai rău, ale necunoscuţilor din spiţa ei... Dacă nu cumva devii tu caricatura acelui copil străin, care te va privi cu ochi nevinovaţi şi necruţători întreaga viaţă.
M-am uitat la Imbereasa. Şuncile de pe burtă îi atârnau dezagreabil. Nu prea mult. Suficient, totuşi, pentru a sugera un marsupiu. Acolo, îndărătul lui, urma să-mi colecteze spuma dătătoare de viaţă. Mă umfla o greaţă discretă, semn de isterie şi dobitocie. Dacă nu eram de acord, cum naiba ajunsesem în postura asta, supt de gât şi de grăsimile de pe şolduri?
- Acuma ce-ai de gând? o întreb fără menajamente, după o vreme.
- Adică în ce sens „ce-am de gând"? face ea nedumerită.
- Asa bine. Nu pricep la ce îţi foloseşte să faci dragoste când nu e nici o iubire şi nici o speranţă la mijloc.
- Dar vouă, bărbaţilor, la ce vă foloseşte colecţia de femei pe care v-o alcătuiţi fiecare?
- Aha, deci vrei să-ţi faci şi tu o „antologie"...

- Nu mai face pe prostul, că nu-ţi stă bine. N-ai să mă prinzi în capcană!... Dacă îţi spun că te iubesc, încerci iar să te descotoroseşti de mine, de teamă că s-ar putea să te incomodez ori să te acaparez... Dacă îţi spun că nu te iubesc şi că o facem aşa, din pur experiment corporal-sportiv, eşti nemulţumit, ca acuma, şi vei vrea să găseşti alte justificări, mai „morale"...
- Oho, i-am zis, cu perspectiva morală nu stau cine ştie ce grozav, şi asta nu de azi, de ieri...
- Mă rog, mă rog, acceptă ea, acoperindu-si marsupiul cu o mână, printr-un gest aproape instinctiv de pudoare, la inşii de felul tău, speculaţiile intelectuale ţin loc de morală. Probabil că ai si tu o ideologie a felului tău de a fi, nu pari să fii un instinctual şi, după cât se poate vedea, nici un armăsar obsedat de sex. Ia să vedem, ce-ar putea fi?
Lăsă o scurtă pauză după ultimele cuvinte, iar apoi, fixându-mă printre gene, ca un pictor care se pregăteşte să înceapă un nou crochiu, presupuse:
- Vrei să depăşeşti un complex? Tot ce se poate, deşi nu poate fi numai asta. Poate vrei însă mai curând altceva, mult mai ofensiv... Să zicem: să domini femeile, Femeia... Vrei, te pomeneşti, să pui frâul pe Femeie şi să o încaleci... rânji ea cu o perfectă trivialitate. Uite că eu îţi ofer ocazia asta, fără riscuri... Din câte m-ai lăsat să întrezăresc, nu prea dai multe parale pe noi, femeile, eşti un fel de misogin camuflat îndărătul unei atitudini de mare *macho...*
- Foarte original! i-am spus. Ce-mi torni mie aici se potriveşte în o mie de cazuri din preajmă.
- Vrei să spui că nu e aşa? Am negat neîndemânatic.
- Doamne fereşte! Să mă apăr de aşa-zisele tale explicaţii, ar însemna să le iau în seamă, măcar pe

jumătate... Ceea ce nu se va întâmpla, câtă vreme te menţii în aproximări de genul celor de adineauri...
- Ai tu alte explicaţii, mai precise?
- Normal.
- Din punctul *tău* de vedere! Dar asta nu înseamnă că ele sunt si adevărate...
- E deja o altă problemă... Dar câtă vreme funcţionează pentru mine, se cheamă că le pot considera adevărate, nu?
- Mă rog... Să auzim!
- Mai întâi încerc să mă eliberez de tensiune în maniera cea mai la îndemână...
- Banal... Altceva?
- Poate banal, dar adevărat. Apoi caut să contrariez aşa-zisa regulă morală unanim acceptată...
- Aici nu ai cine ştie ce succes... Revoluţia sexuală din anii '60-70 a mai relativizat lucrurile...
- în Occident, nu şi la noi, unde s-a propovăduit o morală sexuală mai puritană decât însăşi Biblia. Şi apoi cred că e un model cultural pe care îl aplic... Modelul lui don Juan, dar nu cel clasic, ci aşa cum îl văd romanticii, cu un soi de cinism, dezabuzare, revoltă etc. Banal si ăsta, nu?
- Da, e banal. Dar e mai simpatic, deşi tu crezi
tocmai contrarul...
- Ei, lasă, că nici modelul tău nu e mai original.
- Care?
- Păi ăsta, feminist, de insă care îşi pescuieşte fără prejudecăţi şi chiar cu ostentaţie masculii. De pe stradă... De mirare că nu te descurci de una singură, fără nici un ajutor masculin...
- Cine ţi-a spus că nu mă descurc? Nu-i cine ştie ce filosofie să te masturbezi...
110

Trebuia să recunosc că pentru mine francheţea ei avea, totuşi, ceva hidos. Asta mă indispunea, fiindcă mi-ar fi plăcut să nu mă afecteze în nici un fel, lăsându-mă rece ca un monarh englez.
— Vrei să te întorci cu spatele spre mine? i-am zis, fără legătură cu cele dinainte.
— De ce? a făcut mirată.
— întrebi tâmpenii. Pune capul în pernă, te rog, am jucat pe mai departe politeţea.
Avea matricea plină de fluide. Mi-am strecurat, cu destul efort, mâna în ea. Avansam prudent, în timp ce ea icnea, privindu-mă printre picioarele depărtate. Pielea ei fină, umedă şi fierbinte se plia în jurul mâinii mele cu degetele strânse căuş. îi simţeam totuşi striaţiile, relieful intern. Mi se părea că voi ajunge până la diafragmă, dar era o simplă iluzie, desigur. Ca în desenele animate, unde cineva e întors pe dos ca o mănuşă ori degetul care curăţă de mizerii o ureche iese nestingherit prin cealaltă...
— Te doare? am vrut să aflu, precaut şi oarecum emoţionat.
A dat din cap că nu, apoi a zis:
— Mai împinge un pic.
— De ce? am întrebat eu, de astă dată. Hotărât lucru, tâmpitul eram eu.
— Vreau să văd ce se întâmplă. Simt că mai poate intra un pic.
— Nu ţi-e frică? am vrut să aflu acum. De fapt, îi comunicam indirect că mie îmi era.
— Aiurea. Simt o presiune de parcă m-aş sparge, dar îmi şi place...
Vorbea cu obrajii congestionaţi, dar şi eu transpiram abundent după urechi.
111

Era o senzaţie de intimitate incredibilă, scârboasă, îi simţeam din interior ritmul respiraţiei şi chiar bătăile inimii. Probabil că şi ea îmi putea lua pulsul prin pereţii vaginului.
- Nu stau prea grozav, i-am destăinuit, vârându-mi capul pe sub mâna înfiptă în trupul ei.
- întinde-te spre mine, a zis.
M-am rotit cu grijă, aducându-mi picioarele pe lângă trupul ei.
- Vezi că mă las pe o parte, mi-a dat Imberosa de
ştire.
Am înţeles că încerca să schimbe perspectiva asupra lumii. Câteva minute o privise cu capul în jos, dar acum se săturase de asta. Nu şi de prizonieratul mâinii mele intrate voluntar în capcană.
Mişcarea îi eliberase ei, în schimb, mâinile. Şi le-a folosit pentru a-mi apuca penisul şi a-l brutaliza. Trezit la realitate de somaţiile degetelor neîndemânatice şi febrile, el zvâcni în sus, oarecum neconvins. între timp, degetele mele o scotoceau cu un rest de agilitate, înfruntând constrângerile carcerale ale misterioasei cavităţi de pucioasă. îi dezveli, printr-un gest unic, dureros, extremitatea. M-am străduit să nu ţip, dar mi-am strecurat pe lângă coapsele ei flasce şi

rozalii mâna cealaltă, trăgând-o de sfârc. La rigoare, mă gândeam, aş putea-o forţa să se oprească.
Habar n-am de ce făceam toate chestiile astea şi pe cele care au urmat. Experimentam, cred, ca nişte idioţi propriile limite. Şi pe ale celuilalt. La plecare, mersul nu i se modificase deloc. Ceea ce se schimbase, scârbos şi de neacceptat, era natura relaţiei dintre noi. Trebuia să recunosc că de-acum se profila şi un „noi", oricât de greu de acceptat ar fi fost acest lucru.

20

Cam a treia zi de la cea mai recentă întâlnire experimentală cu , am început să mă simt ciudat. O stranie gâdilătură în zona organelor genitale mă făcea să merg mai des la toaletă... Acolo studiam îndelung ce se întâmplă, mă spălam intens cu apă caldă şi săpun, fiindcă mi se părea că secreţiile au devenit parcă mai abundente şi mai pregnante... Apoi reveneam şi îmi vedeam de treabă. Aveam destul de multă treabă, ca de obicei, cu afurisitele de lucrări scrise, dar si cu temele mele favorite, lecturi si notaţii în vederea unui timp al inspiraţiei care nu se mai arăta...
Spre seară, la vremea cinei, dădeam de obicei câte o fugă până la Mormi, traversând oraşul, şi, dacă împrejurările erau prielnice, mă ancoram în ea, dornic să nu mai ies de acolo, cu o disperare pe care nu mi-o explicam şi de care nici nu eram pe deplin conştient
încă. Am făcut la fel si în seara aceea. Făcea de
»
mâncare şi, în răstimpuri, se uita la serialul brazilian care ajunsese la al trei sute nu ştiu câtelea episod. Era într-o fustă mini neagră, cu o bluză înflorată, cu mâneci bufante... M-a anunţat că mâncăm imediat, apoi a tras un fum de ţigară, aruncându-mi o privire lungă, încărcată de dragoste... Pe urmă s-a uitat din nou la

ecranul pe care rulau în continuare peripeţiile celor doi fraţi, din care unul ştia de celălalt, însă o ascundea, iar celălalt o ignora total, iubind însă aceeaşi fată pe care o iubea şi fratele său, care dorea să scape de el şi din pricina respectivă nici nu îi spunea despre testamentul tatălui lor, care murise nu de mult, în care existau prevederi speciale privind moştenirea, despre care un servitor bătrân, care trăsese cu urechea pe când tatăl băieţilor vorbea, pe patul de moarte, cu don Luis, confesorul său, era la curent, ceea ce îl determina să vrea să o împingă pe fiica lui în patul moştenitorului ignorat, iar apoi să îi spună, înfruptându-se împreună din avere etc. îmi era de ajuns să aud de la Antonia două propoziţii despre eroi pentru a ghici continuarea. Ceea ce era mai relaxant decât să priveşti episoadele de câte jumătate de oră, care trenau şi complicau o poveste de la bun început neverosimilă. Dincolo de toate lucrurile trase de păr, exista însă un motor epic mişcând din pistoanele sale impecabil, creând situaţii care confiscau privitoarele de orice vârstă şi care arătau că, deşi lipsiţi total de scrupule, scenariştii din spatele respectivei însăilări ştiau pe dinafară regulile de aur ale meseriei.
...Stătea cocoţată cu picioarele desculţe pe scaun, iar eu îi urmăream, ca de obicei, fascinat, liniile elegante ale trupului, subţirile degete alungite de la mână şi călcâiul perfect şlefuit, fără nici o bătătură, de parcă ar fi umblat în mâini, nu ca toţi oamenii, în perechi de pantofi mai mult sau mai puţin incomode, îşi înconjurase cu mâinile pulpele şi părea inconştientă că dintre pulpe i se bomba peticul roz de material al chilotului încadrat de pielea roz şi perfect întinsă... Simţeam crescând în mine dorinţa aceea iraţională - şi, de aceea, atât de dificil de controlat -

de a fi cât mai împreună, de a mă strecura în ea cu totul, pentru totdeauna dacă era posibil, iar când a sosit vremea genericului, cu muzica lui siropoasă, m-am ridicat şi, cu o simplitate de zile mari, i-am descheiat bluza cu mâneci bufante, i-am dat jos chilotul roz si, îmbrătisând-o, cărând-o pe dormeză, am făcut dragoste cu ea, renunţând să îi dau jos şi fustiţa ridicol de mică, pe care m-am mulţumit să i-o rulez în jurul coapselor, şifonând-o.
Ea n-a întrebat nimic. îmi răspundea cu săruturi mici, bine plasate, după ureche şi la colţul buzei, răsfirându-şi degetele desprinse parcă dintr-un tablou de El Greco pe spinarea mea, conducându-mă, oftând şi gemând discret, închizând şi deschizând ochii, lăsându-mă să-i dau părul de pe frunte şi să o acopăr de sărutări, descoperindu-mi pieptul şi sărutându-l şi ea pe apucate.
...Ceva totuşi nu mergea. Acum, gâdilaturile se transformaseră într-o iritaţie neplăcută, atingerile deveneau dureroase si mi-a trebuit un anume efort de
voinţă pentru a duce lucrurile până la bun sfârşit.
Când am intrat împreună la duş, am vorbit despre asta. Ştiam că, dacă m-am pricopsit cu vreo bucurie, după ce apucasem să fac dragoste cu ea, nu mai aveam nimic de ascuns, fiindcă de-acum împărţeam bucuria si cu ea... A devenit dintr-odată înţepată şi sarcastică, ba chiar ameninţătoare. Deşi nu spunea nimic precis, era clar că o

străbăteau gânduri măreţe.
în seara aceea, m-am gândit bine. Toate astea nu puteau veni decât de la . Era exclus să fie altceva la mijloc. Reacţia Toniei păruse de sinceră frustrare... Să fi fost jucată? Dacă mai avea pe undeva pe cineva? Deşi ştiam sigur că, în ce mă priveşte, con-simţisem până la urmă, ca un nesăbuit, la experimente
115

exotice cu , mă întrebam dacă, totuşi, nu cumva şi Antonia mea experimentase câte ceva în ultima vreme. Asa încât nu am fost deloc nesincer când, în faţa remarcilor ei mai puţin calme, am formulat şi eu ipoteza pe care abia începeam să o iau în calcul. Nepomenind, desigur, nimic despre Macarona. A dormit cu spatele la mine, furioasă... Eu eram doar nelinişti t. Nu mi se mai întâmplase niciodată aşa ceva. A doua zi am mers la policlinica specială şi, contra unei sume de bani, am aflat ceea ce prevăzusem. Dobândisem o frumoasă micoză, banală pentru mulţi. Nu şi pentru mine.
116

21

Mizeria în care intrasem era tipică pentru mine şi pentru viaţa mea... Iubeam, carevasăzică, o femeie frumoasă, cu idei foarte nete despre moralitate şi viaţă, chiar dacă limitată la percepţia comună a acestor lucruri. Şi deşi totul mergea bine între noi — atâta cât putea să meargă de bine în condiţii de sărăcie, diferenţă masivă de preocupări şi de ierarhizări -, mă culcasem de două ori cu o alta femeie, urâtă si enervantă, care mă scotea din balamale în mod constant. O făcusem fiindcă era insistentă? în parte, da. O făcusem atras de ineditul situaţiei? Probabil că şi asta contase, într-o anumită măsură. Dar nu esenţial... Ce mai putea fi?... Veşnica mea căutare şi nelinişte, chiar şi împotriva evidenţelor?... Fără îndoială, fără îndoială!... Si mai ce?...
...Afurisita mea boală, pesemne, asta era. Trăiam de multă vreme cu convingerea că sunt bolnav mintal... O, nu cu dulcile mizerii catalogate în manualele de psihiatrie, nu cu lucrurile care te scutesc de perceperea realităţii si te absolvă moral, mentinându-te într-o comodă iresponsabilitate... Nu, aveam o boală foarte răspândită în ţara mea, o boală a mulţimilor, deşi n-o lua nimeni în seamă, doctorii însisi fiind contaminaţi... Nu aveam un nume pentru ea, dr aveam suficiente posibilităţi de a o descrie.

117

Iată, de pildă: ce boală te poate face să scrii două *curriculum vitae,* perfect autentice şi unul, şi celălalt, deşi total diferite şi antagonice unul în raport cu altul? Şi asta vorbind cu perfectă sinceritate, de fiecare dată, despre tine... Ce boală te poate determina să duci simultan şi perfect paralel două, trei, cinci vieţi, nefiind tu însuţi până la capăt în nici una dintre ele?... Ce boală e aceea care te face să fugi din orice realitate, cu orice preţ şi din proprie voinţă, neexcluzând de aici nici măcar momentele de fericire şi împlinire autentice, ba mai exact fugind cel mai tare tocmai de acelea?... Ce boală te poate împinge să-i suspectezi pe toţi, fără excepţie, că ştiu mai bine decât tine despre ce este vorba împrejurul tău, nedând, cu toate acestea, nici măcar doi bani pe tot ce înţeleg ei?... Ce maladie te poate determina să spui mereu numai şi numai ceea ce vrea celălalt să audă, necrezând o iotă, un cuvintel, un sunet din tot ce zici si mai ales din ce auzi şi rezervându-ţi dreptul de a reveni cu adevăratele puneri la punct altcândva, odată sau poate niciodată?... Ce ciudăţenie mai e si asta, să te simţi bolnav plesnind de sănătate şi să te simţi minunat când febra te doboară de pe picioare, conferindu-ţi un necesar alibi social? Ce mai e şi asta, să te îmbolnăveşti ca la comandă, chiar şi de două ori pe săptămână, devenind capricios şi insolent cu ceilalţi, dominându-i şi umi-lindu-i ca semn suprem al dragostei pe care le-o porţi? Ce te poate determina să dai ultimii bănuţi pe cel mai scump obiect de lux, pe care a doua zi îl dăruieşti unei persoane indiferente, rămânând să flămânzeşti până la următorul salariu? Ce fantezie tulbure te poate îndemna să ceri bani împrumut, atunci când ai suficienţi pentru a da unei adunături de amici petreceri consistente, iar când mori de foame sau de frig şi n-ai
118

un sfanţ prin buzunare să te închizi, taciturn şi posac într-o tăcere orgolioasă, neapelând la nimeni? Dar cum se poate să vorbeşti în gura mare, cu oricine, despre cele mai intime necazuri ale tale, ba chiar să si comiţi indiscreţii, fiind oripilat şi jignit când ţi se cere o opinie cu privire la evenimente fluturate de buzele tuturor, cum ar fi schimbarea de guvern din Rusia ori curăţirea străzilor din oraşul tău de către o nouă firmă de salubritate?... Cum se cheamă boala care te face să te temi de copii, deşi îi iubeşti şi ţi-s dragi mai tare decât orice pe lume? Cea care te face arţăgos cu propriii copii şi plin de solicitudine cu ai altora, deşi nu politeţea e de vină? De ce modestia ta duce la fanfaronadă cât ai zice peşte? Şi de ce te dai peste cap să rezolvi o treabă măruntă, neglijând să iei decizii absolut necesare în problemele fundamentale ale vieţii tale? De ce pentru tine întreaga lume e o adunătură de tembeli care complică

lucrurile şi tu eşti singurul judecător în cunoştinţă de cauză care ar putea scăpa omenirea de războaie, molime şi de prostul gust? Dar apropo de prostul gust: de ce preferi să împărtăşeşti din tot sufletul bucuria de a vedea un imens kitsch artistic, iar despre adevăratele, singurele opere de artă care îţi merg la suflet preferi să taci chitic?...
Mă rog, descrierea aceasta — care nici nu e descriere, ci mai curând consemnarea unei serii întregi de nedumeriri - ar putea continua, virtual infinit, detaliind fiecare aspect al unei gândiri şi al unei activităţi care, de la o anumită distanţă, de la o distanţă „socială" convenabilă, ar putea părea normală... Sau, mă rog, cantonată totuşi în limitele permeabile ale norma-lităţii... Dar e destul şi atât pentru a-ţi face o idee. Sigur, multe dintre lucrurile care apar aici se regăsesc în simptomatologia cutării sau cutării tendinţe, eventual
119

a unei boli. Psihologii şi psihiatrii s-ar grăbi una-două să se pronunţe, cum, de altfel, am păţit-o în vreo două rânduri, când am încercat să vorbesc despre asta... De la isterie, mitomanie, complexe de superioritate şi de inferioritate şi până la manie, autism, schizofrenie ori tendinţe paranoide, auzi de la ei o sumendenie de lucruri citite prin cărţi, învăţate de acolo şi servite pe tavă. Pentru cei mai mulţi, ştiinţa nu e o continuă tentativă de a *vedea* lumea, ci de a o *clasifica* în categorii pregândite. Doamne, multe forme îmbracă prostia savantă!...
Dar eu vorbesc aici de un suflet, un tipar sufletesc care are ceva dintr-o... fugă! Din Fugile lui Bach, poate, care anunţă o temă, o reiau într-un alt registru, vin cu o contratemă, apoi cu o contra-contratemă şi aşa mai departe, iar ceea ce rezultă e o ciudată armonie care îi dezgusta pe copiii teribili ai secolului al XlX-lea, inventatorii unei altfel de muzici, care poate că a creat modernitatea, dar a pierdut ceva din înţelesul orologiilor divine... O, ce bine ar fi ca totul să se reducă la schema lui Aristotel, la „da" şi „nu"!... Ce minunat ar fi chiar şi un Hegel, cu triadele lui („da-nu-DA")!... Câtă armonie în acest pas de menuet, căruia gândirea ar trebui să i se conformeze... Dar nici raţiunea nu izbuteşte să o facă, iar ocolişurile ei, falsurile logice, poticnelile raţionamentelor eşuate sunt uneori atât de vii şi de creatoare!... Nici poveste ca grafica asta frumoasă şi schematică, alcătuită din trei mişcări, să descopere căile sufletului...
Nu e de căutat în psihologie ceea ce înşişi psihologii caută în altă parte... Freud şi Jung, cohorta urmaşilor lor, Moreno si Klein, atâţia si atâţia slujbaşi mari şi mărunţi ai aşa-zisei scormoniri a adâncurilor sucombă în fata celui mai umil concetăţean al meu,
120

amărâtul care târâie după sine două sticle de lapte într-o plasă uzată şi calculează neîncetat în minte să vadă câţi bani îi mai rămân pentru pâine...
Atunci, unde să cauţi? Unde?... Ei bine, nu am un răspuns... Eu am căutat şi în alte părţi... M-am uitat la „maladiile spirituale" ale lui Noica şi nu a fost inutil, deşi nici vorbă să ajungă prea departe nici el... Şi pe urmă denumirile acelea oribile, derivate din greacă, ce-ţi fac silă şi după care nu te poţi adăposti... Are şi Fromm, are şi Marcuse un pic de adevăr în măsura în care fiecare dintre ei caută anormalitatea la nivelul unor colectivităţi întregi, considerate de gânditorii mai tradiţionali ca purtătoare prin excelenţă ale valorilor normalităţii şi producătoare ale normelor ei... Dar, să mă ierte Dumnezeu, nimeni nu face diferenţa dintre normalitate şi respectabilitate... Atunci s-ar vedea câţi dintre cetăţenii respectabili — milioane si zeci, sute de milioane - ai lumii sunt si normali...
In ce mă priveşte, deşi profesor, nu sunt respectabil de fel. Doamne, tine-mi năravul! Si fiindcă aici lucrurile alunecă, n-am să mă mai pronunţ încă o dată asupra normalităţii mele. Deşi poate că, în ciuda evidenţelor, sunt un om normal care înoată printr-o mare de demenţi respectabili. Dar aici iar intervine chestia cu biografiile, a mea începând la fel de bine şi printre cele ale unei umanităţi normale, şi printre fisele dementei sociale de care vorbeam. Hait, i-am zis „demenţă"? E o greşeală, cum am stabilit, nu cunosc numele interesantei noastre stări... Iar asta îmi indică încă o dată slăbiciunea conceptelor cu care mă ajut.
...Nu cred că e vorba, într-adevăr, de normalitate, demenţă, alienare, ci de surprinderea unei mişcări agile, iuţi, versatile, subtile, care e un atribut extraordinar
121

de evident al vieţii... Drept care, noi, posedând unelte ale cunoaşterii rudimentare, schematice, inflexibile, ultraspecializate şi incapabile de abordări interdisci-plinare mai largi, suntem incapabili să înţelegem ce se petrece în noi şi cu noi... Şi atunci înlocuim cunoaşterea cu etichete ştiinţifice şi şabloane morale. Eu nu pretind că înţeleg mare lucru... Dar mă observ, pe mine şi pe ceilalţi, cu aviditate... Şi uneori, în cele mai ridicole situaţii, unele dintre ele dureroase, ba chiar insuportabile, mă surprind bucurându-mă că descopăr ceva nou... Şi e ca o umbră de înţelegere... De pildă, mi se pare că suntem alcătuiţi cu toţii dintr-o suprapunere continuă şi numai parţială de „plăci de personalitate"... E ca şi cum cineva ar trânti o mulţime de table unele peste celelalte, fără să se îngrijească să le potrivească pe la colţuri şi pe laturi... Nici n-ar fi posibil, fiindcă tablele acelea nici nu au aceeaşi mărime, aceeaşi

formă ori grosime... Sau poate ca o magazie de la DCA, unde achizitorul aruncă una peste alta, fără respect sau ruşine, cărţi şi ziare, alcătuind mormane dezordonate, colorate, aleatorii... Câte o asemenea stivă, câte un asemenea morman am putea fi fiecare dintre noi... Dar nici aceste imagini nu sunt mulţumitoare, câtă vreme straturile de tablă, grămezile de cărţi se amestecă şi se reaşază în fiecare moment... Ce le ţine pe toate împreună şi de ce anume iese la suprafaţă una, şi nu cealaltă? HâmL. Dar pământul de ce se învârte? Dar soarele de ce îl luminează? Şi soarele de ce e soare şi nu lună sau stea căzătoare?... într-adevăr, de ce?
în ce mă priveşte, mi-e foarte clar, de exemplu, un lucru: oricând, absolut oricând aş alege trivialitatea şi obscenitatea în locul respectabilităţii lipsite de viaţă. Ce e aia viaţă, în termenii ăştia? Colcăiala care îţi dă

un frison şi îţi spune, înainte de a şti despre ce e vorba, că acolo se întâmplă ceva... Aşa şi cu şi cu mine, probabil... Avea o dorinţă puternică -poate trivială, poate obscenă (dacă nu cumva eu o făceam să pară astfel?!) - de a se acupla cu mine... O incomoda, destul de vizibil si pe ea... Si nu ştiu dacă retorica ce se putea construi împrejur, partea aceea cu puterea sentimentelor, iubire şi alte chestii pe care filmele şi romanele de duzină le-au terfelit în aşa hal încât orice om cu mintea cât de cât întreagă evită să se refere explicit la ele, nu ştiu, zic, dacă poveştile astea ar fi ţinut la o verificare mai riguroasă... Un lucru era sigur: eu nu ţineam nici din greşeală la ea, iar interesul meu erotic pentru Macarona nu depăşea în intensitate interesul pentru o ţigară. (Am menţionat, oare, undeva că eu nu fumez?)
Cinism? Ba cinici sunt cei care reped inscripţia asta pe fruntea mea, să fie clar. Eu aş zice că e una dintre formele mele de fugă din nişă. Oho, nişele, nişele în care ne-au aşezat şi ne aşază continuu ceilalţi - „societatea", „statul", „prejudecăţile", unde trebuie să stai cuminte dacă vrei să ştie lumea de unde să te ia. Ei bine, poate n-am spus-o clar până acum, eu nu vreau, nu vreau nici în ruptul capului să ştie lumea de unde să mă ia. Dosare? Certificate de naştere, căsătorie si deces? Cereri şi CV-uri? Declaraţii şi interogatorii? N-au decât să se folosească de ele, pe mine cel adevărat nu mă vor prinde acolo... Am si fugit, uite, si chiar acum când notez cuvintele astea, le-am şi părăsit deja, scormoniţi, scormoniţi... Fuga mea e vitală, sunt eu însumi, o umbră care trece prin toate clipele, cuvintele, stările, gândurile vieţii mele. Dar niciodată aşa cum vreţi, pe unde vreţi, după tiparele ştiute...
Ce naiba vreau de la o femeie săracă si frumoasă, fără minte? Ce vreau cu o bondoacă antipatică, un fel

de vizitiu feminin, mestecând sexul ca pe tutun şi scuipând apoi într-o parte? Ce-am vrut de atâtea ori când evadam în câte o bortă fără ieşire: să-mi trag clapa, să mă alung din confortul claritătii de târgoveţ, să nu mă ajungă nici papucii fermecaţi din cele 1001 de nopţi.
Iar dacă preţul era să ne mai călcăm o dată iubirea în picioare, să o dăm încă o dată cu capul de pereţi, foarte bine! Minunat! Totul e cum nu se poate mai bine... Cumva, cumva, tot vom supravieţui, luând-o de la capăt, în altă parte. Acolo unde vigilenţa noastră, a tuturor, poate fi încă înşelată.

PARTEA A DOUA

22

în tren era cald, parcă te sufocai. Bătea soarele din ambele direcţii, fiindcă trenul era alcătuit din două vagoane nemţeşti, proaspăt achiziţionate de ministerul transporturilor, pentru a instala un pretins *intercity.* Era infinit mai igienic şi silenţios decât tradiţionalele noastre vagoane produse... chiar la Arad. Acum, bene-ficiam şi noi, călătorii pe linia Timişoara-Cluj, de nişte vehicule de standard european. In Germania se circula cu aşa ceva pe distanţe mici. La trenurile de lung parcurs, aveau alt soi de vagoane, cu o zonă centrală de clasa întâi, separată de restul printr-un semiperete transparent, cu telefon... Dar probabil că ministrul transporturilor se gândise că pentru români ajunge deocamdată. (Nu-i vorbă că, un an mai târziu, a scos de tot trenuleţul cu pricina, mutându-l la el acasă, în Dobrogea. Iar ardelenii au rămas tot cu cele două accelerate ale groazei: trenul „foamei", care traversa ţara de la Timişoara la Iaşi, şi „Sighetul", o fantomă nocturnă, fără becuri prin compartimente, mirosind greu a furaje şi purtând cu el toată pegra tranziţiei româneşti...)
Ca si marii stabi de la telecomunicaţii, de la ener-gie electrică şi de la sănătate, şi ministrul ăsta cu nume rău prevestitor - îl chema Constantin Puţescu,

să mai zică lumea că numele sunt întâmplătoare şi n-au legătură cu omul - era unul dintre feudalii absoluţi care conduceau tara. Cine să-i concureze si cine să-i conteste? Doar mai făcuseră câte ceva, nu se putea spune că stau degeaba! Puţescu, de pildă, apărea la televiziune şi îţi explica în ce hal găsise drumurile ţării. Era adevărat, erau mizerabile, iar el le astupa găurile ca de obuze... Cu banii populaţiei. Trăsese o taxă de care era foarte mândru şi care

îi purta numele. O bagatelă, la urma urmei, faţă de atâtea alte apăsătoare îndatoriri cetăţeneşti, impozite directe şi indirecte. Problema cu taxa lui Puţescu era însă alta: crea un precedent periculos, pentru că reînnoda tradiţia domniilor fanariote. Inclusiv onomastic, iată, după fumărit, oierit, blagoslovit, văcărit, venea acuma „taxa Puţescu".
Deocamdată însă eram în *intercity* şi mergeam spre Cluj, cu tata. Nu se mai putea amâna, şi aşa pierduserăm un timp preţios cu diferitele analize făcute la Arad. Iar înainte de asta, îl irosisem cu tăcerea jenată a tatei, care se hotărâse târziu să deschidă gura si să spună de ce anume slăbise dintr-odată, încât nu se mai putea ţine pe picioare.
Trenul nu era aglomerat, dar parcă lipsea aerul. Geamurile mergeau de o parte şi de alta până sus, decupând numai tavanul, iar norii de deasupra năvăleau parcă până peste noi. Ce mai, călătoream sub o lentilă care mărea, iar soarele ne pârjolea pielea şi ne încingea respiraţia.
M-am uitat la el, mulţumit că e cu mine, că facem ceva împreună. Ia te uită, era prima noastră călătorie cu trenul, după mai bine de douăzeci de ani... Da, mi se pare că atunci, pe la sfârşitul anilor şaizeci, am călătorit ultima oară doar eu cu el. Lucra pe un post

de contabil şi, dintr-odată, fără să se fi transferat, printr-un ordin de sus, întreprinderea lor trecuse sub patronajul CFR. Ne-am trezit toţi cu permise de călătorie gratuite, puteam merge de douăsprezece ori pe an oriunde în România, pe căile ferate, plătind doar diferenţa de clasă şi de viteză... Asta mi s-a părut atunci grozav, mai cu seamă că permisul avea o copertă tare, trasă în mușama, iar deţinătorul figura cu o poză ştampilată cu timbru sec. în afară de umilitorul certificat de naştere, cu care m-am legitimat îndelung, până când, la paisprezece ani, am primit şi eu buletin, permisul era primul meu act cu fotografie şi timbru sec, aidoma cu cel al maturilor din preajmă.
Deci nu mai fuseserăm împreună într-o călătorie lungă, cu trenul, de prin... 1968, când îl vizitasem pe Dinu la Craiova. Ce chestie!...
Acum, tata moţăia lângă cotul meu. Era stors de puteri şi păstrase asupra lui toate hainele, inclusiv basca. îi simţeam cotul ascuţit în stânga. Unde era musculatura lui redutabilă?!... Se topise, se zvântase, era de domeniul trecutului... Aş fi putut citi ceva, dar nu-mi ardea defel. Eram neliniştit, crispat, transpirat, mă simţeam incomodat şi responsabil — şi cât am urât şi urăsc responsabilitatea! -, dar mai ales eram cu tata. Pentru prima oară după mult timp eram numai noi doi.
îmi aminteam de băile copilăriei. în căsuţa unde locuiam, nu exista baie. Foloseam cu consecventă un lighean, stropind mobilele din bucătărie. Dar uneori tata îi convingea pe portarii de la atelierul de tâmplărie din curte să facă focul în cazan pentru noi si intram la duşuri. Afară era rece, fugeam şi veneam în cearşafuri, ca deghizaţi în fantome. Şi era bine acolo, sub jeturile de apă caldă, eram numai noi, „bărbaţii familiei". Ne

săpuneam fiecare pe îndelete, în pielea goală, dar cu spatele unul la celălalt. Apoi intram sub duş şi frecam bine pielea, până la limita suportabilului. Repetam încă o dată operaţiunea şi apoi spălam părul cu şamponul din sticlă. Tata nu avea mare lucru de spălat. Şi el, ca şi unchiul Cornel, cheliseră destul de devreme. Erau aşa de când îi ştiam, doar fotografiile îi arătau altfel.... Apoi tata decreta: „Acum, duşul scoţian!" Şi dădeam drumul la apa rece. Eu nu rezistam niciodată prea mult. După câteva secunde, ţâşneam lateral. Dar tata nu se clintea. Pufăia doar pe nări şi scotea sunete de locomotivă. Sau de hipopotam. (N-am văzut pe viu niciodată cum fac hipopotamii, însă aşa trebuie că fac.) Nici eu nu mă lăsam, ci avansam din când în când câte un picior, câte o mână, ba chiar şi umărul, încercând să îmi fac vânt din nou sub jet. Dar între timp dispăruse şi căldura întreţinută de abur din sala rece, cu miros de clei, iar răceala jetului se înteţise... Tata moţăia în căldura vagonului, îmbrăcat în costumul lui maro cu dungi discrete, subţiri, purtând pe dedesubt un pulover răscroit, fără mâneci, o cămaşă albă şi un maiou. Apoi urmau pielea lui încreţită de bătrâneţe, viscerele şi, undeva în viscere, pitită misterios, boala care nu-i dădea pace. Pe care ne pregăteam să o înfruntăm împreună. In acelaşi vagon, pe aceeaşi banchetă, eu lepădasem scurta de piele de căprioară pregătită pentru ploile clujene, adeseori neaşteptate, renunţasem la pulover şi rămăsesem doar cu cămaşa.
Pe partea cealaltă, în paralel cu noi, împărţeau cele două locuri învecinate un bărbat şi o femeie. El era mare si burtos, cu fata înroşită. Poate bea mult în general sau poate era hipertensiv. Mişca din când în când mâinile butucănoase, dintr-un soi de nevoie de

mişcare sau dintr-o neliniște interioară. Căuta mereu să-şi facă mai mult loc, împingând pe culoarul de trecere piciorul stâng, când mai în faţă, când mai în spate.
Femeia era vag coafată, aşa cum stă părul coafat a doua sau a treia zi, după ce orice urmă de fixativ a dispărut, iar coama a revenit la o oarecare norma-litate, nu mai are alura aceea de chivără imobilă şi artificială. Avea pieptul scobit sau plat, genunchii subţiri şi ascuţiţi, iar gleznele groase. Mâinile şi fata îi erau acoperite cu pistrui şi avea

nişte splendizi, aproape halucinanţi ochi verzi. Din când în când, nu mă puteam împiedica să nu mă întorc sub diverse pretexte şi să îi privesc, erau, după mult timp de secetă, primii ochi fascinanţi pe care-i vedeam. Trebuia să fie cam de vârsta mea, ceea ce la o femeie e mult sau puţin, după împrejurări. N-am observat dacă avea verighetă, dar era limpede că omul de alături era o asociere întâmplătoare, datorată casierei de la casa de bilete. Nu mi-am dat seama dacă urcaseră şi ei tot la Arad. Când i-am observat, erau deja instalaţi definitiv, în orice caz. Nu ştiu dacă discutau despre ceva. Am început să le urmăresc, fără să vreau, discuţia abia după ce am avut răgazul pentru aşa ceva. Abia după ce l-am instalat pe tata în fotoliul adânc şi cu spetează dreaptă, destul de incomodă, abia după ce am lepădat primele straturi ale îmbrăcăminţii mele din acea zi şi după ce m-am desprins un pic de gânduri.
Bărbatul era, firește, interesat de politică. Asta dacă prin politică s-ar înţelege maşinăria complicată de jocuri periferice şi lăturalnice care infestează viaţa noastră de zi cu zi sub masca dezinvolturii lase si incapabile, ducând ţara asta deşirată şi zdrenţuită către o ţintă parcă mereu în derivă, în pofida tuturor
131

declaraţiilor. Mâinile lui puteau fi ale oricui: ale unui colonel în vacanţă; ale unui bucătar de restaurant; ale unui controlor CFR venit să controleze controlorii; ale unui lider de filială locală a unui partid parlamentar sau neparlamentar; ale unui fost maistru de fabrică pornit în vizită la vărul său primar, internat de o săptămână la profesorul Claudiu Hampalău, de la ortopedie...
- N-are să piară România după cum vor toate puslamalele internaţionale. Sunt două mii de ani de când rezistăm aici, pe culmile Carpaţilor, şi dacă trebuie, vom mai rezista...
- încă două mii de ani? întrebă doamna, cu bunăvoinţă, zâmbind apatic spre geam.
Avea zâmbetul puţin asimetric, iar nasul i se termina brusc.
- Oricât va fi nevoie! răspunse discret tipul.
- La drept vorbind, despre ce pericole vorbiţi? întrebă, foindu-se vag, femeia, parcă strângând fesele.
- Cum, dumneavoastră nu vedeţi ce se întâmplă în jurul nostru? gesticula amplu insul, numărând pe degete. Pe sârbi a sărit tot Occidentul să-i dezbine şi să-i sfâşie. Si doar erau cel mai bine dezvoltaţi dintre toţi cei din lagărul socialist, mergeau unde voiau şi aveau tot ce le trebuia... Cehoslovacia de ce s-a despărţit în două? Fiindcă o duceau rău? Păi, atunci de ce stau cehii cel mai bine cu economia, iar slovacii de ce se simt bine singuri? Dar ungurii, credeţi că privesc înspre noi cu mâinile în sân? Fără discuţie că nu! încă din '90 ar fi vrut să ia înapoi Transilvania, numai că şi-au dat seama la timp că nu merge după capul lor.
- Credeţi că americanii ar fi fost de acord? voi ea să ştie. Mi se părea remarcabil că numai ochii îi
132

străluceau de o luminiţă ghiduşă, în timp ce noi, ceilalţi, transpiram până în vârful nasului.
- Americanii!... Păi, cine sunt americanii, stimată doamnă?! Sunt diversele grupuri de presiune, că nici Clinton nu face tot ce vrea el. Nu vedeţi că îl şantajează cum vor, cu chestii penibile?! Ba că a obligat-o pe aia, Paula Jones, să facă nu ştiu ce, ba că Monica nu-ştiu-care s-a confesat la amice despre ce ar fi fost între ea şi preşedinte... Ştiţi, ungurii sunt puternici în SUA! Au oameni în senat, îl au pe bogătaşul ăsta plin de bani care face fundaţii peste tot în lume... Credeţi că de pomană îşi dă banii la oameni?!...
- Face opere filantropice, încercă femeia o ipoteză.
- Fugiţi de-aici, doamnă, nimeni nu face filantropie în lumea de astăzi. Nu vedeţi cum se sfâşie şi se omoară la noi frate cu frate pentru o bucăţică de pământ?! Dar atunci când este vorba de milioane şi miliarde de dolari, cum credeţi că e cazul? Tare as vrea s-o cred, dar nu-mi vine deloc.
Bărbatul se şterse pe fălci şi pe frunte cu o batistă frumos împăturită, scoasă dintr-un buzunar interior, acolo unde ar fi fost de aşteptat să-şi ţină portmoneul. Chipul lui reflecta un scepticism radical şi organic, subminat doar de extrema mobilitate a trăsăturilor.
- Numai că România nu s-a născut peste noapte, se întoarse el la gândul dinainte.
- Ba chiar că s-a născut peste noapte, replică femeia întorcându-se spre el şi privindu-l de astă dată direct, cu ochii ei imenşi, verzi. Aş fi jurat că oricine s-ar fi scufundat în ei. Dar omul nu privea într-acolo, aşa că m-am scufundat eu în acel izvor periculos de lumină. Poate că această persoană moştenise una dintre perechile de ochi ale Meduzei.
133

- Au făcut-o paşoptiştii, băieţii aceia de treabă, excentrici şi exaltaţi, pe care oamenii zilei nu dădeau doi bani. Cât a trecut până la proclamarea ţării ca regat? Ştiţi? întrebă ea, îndreptându-şi (probabil inconştient) nasul astfel încât să fie direct paralel cu nasul celui din fata ei.
însă omul dădu din umeri, nu-si amintea.
- Abia puţin peste treizeci de ani. Şi în timpul acesta, tinerii care umblau pe la Paris, la studii, şi pe care s-a găsit

Eminescu să-i ridiculizeze pe urmă, poate fiindcă el umblase la studii la Viena si Berlin, strecură ea în treacăt, acei tineri au făcut o revoluţie. De ce? Pesemne fiindcă doreau să dea pământ ţăranilor şi să termine cu boierimea. Au introdus modul de comportare şi cultura europeană, au unit două dintre provinciile noastre istorice şi le-au dobândit independenţa... Ce înseamnă, pentru dumneavoastră, treizeci de ani la scara unei întregi istorii? O nimica toată... Nu vi se pare uimitor?
Era interesant cum femeia subţire, cu pieptul plat încleştat într-o bluză neagră ce urca până pe gâtul ei, părea că-l domină, inclusiv fizic, pe gladiatorul de lângă ea. Nasul bărbatului devenise şi mai roşu, dar spatele lui era cufundat în speteaza fotoliului, în vreme ce, întorcându-se către el, doamna se desprinsese puţin, îndreptând coloana vertebrală şi devenind cumva
mai înaltă.
— Este şi nu este! încercă omul să revină la ale lui. Dacă poporul nu era pregătit pentru ce s-a petrecut mai pe urmă, nu reuşeau ei nimic. Dar la mijloc a fost o luptă de mii de ani contra invadatorilor...
Vorbea ca la carte. Auzindu-l, îmi părea că citesc direct din manualul de istorie de la ciclul doi.
134

— Care luptă de mii de ani, stimate domn? voi să ştie partenera lui de discuţie, apucându-şi poşeta şi mutând-o între ea si fereastră.
Mie îmi venea să ciulesc urechile şi mai tare, pentru a nu pierde nimic. Mă regăseam destul de bine în replicile femeii, dar un rest de decenţă mă ţintuia la locul meu, nici măcar întors către cei doi, ci privind pe fereastra din stânga tatei câmpia care-şi desfăşura infanteriile vegetale, câmpia mea de vest, locul unde mi se părea că sunt acasă, sub ceruri neîngrădite.
— Abia de şase secole au apărut Moldova şi Ţara Românească, iar Ardealul a fost întotdeauna un loc de întâlnire pentru vorbitorii mai multor limbi, continuă ea.
— Aici greşiţi, înainte de venirea ungurilor erau numai români, mai populariza individul una dintre convingerile lui intime.
— Nici poveste. Erau şi slavi, şi ceva bulgari... Şi cine ştie mai cine. Dar uitaţi-vă prin cronici, să nu vorbim istorie degeaba...
Femeia vorbea cu o calmă fermitate, care mă făcu să cred că putea fi şi ea o profesoară, împărţindu-se între destinul de bugetară şi ambiţia unei gândiri independente, dezbărate de clişee.
— Cronici scrise de cine? De unguri? se arătă neîncrezător omul cu gâtul gros.
— De unguri şi de alţii. Cine e de vină că românii noştri n-au scris si ei la vremea aceea?
— Asta nu e sigur. Poate le-au scris şi au venit ungurii de le-au ars. Că se ştiu cazuri când au mai distrus documente unde apăreau ai noştri, să ştiţi...
Femeia dădu din umeri. Am descifrat un soi de deznădejde înciudată în gestul ei abia schiţat, reprimat
încă în faşă.

135

- Cu asemenea presupuneri nedovedite nu putem reconstrui trecutul...
Insul se aplecă însă uşor, complice, înspre ea şi îi
spuse:
- Doamnă, numai cu astea putem reconstrui trecutul. Asa fac manualele. Si asa fac ziarele. Citiţi si vedeţi. Unii au făcut avere publicând ipoteze neconfirmate ca pe nişte lucruri sigure. Iar omul nostru e pregătit să le audă. Şi vreau să vă întreb ceva: dacă românul nostru e flămând şi se teme de ziua de mâine, credeţi că va căuta prin cronici adevărul istoric sau va primi prima explicaţie care i se pare că aduce cu ceea ce presimţea oricum dinainte?!
Doamna cu ochi verzi zâmbi cumva ruşinată. Poate se jena de naivitatea ei în faţa acestui personaj masculin cu picioarele bine înfipte în solul patriei. Sau poate propria ei ştiinţă i se părea acum inconfortabilă.
- Asta cam aşa e, aici nu vă pot contrazice. Insă credeţi că e bine?
- Dar cum trăim vi se pare bine? Şi cine întreabă dacă ne place sau nu? Până la urmă, nu despre asta e vorba?
Era redutabil, cu falsa lui dialectică, trebuia să recunosc. Cum naiba putea fi atât de adevărat, când ceea ce înşira nu erau decât stoluri de minciuni? Această perversitate a adevărului m-a lăsat întotdeauna perplex şi o mai făcea o dată.
- Atenţie, mi se pare că vorbim despre două feluri de bine, încercă doamna să ţină piept noului registru al discuţiei, dar avea arme sărace la îndemână, doar logica şi bunul-simţ. Binele de care vorbeam eu era binele moral, în timp ce dumneata vorbeşti de starea existenţială de bine...
însă bărbatul încercă să-şi aspire burta, îndrep-tându-se o secundă, iar apoi cabra din nou spatele:

136

— Şi care e mai important, la urma urmei? Că despre asta a fost vorba şi în preajma alegerilor din '90, vă amintiţi? Cu punctul opt din „Proclamaţia de la Timişoara" şi alte din astea... Asta era întrebarea: va vota românul pe cei care voiau să pună morala pe primul plan sau cu cei care le-au dat pământ ţăranilor?
— Au votat cu o fantasmă pe care o aveau în minte, spuse femeia, cu o voce aproape de somnambulă.
Dar numai vocea. Altminteri, privirea îi era la fel de precisă, părea că despică în câmpuri riguros împărţite si măsurate ceea ce vedea. »
— Unii l-au votat pe Iliescu revoluţionarul din decembrie, alţii pe Iliescu membrul mai lucid al Partidului Comunist, explică ea. Unii votau glasnostul gorbaciovist, alţii — revoluţia. Deşi votau acelaşi om, fiecare paria pe altceva. Dar până după puciul de la Moscova, n-a fost clar pentru nimeni ce s-a întâmplat sau ce va fi mai departe.
însă interlocutorul era greu de convins cu asemenea subtilităţi.
— Iar cred că vă înşelaţi, dacă îmi permiteţi, spuse el, luându-şi minime precauţii pentru a nu o supăra pe necunoscuta din faţa lui. Au votat *binele,* să le fie bine. Asta e problema la noi. învăţăm în şcoală felurite lucruri, care de care mai complicate şi, recunosc, mai interesante. Punem problemele sucit şi învârtit, facem prin ziare şi la televiziune analize originale... Dar dacă e să deschidem ochii şi să ne uităm în jur, nu vedem mare lucru, stăm tot cu ochii prin cărţi, nu mai putem observa ce se întâmplă.
— Teoria asta e notorie, remarcă femeia, amuzată brusc. Ea a condus la lozinca „moarte intelectualilor!", nu?
— A fost o tâmpenie! se grăbi să răspundă bărbatul, mutând iar piciorul pe culoar, pentru a-l mai dezmorţi un pic.
137

— Dar nu strica dacă, pornind de aici, se mai gândeau puţin şi intelectualii noştri la ce aşteaptă ţara de la ei.
— „Ţara"? Ciudată folosinţă pentru cuvântul ăsta. Intelectualii nu fac parte din ţară? făcu femeia ochii mari, evidentiindu-le albul.
— Cred că, într-un anume sens, nu. Nu din ţara despre care vorbesc eu. Doar adineauri ne-am lămurit că facem parte din două ţări diferite. A mea e de două mii de ani. A dumneavoastră, scumpă doamnă, a apărut peste noapte şi abia a împlinit un secol.
Se plesni uşor peste pulpa groasă, un fel de *quod erat demonstmndum* tactil si sonor.
— Fiindcă iarăşi vorbim de două lucruri diferite. Eu mă refeream la statul român, în timp ce dumneata înţelegeai prin ţară poporul, cu strămunii lui cu tot...
— Dacă pentru mine asta e!... Ca şi pentru mulţi alţii. Aş zice chiar pentru *cei mai mulţi.*
— Diferenţa este că eu vorbesc despre o ţară reală, verificabilă cu documente în regulă şi, deci, credibilă în orice împrejurare. în schimb, ţara despre care pomeneşti dumneata aduce tare mult cu o ţară făcută la traforaj şi ornamentată cu flori de către serviciul de
propagandă...
— Şi de ce ar fi important în străinătate cum înţeleg românii cuvântul ţară? Ce le pasă străinilor de noi? Să fim serioşi, îi vedeţi cum se înghesuie să ne facă viata mai uşoară...
— Iar când vin, îi acuzaţi că au interese ascunse, că vor să ne fărâmiţeze şi să ne înghită...
— Natural! E singurul lucru care îi interesează. Aproape că sufeream ascultându-i. Oare de ce sunau atât de simplu şi de convingător cuvintele neglijente, aproape inspirate de un reflex, ale grăsunului,
138

şi de ce logica, moderaţia, gândurile pline de nuanţe ale doamnei se voalau pe jumătate? Numai pentru că, din prudenţă, erau formulate oarecum dubitativ?! Era un destin al limbii pe care o vorbeam să exprime mai adevărat gândurile din topor, prefabricate, fără nuanţe, şi să respingă nuanţele mai subtile, mai greu de rezumat într-o propoziţie simplă, principală?...
— După părerea dumneavoastră, la această oră, în România, chiar în acest moment, de ce e cea mai mare nevoie? Spuneţi un singur lucru, cel pe care-l credeţi cel mai important, o soma omul, propunând un joc oarecum nou.
— Şi cine va judeca dacă am răspuns bine sau nu? Dumneata? Eu?... se îndoi doamna de eficienţa încercării, însoţindu-şi zâmbetul de o vagă strângere din umeri.
Omul se propti cumva în ceafa lui de oţel acoperită cu ţesut adipos şi insistă.
— Nici unul. Dar e o posibilitate de-a mai petrece timpul până ajungem la destinaţie.
Probabil femeia se gândi că are dreptate, fiindcă, după ce se concentra o clipă, răspunse:
— De adevăr.

Omul îşi trase din nou piciorul mai sub el şi probabil că o privi dezabuzat. Nu ştiu precis, eu îi vedeam mai mult ceafa şi, doar uneori, când urmărea fugar ce se petrece la celălalt capăt al vagonului, dacă intră sau iese cineva, îi reconstituiam şi chipul, din profilul care apărea preţ de câteva secunde. Ştiam, desigur, despre asimetria feţelor tuturor şi eram conştient că, privit din partea cealaltă, trebuia să arate cu totul altcumva.
— Nici măcar mâncarea ieftină si bună, deşi vedeţi
, , ,
ce preţuri sunt şi cum România devine pe zi ce trece
139

tot mai înfometată, hotărî el să-şi răspundă, la rându-i, socotind că femeia ar putea fi interesată şi de răspunsul lui. Cel puţin eu aşa cred, nici măcar asta. (Fără adevăr, fără bine moral, am trăit un puhoi de vreme şi, de bine, de rău, jigăriţi şi amărâţi, am supravieţuit cumva.) Siguranţa omului pentru ziua de mâine. Şi cei cu slujbe, şi cei fără, şi pensionarii, şi tinerii, si frumoşii si urâţii, toată lumea se teme pentru ziua de mâine.
O privea, probabil, direct în ochi, dornic să surprindă un gest de aprobare sau dezaprobare.
- E o reacţie firească. Abia am ieşit dintr-o lume înţepenită... murmură, concesiv, femeia.
- Aşa e. Dar o lume în care înţepeneala însemna siguranţă. Contai pe puţin, dar ştiai pe ce poţi conta. Acuma nu! Mie mi se părea că vorbeşte ca un procuror dintre cei ce arestau băbuţele de la ţară fiindcă le prindeau pe câmp, culegând spicele rămase de pe urma tractorului.
- Pe Securitate contau. Că nu puteai scoate o vorbă şi era ţara lor, îi dădu femeia replica pe care
i-as fi dat-o si eu.
- Mă rog. Dar dacă era siguranţă pentru fiecare, nu era o lume... nu zic mai bună. Dar nu oferea cumva un spaţiu mai calm pentru dezvoltarea fiecăruia? Eu am trăit mai bine atunci, deşi nici acum nu mă plâng, slavă Domnului...
- Eu, nu.
- Vă cred... Dar vă spun sigur că sunt mai mulţi ca mine decât ca dumneavoastră... Să mă iertaţi, poate că nu se cade să ne contrazicem aşa...
- Vai de mine, făcu doamna un gest elegant din încheietură, ducând mâna la ceafă pentru o corecţie sumară a frizurii. E firesc să ne susţinem fiecare opiniile...
140

Iar după o scurtă tăcere adăugă:
— Poate că aveţi dreptate. Sigur aveţi, pentru dumneavoastră. Trăim în două ţări diferite, în două Românii care nu se prea întâlnesc. Dar, în ce mă priveşte, o prefer pe a mea, cu oricâte greutăţi. Şi ştiţi de ce? Pentru că admite oameni oricât de diferiţi în ea, ceea ce înseamnă că poate să crească, să se dezvolte, să devină ceva frumos. In România dumneavoastră ştim

de la un capăt la altul cum stau lucrurile. E multă siguranţă, dar şi multă lipsă de speranţă...
Apoi ceru permisiunea să iasă şi porni cu prudenţă pe culoarul care se balansa, către holul ce unea cele două vagoane. Deşi nu exista un spaţiu anume destinat fumatului, printr-o acceptare tacită a conductorului, toaleta era folosită şi în acest sens.
Am urmărit-o lung, încercând să înţeleg ceva mai mult din mişcările pe care le făcea, puţin precipitate de cotiturile şi denivelările neaşteptate ale şinelor... De la spate arăta banal. Umerii puţin mai laţi decât s-ar fi cuvenit, coapsele fără relief... Dacă îi uitai ochii aceia verzi, puteai trece liniştit pe lângă ea. Mă uitam după ea cum m-aş fi privit într-o oglindă. Ce ciudăţenie, să mă identific în asa măsură cu o femeie?!... Era ceva suspect aici? Sau poate că nu era vorba decât despre partea feminină din mine. La asta să se rezume totul?
Dar poate că era vorba despre cu totul altceva. Poate că erau, pur şi simplu, cât se poate de normal, două fiinţe profund diferite, care învăţaseră din aceleaşi cărţi, aceleaşi filme, de la dascăli de acelaşi fel un mod similar de a gândi asupra realităţilor în care trăiam... Şi asta putea fi o chestiune de modă, de tipic repetitiv, de stereotipie? L-aş fi suspectat de aşa ceva mai degrabă pe celălalt, pe grăsunul serios care,
141

profitând de confortul de a fi pentru câteva minute singurul stăpân al celor două locuri, se lăbărţase acum şi înspre dreapta, masându-şi musculatura de sub genunchi cu o expresie preocupată. S-ar fi zis că alergase într-o cursă de 100 metri garduri.
142

23

îl internasem pe tata la clinica III, undeva pe o străduţă dincolo de piaţă şi hala agroalimentară. Era într-o zonă a vechiului Cluj, strada era îngustă şi mizerabilă, pietruită, taxiul care ne dusese ne-a zgâlţâit din toate încheieturile. Salonul era la etajul al doilea, aproape în dreptul scărilor. Primul lucru pe care l-au făcut a fost să-i interzică să mai mănânce. Trebuiau făcute analize — de la tuşeu până la rectoscopie -, în cursul cărora aveau nevoie de un rect curăţat de materiile fecale. „Mai mare plăcerea!", mi-a mărturisit. „Când ne-au dus pe front, în vagoane de marfă, ca pe vite, eram cel puţin câte cincizeci de oameni acolo per vagon. La capăt puseseră un hârdău în care să ne facem nevoile. Asa, de fată cu toţi ceilalţi. Eu n-am putut. M-am inhibat şi gata!... Am crezut că acolo am să mor..." „Lasă, că aici nu durează mult, ai să vezi. Dar altă cale nu există, nu s-a inventat încă...", am încercat eu să-l consolez, stând pe marginea patului. Era în pijamaua cu dungi albe şi roşii, iar deasupra avea un halat de molton vişiniu, cum se poartă prin spitale. L-am bătut pe umăr, încercând să-i arăt că sunt acolo, că totul e în regulă. M-a privit peste ochelari, zâmbind. „Asta e, fiule, ştiu că n-avem ce-i face!... Mama ei de afacere..."
143

Era o zi frumoasă, soarele înălbea şi mai tare pereţii albi, patul alb, perdeluţele albe de la ferestre, noptierele albe de tinichea. Mai erau vreo doi domni acolo. Unul citea ziarul, între uşă şi dulapuri, aşezat în capul oaselor. Celălalt părea să doarmă. Erau mai tineri decât tata amândoi.
Mă uitam la guşa fleşcăită a bolnavului meu şi îi surâdeam încurajator. In schimb, inima mea se fărâmiţa de la sine, mărunt-mărunt, transformându-se într-o grămăjoară de nisip. Parcă niciodată nu fusesem atât de aproape unul de altul. îl dusesem la mine în Mănăştur, în apartamentul aproape gol chiar şi după atâţia ani. Erau două corpuri de bibliotecă, nişte paturi improvizate şi o masă, un televizor alb-negru. Cam atât. în rest, postere pe pereţi şi mormane de hârtii dactilografiate, hârtii scrise de mână, caiete cu teze din mijlocul cărora mai smulgeam la nevoie câte o pagină... Pe geam se vedea cimitirul de pe deal, albindu-şi crucile în depărtare. Mai la stânga, printre blocurile care inaugurau cartierul, sclipeau cele două turle ale bisericilor din centru: Catedrala Sfântul Mihail, tâs-nind ca o săgeată, şi cupola largă, aproape orientală, a catedralei ortodoxe. „Deci aici locuieşti tu...", a murmurat. „Aici." L-am aşezat pe unul dintre scaunele de lemn cu spetează pe care le aveam. Respira greu, urcase trei etaje, era slăbit şi, în plus, emfizemul lui pulmonar îi făcea tradiţionalele figuri. Eu bravam: „Vezi dacă ai fumat ca un turc la vremea ta?!..." Dădea din cap că vede. I-am deschis un pic geamul, deşi ştiam că intră mai mult praf decât aer curat. Dar conta şi efectul psihologic. „Şi zici că mâine mergem la clinică?" „Aşa am vorbit." „Foarte bine. Să facem analizele alea şi să mă văd odată acasă... Nu-mi place să o las pe maică-ta singură." „Cu primul tren, tată, cu primul tren..."
144

A doua zi, când am prins o fereastră şi m-am strecurat cu toată viteza de care eram în stare până la clinică, l-am găsit stând întins, golit de puteri. „Ai venit, puiule?" Am dat din cap, deranjat de apelativul din finalul întrebării, dar trecând peste el. „Cum e, ce se aude?" „A, nici o scofală. M-au chinuit şi azi-dimineaţă cu clismele, ţi-am spus de hemoroizii mei... Sunt atât de iritat..." în timp ce îmi povestea, se strâmba de durere. „Lasă că îţi fac rost de ceva care ia durerea cu mâna, ai să vezi..." M-a bătut pe dosul palmei, să mă liniştească. „Bine, bine, nu-ţi face aşa mari probleme... Am trecut eu prin altele, şi mai şi..." „OK, dar acuma nu e cazul să mai treci." (Parcă puteam hotărî eu dacă e cazul sau nu?!) Mă gândeam, fir-ar să fie, la colecţia lui de tranşee, închisori si lagăre. Slavă Domnului, adunase ceva... „Dar analizele le-ai făcut, până la urmă?" „Păi aici e tot farmecul, că nu s-au putut face", a râs, de parcă l-ar fi amuzat cine ştie ce. Dar era palid şi tras la faţă. „Şi de ce, mă rog?" „Nu ştiu prea bine, are să-ţi spună doctoriţa... Dar mi se pare că n-am eliminat încă totul şi nu se vede... N-am voie să mănânc nici azi..." Asta era grozav! încă o zi de amânare şi de suferinţă. Voiam să aflăm cât mai repede despre ce e vorba, să nu mai amânăm. Mi se părea că fierul trebuie bătut cât e cald: depistăm boala, facem tratamentul şi scăpăm naibii de probleme, că şi aşa ne aşteaptă altele la usă... Si asa situaţia trena de o bună bucată de vreme, îmi venea să scrâşnesc de neputinţă... Am mers să văd ce zicea doctoriţa. Era o tânără, după vorbă părea să vină de dincolo de Prut. Nu foarte simpatică, din păcate. A început prin a mă mustra. „Nu trebuia să-i mai daţi pacientului să mănânce, mai are încă tranzit şi ne-am chinuit de pomană... I
145

s-au făcut două clisme... Sperăm ca, până mâine, totul să fie bine si atunci, dimineaţă, să reluăm analiza..." Nu-i dădusem, bietul, să mănânce nimic de când ajunsesem cu el la clinică. Mă uitam la ochii ei care priveau ţintă şi nu clipeau în timp ce vorbea, la felul ţeapăn în care îşi împingea cu pumnii fundurile buzunarelor şi nu simţeam în acel moment nici o simpatie pentru tagma pe care o reprezenta. Deşi, în general, îi criticam pe cei care vădeau neîncredere faţă de medicii tineri. Poate că nu aveau tot atâta experienţă ca şi cei vârstnici, dar eram convins că lecturile lor de specialitate sunt mai proaspete şi cinismul încă nu li s-a stabilizat, le mai circulă omenia prin sânge. Mă încercau, deci, sentimente complexe şi contrare faţă de bruneta opulentă din faţa mea, mai cu seamă că era

basarabeancă şi mă gândeam la această identitate a ei cu compasiunea unuia care cunoscuse bucuriile socialismului în întreaga sa tinereţe.
„Nu mănânci nici azi, boierule!", i-am zis tatei, la întoarcerea în salon. „Ti-am adus, în schimb, nişte ziare. Vezi dacă e ceva interesant prin ele, până cobor să vedem cum facem cu celelalte analize..." Am coborât la parter, culoarele gemeau acolo de lume... Erau şi oameni ce veneau de pe stradă, îmbrăcaţi în hainele lor obişnuite, şi pacienţi ai spitalului. Cu toţii laolaltă făceau o impresie de grotesc, mai cu seamă că pacientele, palide şi suferinde, sprijinind pereţii, aşteptau cu fişele în mână în cele mai sofisticate capoate de mătase ori matlasate, cu guler încreţit şi modele de mare rafinament, cu decolteuri provocatoare sau evazări care te luau prin surprindere...
- Aşteptaţi la doctorul Călălău? îi întrebam. Staţi pentru examenul de endoscopie?

Nu păreau să aştepte acolo, negau din cap. Am dedus că făceau coadă pentru celălalt specialist, dr. Eugen Frigaru, după cum scria pe uşă.
Am stat o vreme ca pe ghimpi acolo, patrulând neliniştit în aerul încărcat de atâtea respiraţii... La un moment dat, a apărut de după usa pândită o asistentă mai în vârstă, clătinătoare pe papucii ei cu talpa de plută, cu un neg deasupra ochiului şi obrajii umflaţi de grăsime. înainte să poată face ceilalţi vreun pas, eu, care mă nimerisem chiar lângă sânii ei anestezianţi, am şi întrebat-o dacă pot pătrunde până la domnul Călălău pentru o singură vorbuliţă.
- Dar la ce vreţi să-l vedeţi? m-a interogat ea.
- Aş dori să-i pun o singură întrebare, nu durează... am asigurat-o, sperând că aud şi ceilalţi, dintre care unii se agitaseră văzând-o, ceea ce putea însemna că, totuşi, mai erau printre ei şi unii care aveau treabă cu doctorul „meu".
- Pentru analiză? a întrebat ea din nou, nelă-sându-se înşelată de manevra mea.
A trebuit să recunosc că aveam nevoie de o endoscopie pentru tata.
- O, a exclamat ea cumva veselă, aparatul e stricat, nu veţi putea rezolva nimic.
Simţeam că se prăbuşeşte tavanul asupra mea. Dar femeia a continuat, cu o neaşteptată răbdare şi bunăvoinţă.
- De altfel, domnul doctor părăseşte vineri oraşul pentru o lună. Pleacă în Franţa, la o pregătire...
Apoi, pe un ton mai jos, a adăugat:
- Poate ştiţi că are un cabinet particular. Poate are acolo aparatura necesară, aşteptaţi-l, că e prin zonă. Vă puteţi înţelege cu dânsul pe loc.

Când a apărut - un tânăr drăguţ foc, deşi mic de statură, dar suplu şi cu o figură de dandy isteţ - l-am abordat cu tupeu. M-a invitat în cabinet şi mi-a lăsat cartea lui de vizită de acasă. Urma să îl sun cu o seară înainte, să vadă exact cum stau lucrurile şi să-mi spună ce trebuia să cumpăr pentru pregătirea bolnavului în vederea analizei.
în condiţiile date, era grozav. L-am scutit pe tata de amănunte. De altfel, îl găsisem pe cale de a aţipi. L-am lăsat să doarmă, urmând să ne revedem după-amiază. Apoi am fugit iar la liceu, eram într-o mică întârziere şi riscam să înceapă ora fără ca eu să fiu acolo.

24

Cabinetul era la parterul unuia dintre blocurile Pieţei Cipariu. Piaţa a cam dispărut, fiind înlocuită cu blocuri mătăhăloase, nu cele mai urâte din Cluj, dar tot urâte, ca orice aglomerare de construcţii din cutii de chibrituri, în care oamenii forfotesc precum insectele. Taxiul a urcat cu noi până în poarta blocului, dar tata tot se clătina pe picioare. Mai întâi nu-l lăsaseră să mănânce pentru a-i face tuşeuri şi restul analizelor curente. Apoi mâncase şi el două sute de grame de parizer, seara, după zile de ceaiuri şi de sucuri... Dimineaţa însă începuse din nou pregătirea pentru ziua următoare, când urma întâlnirea cu doctorul Călălău: ceea ce însemna iarăşi post negru...
îl duceam de braţ, simţindu-l cum se balansează, ca pe puntea măturată de furtună a unui vas. Şi, într-un fel, chiar eram pe un asemenea vas.
Practic, cabinetul era amenajat într-una dintre camerele apartamentului unde locuia doctorul. Nimic de zis, era curat si modern. Până si scaunele din hol erau noi, comode. Nu lipseau nici revistele occidentale de pe măsuţă, dar cine avea atunci chef de ele?! Am vrut să ştiu dacă pot intra împreună cu pacientul. Era chiar necesar, tata era în ultima vreme cam tare de ureche, când nu înţelegea, îl mai ajutam eu.

Pe pereţi, ca nişte şerpi nichelaţi, se întindeau o serie de tuburi ciudate, cu muştiuc la capăt. Ai fi putut jura că sunt improvizate din furtunurile de la duşurile de prin blocuri... Alături se afla tradiţionalul dulăpior vopsit în alb, cu vitrine largi, prin care se vedeau alte instrumente nichelate şi de sticlă. Sub geam se afla biroul, luminat de o lampă al

cărei jet putea fi direcţionat după voie. în fine, tot mijlocul încăperii era ocupat de un pat special, tare şi acoperit cu muşama pe trei sferturi, aşa cum vezi şi prin cele mai obişnuite dispensare.
- Ati adus şi analizele? ne-a întrebat gazda, îmbrăcându-si halatul. Dar luaţi loc!
l-am întins hârtiile parafate şi ştampilate de colegii lui de la clinica III. La tuşeu depistaseră pe colon, la vreo 10-l5 centimetri spre interior, o excrescenţă. Era acum rândul tânărului specialist la care venisem să se pronunţe asupra naturii ei.
O asistentă drăguţă, mai înaltă decât el, suplă, dar cu buzele exagerat de senzuale şi un aer gitan mai pronunţat decât al Ginei Lolobrigida, apăruse pe nesimţite din living-roomul unde se auzea televizorul.
- Vero, adu, te rog! i-a spus, fără să mai dea indicaţii de detaliu. Dar ea ştia, pare-se, ce trebuie făcut, pentru că a apărut îndată cu un lighean şi prosoape apretate, strălucind de curăţenie. Apoi a luat unul dintre şerpi şi a dispărut cu el pentru un minut, probabil pentru a-l dezinfecta.
- începeţi să vă dezbrăcaţi, vă rog! a zis doctorul, pe un ton amabil şi optimist, menit să ne dea încredere.
îi eram recunoscător pentru asta. Pentru tata, era oricum un examen traumatizant. Nu doar fizic, ci şi moral, după cum mi-a declarat-o. „Las', papa," am

exagerat eu, ca întotdeauna în situaţiile dificile, bravând ca un adevărat Cyrano sau ca Scaramouche, sau ca Miinchausen, „zi mersi că e numai un examen medical. Alţii o fac din iubire..." „Slavă Domnului, n-am avut parte de aşa iubire...", mi-a zis. „Ai fost un norocos, cu toate închisorile tale...", am remarcat, nepărăsit de umorul dubios care-mi ţinea loc de curaj.
- Nu e necesar să-i daţi jos de tot, a zis, observând că tata vrea să renunţe la pantaloni si indispensabili. Acum v-aş ruga să vă întindeţi cu faţa în jos pe canapeaua asta, sprijinindu-vă doar pe genunchi si pe coate.
- Bine, domnule doctor, a zis tata măsurat, cu o voce temperată, de martir.
- îmi permit să vă reamintesc ce spuneam la intrare, i-am spus, la rândul meu. Dacă e posibil, să faceţi ca operaţiunea să fie mai puţin dureroasă...
- Fiţi fără grijă, m-a asigurat. în privinţa asta să nu vă temeţi. Aţi adus unguentul, nu?
- E la mine, i-a precizat asistenta şi, poate, prietena. Nu purta nici unul verighetă.
Apoi, doctorul s-a apucat să ungă cu crema adusă de noi capătul cu muştiuc al furtunului dezinfectat de Vera, cum îi spusese. Acum i-l introducea deja tatălui meu în anus si brusc am avut senzaţia că trăiesc o halucinaţie sau poate un roman ştiinţifico-fantastic tranşat în registru grotesc. Stând pe un scaun de lemn mai înalt decât canapeaua şi fără spetează, medicul îşi aşezase pe ochi nişte stranii ochelari, comandându-i Verei:
- împinge uşor... Aşa... Mai un pic... Stai... Da... La început, tata a gemut stins şi l-am văzut cum
strânge din pumni până când degetele îi albesc pe margini.

- Ce e, vă doare?!... întrebă doctorul Călălău, mai mult ca un fel de încurajare. Nu vă doare, aşa e?... Poate acum, până intrăm, o secundă... Dar pe
urmă...
L-am apucat pe tata de mână şi i-am strâns-o, deşi nu ştiam cum e mai bine, dacă ar vrea sau nu ar vrea să asist la această sodomizare ştiinţifică, metodică, impusă tocmai lui. Dar secvenţa nu avea nimic dintr-o secvenţă pornografică, patetismul pe care îl emana era altfel, mult mai straniu. Cum spuneam, ea îmi evoca mai curând romanele lui Jules Verne, o *călătorie spre centrul pământului* sau poate *Insula misterioasă.* într-adevăr, în felul său, doctorul Călălău, Dorin Călălău, ne îmbarcase pe toţi pe un Nautilus neobişnuit, pornind cu noi la mare adâncime, în subteranele fiinţei umane. Eram alături de el, la bord, si eu, si Vera. Iar tata era chiar continentul subacvatic pe care îl străbăteam cu toţii, cu metodică încetineală, coborând progresiv, tot mai jos pe scara geologică, explorând configuraţia plăcilor tectonice, accidentele care au avut loc cu milioane de ani în urmă...
- Da... continuă el cu tonul lui vioi, animat de interes... Dă-i mai departe... Uşor... Hop!... Stai aşa... Mda, asta e... Un polip... Mulţumesc, de aici fac eu mai departe... Ia, te rog, şi scrie...
Domnişoara Vera a mers la birou, a luat retetarul şi a aşteptat...
- Scrie, deci: polip... de o consistenţă...
O terminologie savantă, care nu prevestea nimic bun, deşi sensul exact al termenilor îmi scăpa.
S-a întors către mine pentru o secundă, ridicând ochelarii şi susţinându-i cu mâna în timp ce vorbea:
- Foarte interesant! Acum am să recoltez o piesă pentru analiza de laborator... Va trebui să mergeţi

mâine la doctorul Pălea. Vă fac eu un bilet şi nu e nici o problemă. Practic, e tot acolo, în aceeaşi curte unde e

internat domnul. Poate vă dă rezultatul chiar în aceeaşi zi.
Abia atunci am observat că, prin orificiul de la capătul exterior al tubului, urma să fie fixat un dispozitiv alcătuit dintr-un cablu subţire si foarte elastic, terminat ca şi braţele unei foarfeci. La extremitatea cealaltă, care urma să ajungă în interior, mişcau însă mărunt, la fiecare manevră din mânerele aşa-zisei „foarfeci", două bucăţi metalice care urmau să ciupească o bucată minusculă din organul supus investigaţiei. Doctorul a înşurubat cu pricepere firul subţire în furtun, până ce mânerele au ajuns aproape de capătul aceluia. Atunci şi-a aşezat din nou ochelarii speciali pe ochi şi a ciupit din polipul care îl chinuia pe tata. A scos apoi firul, care avea acum capătul însângerat, a depus bucăţica pe fundul unei sticluţe şi, ştergând cu vată dezinfectată, a anunţat că, pentru siguranţă, va mai lua o mostră. în timp ce operaţiunea era repetată, l-am privir pe tata. De astă dată, nu părea să simtă nimic. Doar oboseala cauzată de slăbiciunea generală şi de postul drastic şi prelungit pe care-l ţinuse.
Mie îmi era clar deja, deşi am întrebat la plecare care era concluzia terapeutică a acelui consult, în timp ce achitam cele şaptezeci şi cinci de mii de lei datorate pentru examen.
- Depinde ce rezultate ies la laborator. Dar părerea mea este că s-ar putea să fie nevoie de o operaţie...
153
Brusc, un mecanism m-a propulsat din scaunul unde stăteam, corectând parcă nişte extemporale cretine de la a Vll-a B, şi m-am trezit alunecând pe un culoar vertical. Era un hău oarecum pulsatil, naiba ştie de ce, iar pereţii lui, prin care rulam fără a atinge o viteză excesivă, erau când mai înguşti, când mai largi, dar mereu imprevizibili. în timp ce curgeam la vale, hainele, pantofii, pielea mâinilor mi se umpleau de o mâzgă bizară. Am reuşit să ridic la nas palma stângă şi să adulmec. Era un mucus vâscos, cald, contagios, cu un iz ciudat de familiar... M-am gândit instantaneu unde l-am mai întâlnit. Prin măcelării? In preajma abatorului din oraşul nostru? Nu, totuşi, nu. Era mai familiar, mai intim decât atât. Mirosea, la drept vorbind, a... vagin! Oh, da, părea să fie o secreţie vaginală. Cum naiba de...
Să fi nimerit într-un vagin? Şi dacă da, ce se întâmpla cu mine, alunecam înăuntru sau spre afară?
Totuşi, totuşi... Nu putea fi atât de simplu. Cum să fi nimerit aşa, pe nepusă masă, tocmai într-un culoar biologic atât de ambiguu? Nu era o naştere, imposibil, profesorii nu se nasc, nici ei, la maturitate, pe când stau la masă şi corectează teze, extemporale, lucrări de control... Si nu era nici o imersiune sexuală,
154

o penetrare ciudată, cu propriul corp, în integralitatea lui, într-un exerciţiu erotic cu du-te-vino...
Cât despre atomul de viaţă care urcă spre soarele ovular, hahaha, aşa ceva nu se întâmplă decât în filmele lui Woody Allen. Nici acolo prea des.
Sau, poate...?! Te pomeneşti că... Nu cumva nimerisem într-un anus şerpuit, contractant şi retractil, animat de mişcări si miasme? Bleah, teribilă ver-siune... Nu simţeam miasme de nici un fel, printr-un paradox de felul celor care apar în vise, îmi pierdusem mirosul ori, poate, avansam printr-un spaţiu inodor.
înaintam vertiginos prin meandrele care se strângeau imediat după trecerea mea, în labirintul materiei vii şi calde, alunecoase, imposibil de definit mai clar. încotro mă purta fluxul nevăzut, descendent?
Ca niciodată în visele de până atunci, descindeam vertiginos şi parcă stăteam pe loc, mă regăseam din nou pe traseu, printre picurii de materie vâscoasă ce alimentau ţesuturile din jur, şi iar mă observam ca din profil, gonind nemişcat prin tubul organic... Nu mai survenea nimic altceva, nici un dezastru, nici o izbăvire. Şi îmi repetam incoerent gândul că poate asta mi se întâmplă cu adevărat, poate ăsta e drumul meu între două puncte.
Abia când m-am trezit în camera mea, pe patul mai degrabă improvizat, am dat în apartament de un miros de rahat care, printr-o neglijenţă a constructorilor, cobora cu pregnanţă dinspre vecinii de deasupra, emanând dinspre debara. M-am bucurat, fiindcă îmi revenise mirosul.
155

26

în aceeaşi perioadă de după ruptura cu Mormi, când sufletul încă îmi mai sângera intermitent, iar mintea îmi era buimacă, pe când priveam lumina amiezii ca pe o mare încercare iar seara o aşteptam cu groaza că s-ar putea să plonjez direct în noaptea universală, m-am întâlnit, într-o zi, în dreptul librăriei din apropierea halei agroalimentare, cu Albert Berchem. Nu-l mai văzusem de o vreme nici pe la cenaclu, nici prin redacţiile pe care le frecventam.
- Pe unde ai dispărut, omule? l-am întrebat. Stătea, adus de spate, în faţa mea, cu o expresie
parcă stingherită pe figură şi o barbă tunsă mărunt, dar parcă jerpelită cumva... „O barbă atinsă de cal-viţie", îmi trecea prin minte...
- Mai mult pe acasă, mi-a răspuns, retrăgându-şi palma delicată şi uşor transpirată din mâna mea dreaptă. Am lucrat mult la traducerile mele...
Era greco-catolic, dar nu un practicant... în afară de munca lui pe la un institut la care cercetătorii pretindeau că lucrează, iar statul că îi plăteşte, făcea traduceri la kilogram pentru una dintre religiile neo-protestante. Nu ştiam cu exactitate care, dar nici nu l-am întrebat vreodată, la urma urmei era treaba lui, îşi câştiga existenţa cum putea...

156
ij

- Ceva interesant?,l-am întrebat, sperând că mă lămureşte despre ce ar fi vorba.
- Ah, mai nimic. Exegeză teologică, ştii tu cum e cu asta...
Mă rog, nu dădea nici un autor, nici un titlu... Urma să le aflu de prin librării, la vremea apariţiei lor... Dacă.
- Ce mai e pe la cenaclu? N-am mai fost de o bună bucată...
- Am observat, mi-a zis. S-a întâmplat ceva?
îşi tot aranja ochelarii, probabil i se lărgiseră braţele şi acum alunecau pe şaua nasului său ciupit ici-colo de urmele unui străvechi vărsat.
- Oh, mulţime de lucruri... Necazuri mari, care însă încep să treacă...
Nu aveam nici eu de gând să-i detaliez nimic din odiseea bolii tatei, şi nici din metamorfozele sufletului meu vagant... El nu spunea nimic, eu nici atât. Ce rost mai avea să ne fi oprit, de vreme ce nu comunicam în nici un fel?
- Ei bine, am dat să continui printr-o formulă menită să introducă salutul final, dar el, care lăsa o distanţă mai mare între cuvinte şi avea timpi mai
dilataţi de reacţie, m-a anunţat:
, , ,
- Ai auzit că mâine seară vine la Casa Studenţilor să conferenţieze părintele Gomboş?...
Am dat din umeri.
- Nu, şi nu ştiu nici cine e părintele Gomboş, am minţit eu, de parcă m-aş fi temut să nu-mi vadă în suflet.
Plănuiam de mai mult timp să îl caut pe preot şi să-mi uşurez cumva sufletul, dar amânam deocamdată pentru mereu alte prilejuri.
A deschis ochii lui cenuşii ceva mai mari:
157

- Cum?!... Dar e unul dintre marii teologi greco-catolici. Are exegeze publicate prin Occident şi, din câte se spune, ar fi având şi ceva responsabilităţi importante prin *Compania lui Iisus...*
- Un iezuit înţelept, deci... am comentat, prudent.
- Aşa se pare, a fost Alfred de acord. Vii să-l vezi?... Eu merg...
— Nu am întâlnit prin oraş nici un afiş, nimic... Şi-a mutat plasa cu cărţi - se distingeau contururile
lor prin transparenţa sacoşei — în mâna cealaltă...
— Probabil că nu se face mare propagandă. S-ar părea că vrea să reorganizeze mişcarea iezuită şi la noi, începând cu Clujul, care e oraşul lui natal.
Nici Alfred Berchem nu era clujean. Venise de undeva de prin Bistriţa-Năsăud, din Beclean parcă.
— De altfel, si conferinţa va avea loc sus în club, nu în sala mare. Se mizează pe un auditoriu destul de mic.
158

27

A doua zi, pe la cinci şi jumătate după-amiază, mi-am amintit de cele aflate. Şi cum dintr-odată zilele mele se dilataseră parcă într-o aşteptare îngrijorată a viitorului, am hotărât brusc să merg la Casa Studenţilor să îl ascult pe părintele Gomboş. Mai bine să decid în cunoştinţă de cauză dacă am să-i spun ceva acestui om sau nu.
Citisem cu aviditate, într-un alt moment al vieţii, câteva cărţi care dădeau târcoale în jurul vieţii lui Ignaţiu de Loyola, întemeietorul ordinului atât de faimos şi atât de hulit. îmi era mai aproape de suflet religiozitatea sfântului de la Assisi, dar mă atrăgea şi fascinaţia sumbră a figurii severe a aristocratului spaniol care, după rana dobândită la asediul Pamplonei, părăsise viaţa de curtean şi îmbrăcase pentru totdeauna sutana, transferând însă în domeniul religiozităţii concepţia sa de militar. Ce idee uriaşă, *miliţia Dei*! Sigur, existaseră şi ordinele monahal-cavalereşti, templierii, ioaniţii, rosicrucienii, maltezii, teutonii, ospitalierii, câţi vor fi fost şi cum li se va mai fi spus... Dar una este să lupţi într-un *jihad* creştin, îndreptat împotriva necredincioşilor, şi cu totul altceva e să fii o miliţie pusă direct în slujba lui Dumnezeu prin intermediul direct al vicarului său pământesc, fără alte complicaţii ierarhice,
159

activând direct printre creştini, păzindu-le calea de rătăciri şi conducând turma prin porţi de piatră şi oţel către calea salvării! Era aici un sâmbure de tensiune spirituală care îmi scăpa şi pe care mi-ar fi plăcut să-l pot înţelege. Eram situat la antipodul unei asemenea ordonări a lumii, care se întemeia pe charisma unui lider şi pe exersarea autoritară a unei puteri, fie şi cu mijloace insidioase şi sofisticate precum cele puse în joc de fanatism şi elocvenţă, ori de logică şi aporie... Dar asta nu însemna că puteam să-mi permit să ignor o vrajă care a participat mai multe sute de ani la croirea propriu-zisă a istoriei şi al cărei destin era greu de prezis.

Sala era plină, l-am văzut şi pe Alfred pe unul dintre locurile din primele rânduri, dar nu mai erau scaune libere decât pe margini, în spate, aşa că m-am aşezat acolo, nu departe de caloriferele de lângă ferestre, unde unii studenţi îsi trântiseră sacosele, rucsacurile la modă si chiar două-trei tichii si băşti. Părintele a sosit si a început îndată, cu un glas relativ puternic şi, slavă Domnului, fără vocea ipocrit de blândă a atâtor prelaţi fără vocaţie... Alesese să vorbească despre Dostoievski şi religiozitatea de tip catolic, focalizând asupra poemului „Marele Inchizitor" din *Fraţii Karamazov.* Exerciţiul oratoric propus dovedea în ochii mei că, într-adevăr, omul nu era oricine. Tema nu era la îndemână, alegerea ei vădea curaj şi era interesant de urmărit cum o va desţeleni din exegeza prin excelenţă ortodoxă (de curând se reeditase monografia lui Crainic, dedicată marelui rus, şi mai apăruse o carte scrisă în chiar aceşti ani de către un monah român), mai cu seamă că însuşi Feodor Mihailovici o ancorase într-o polemică prin excelenţă anticatolică.
160

Dar părintele Gomboş urmase şcoli catolice bune. Se pricepea, din câte îmi puteam da seama, de minune la înlănţuirile de idei, la făcut şi desfăcut argumentaţii. Se servea bine de achiziţiile scolasticii medievale şi ale erudiţiei catolice a Contrareformei. Un adevărat spectacol, cum nu-mi fusese de mult dat să văd.
La început, „preotul celib" - un bărbat cu oasele feţei ieşite pregnant în evidenţă, deşi nu s-ar fi putut spune că era slăbănog — a reconstituit din două trăsături de condei contextul romanului, indicându-l, într-o ierarhie proprie care se potrivea şi cu a altora, drept capodopera prin excelenţă a lui Dostoievski, opera de maturitate în care se regăsesc toate marile teme ale romancierului, filosofia sa de viaţă şi chiar galeria tipologică a personajelor dinainte. L-a identificat pe Mitea Karamazov cu precursorul lui, Raskolnikov, a văzut în Alioşa pe prinţul Mîşkin retuşat, a recunoscut-o pe Nastasia Filipovna în silueta Gruşenkăi, sesizând contaminarea ei, în finalul romanului, cu modelul prostituatei virginale, inocente, din *Crimă şi pedeapsă.* Apoi a stăruit asupra lui Ivan Karamazov, omul care întrupa în capodopera dostoievskiană pe Stavroghin, posedatul de odinioară.
Teoria părintelui Gomboş era simplă: *Fraţii Karamazov* era, trebuia să fie, capodopera capodoperelor, triumful absolut al lui Dostoievski, pentru bunul motiv că aici nu mai exista dezechilibrul compoziţional din celelalte creaţii, unde toată acţiunea se învârtea în jurul tribulaţiilor eroului principal. Aici, toţi eroii — sigur, eroii mari, nu cei episodici - erau „principali", ceea ce ridica întrebarea dacă erau cu adevărat astfel... Dacă nu cumva în încleştarea de multe ori materială, dar mai cu seamă spirituală, care
161

îi tara în vârtejul ei, aceste personaje remarcabile şi memorabile dintr-o mulţime de puncte de vedere îşi... pierdeau primatul, făcând loc unui alt erou, mai puţin vizibil, dar cu adevărat prezent pretutindeni în paginile cărţii. Iar acest erou era *Dumnezeu.*

162

28

Preotul se îndepărtase de masa prezidiului, unde fusese invitat să ia loc, iar acum, cu o mână introdusă la piept, în reverendă, explica, gesticulând larg cu cealaltă, păşind în faţă, aproape de primul rând de participanţi la conferinţa lui.
— Să se retină bine: nu Credinţa, în jurul căreia se ducea o dispută acerbă, expresă şi tacită, de la început şi până la ultima frază, era eroul romanului. Nu, nici vorbă! în termenii unui judecător literar, tocmai bătălia dintre credinţă si necredinţă era „motorul epic" al *Karamazovilor.* Insă ea se dovedea un element necesar, chiar dacă nu şi suficient, pentru condiţia de capodoperă a romanului. De ce necesar? Pentru că era o mare temă, o temă uriaşă. Iar fără o
»
asemenea temă, capodopera nu se produce, nu apare, nu se revelează...
Intrau în continuare, când unul, când altul, dar faptul nu deranja, pentru că uşa de la intrarea în sală fusese unsă bine şi nu scârţâia. Nici preotul nu se întrerupea, obişnuit fiind, pesemne, cu acest tip de flux în rândurile audienţei.

- Poate cineva dintre cei prezenţi se întreabă de ce nu poate fi considerat Iisus personajul central al construcţiei epice de la apogeul activităţii creatoare a
163

lui Dostoievski, îşi provocă el asistenţa la reflecţie, făcând nişte ochi mari, meniţi parcă să acompanieze vocalele foarte rotunjite. Un argument în sensul acesta ar putea fi considerat, desigur, faptul că Iisus dă viaţă poate celui mai măreţ şi mai fascinant episod al romanului, tocmai cel asupra căruia urma să stăruie mai departe. Dar oricâtă iubire de Hristos s-ar desprinde din paginile acelea, oricât de importantă ar fi acea apariţie pentru întregul roman, sunt câteva elemente care ne împiedică să considerăm că Iisus singur, Iisus ca atare ar fi Marele Protagonist. Nu, în defavoarea acestei susţineri se pot aduce atât argumente formale, cât şi argumente de conţinut.
Aici, Sfinţia Sa, părintele Gomboş se opri cu faţa către noi şi, privind intens pe sub sprâncene, duse mâna cu care tăia mai înainte aerul la spate. Stătea acum imobil şi vorbea tare, fără a pronunţa, totuşi, răspicat cuvintele:
- Cel mai important motiv care ţine de formă ar fi că Iisus nu apare direct, ci este evocat într-un poem de către Ivan Karamazov. Dar adeseori se uită că poemul nici măcar nu a fost scris, trăind doar în imaginaţia febrilă a studentului. Pe de altă parte, noi, toţi cei prezenţi aici în sală, care am citit romanul, ştim că Ivan este în pragul unei grave crize nervoase. El e cu sufletul frământat de uriaşe îndoieli, se află în pragul unui cutremur, e pândit de cel mai mare dezastru ontologic care i se poate întâmpla unui om: nebunia, schizofrenia, scindarea personalităţii sale în două fragmente autonome şi contrastante, contradictorii, iată ce-l va ajunge din urmă pe Ivan. Iar ceea ce numim în termeni medicali „nebunie", „schizofrenie" sau oricum altcumva este de fapt expresia unui conflict ontologic, ale cărui urme se găsesc încă în Vechiul
164

Testament, în Cartea Genezei, unde Adam şi Eva încalcă porunca divină, acceptând să urmeze îndemnul diavolului. Ştim din episodul în care Ivan, cu capul înfăşurat într-un prosop umed, răzbit de fierbinţeală, se plimbă neliniştit prin odaia sa şi vorbeşte cu Diavolul că acesta îl mai vizitase şi înainte, într-o vreme pe care naratorul nu a găsit cu cale să o consemneze la timpul cuvenit, poate şi scontând pe efectul acestei apariţii ca punct nodal în economia dezvoltării naraţiunii şi ca început al dezastrului final. Aşadar, poemul lui Ivan, pe lângă că nu există decât în febrila lui subiectivitate, mai provine şi din creativitatea patologică declanşată de avansul bolii sau, dacă este îngăduit, de invadarea treptată a personajului de către Slujitorul Răului...
Aproape cocârjat sub presiunea revelaţiilor pe care ni le prilejuia, vorbitorul se redresa şi îşi reluă paşii prin faţa celor din primul rând.
— Cum am putea atunci cădea în capcana abilă a scriitorului, aşa cum au păţit atâţia străluciţi exegeţi, de-ar fi să îi amintim aici doar pe Soloviov ori Berdiaev, nişte spirite uriaşe, cu o înţelegere venită pe calea inimii, nu doar a inteligenţei - care, după cum pare să o arate şi exemplul lui Ivan Karamazov (nu numai cuvintele sfântului Pavel), are, sau poate avea, o natură luciferică?... Cum am putea să ne înşelăm într-atât încât să credem că imaginea lui Iisus, izvorâtă din această conştiinţă alimentată de o mare sensibilitate, nimic de zis, de o amplă înţelegere la nivelul vieţii laice şi cotidiene, ba chiar şi filosofice, *dar în nici un caz luminoase,* în nici un caz luminate, refuzată de credinţă si refuzându-si calea mântuirii, cum să credem că această conştiinţă zugrăvită de autor cu atâta profundă compasiune şi înţelegere a putut reflecta integral şi
165

fără derogări mesajul esenţial al cărţii?! în nici un caz acest lucru nu se putea întâmpla.
Concluzia părea să se impună în mod evident, aşa că, pentru a-i sublinia importanţa, părintele făcu o lungă pauză de respiraţie.
- La toate cele pomenite se mai adaugă şi aceea că, sub raportul conţinutului, Iisus din poemul *Marele Inchizitor* rămâne o siluetă decorativă, cam schematică, dacă nu e prea mult să spui asta, ba chiar „caricaturală", fie şi la un mod superior, care aparent nu alterează prezenţa divină. Nu se poate crede că Iisus s-ar fi rezumat la un joc mut şi mai degrabă convenţional, odată apărut din nou pe scena lumii! Aşa ceva poate crede doar cineva care nu a înţeles mesajul eristic. Iar Ivan Karamazov este, în toate, un asemenea personaj. Dincolo de condescendenţa cu care priveşte la părintele Zosima şi la propriu-i frate, pe care-l iubeşte de altfel, mezinul Aliosa... Dincolo de comportamentul lui greu de calificat faţă de Katerina Ivanovna.
Părea căzut brusc pe gânduri, dar fruntea i se lumină misterios şi el ridică din nou capul, împingând către sală aerul cu bărbia:
— Dar nu e oare ciudat că, spre deosebire de Iisus, vizitatorul nocturn al lui Ivan are nişte trăsături foarte clar conturate şi că, pe măsură ce vorbeşte, dobândeşte tot mai multă concreteţe si viată?... E clar, un om care îl „vede" atât de bine pe Diavol nu-L poate vedea la fel de bine pe Hristos...

29

Nu se produse nici o rumoare, dar mulţi dintre cei prezenţi în jurul meu îşi schimbară parcă centrul de greutate, încălecându-şi picioarele altminteri decât până atunci, lăsându-se pe spetează ori, dimpotrivă, aplecându-se înainte.
- Avem acum o imagine a contextului în care trebuie situat poemul despre *Marele Inchizitor,* dacă vrem să-l înţelegem mai aproape de ceea ce pare că vrea să spună, se detaşă pentru o clipă de cele ce spusese înainte conferenţiarul. Ce am aflat până aici? Că poemul nu este al lui Dostoievski (decât, desigur, în măsura în care toată opera pe care o semnează este a lui) şi, prin urmare, nu reprezintă punctul de vedere al autorului.
De altfel, nici nu ar avea cum. El nu face obiectul unui articol sau al unei conversaţii a scriitorului cu prietenii. Nu este nici subiectul unei conferinţe a lui Dostoievski (si ne amintim că el a ţinut conferinţe cu un ecou extraordinar, cum a fost cea despre Puşkin!). Prin nimic nu ne lasă să întrevedem povestea aceasta — care e un poem niciodată scris, care e proiectul unui poem — că ar exprima punctul de vedere al autorului.
Să fie oare, atunci, punctul de vedere al naratorului? (Că mulţi dintre cei prezenţi ştiu, fără îndoială,
757

că ştiinţa literaturii face această distincţie între autor, văzut ca persoană concreta, şi narator, vocea care povesteşte o operă literară. Pot fi şi mai multe asemenea voci, dar aici nu ne interesează problema aceasta...) Nu, nici vorbă! Naratorul doar relatează discuţia dintre Aliosa si fratele său mai mare, Ivan, în cursul căreia acesta din urmă evocă foarte amănunţit proiectul literar al *Marelui Inchizitor.* Prin urmare, două personaje ale cărţii — două ficţiuni literare, două plăsmuiri, oricât de reuşite, însă plăsmuiri ale imaginaţiei artistice - conversează la o masă, într-un han, şi, la un moment dat, unul dintre protagonişti îi povesteşte celuilalt o născocire pe care o are în minte, o creaţie poetică. Cu alte cuvinte, este aici o ficţiune în ficţiune, o chintesenţă a ficţiunii, o ficţiune de gradul doi, la puterea a doua... Iar dacă prima dintre ficţiuni -scena cu cei doi fraţi, stând la o masă, într-un han — are aparenţa verosimilităţii, se străduie să pară naturală, să fie cât mai reală cu putinţă, asupra ficţiunii la pătrat, asupra poemului, cititorul e permanent avertizat că este o plăsmuire, o fantezie, ceva fantastic.
Pronunţa „plăsmuire", „fantezie" şi „fantastic" sec, aşa cum ai lăsa pe nişte dale de piatră o legătură sonoră de chei sau cum ai scăpa neglijent din mână pe caldarâm o sticlă plină cu apă minerală...
- Cuvântul este de înţeles aici, firește, nu în accepţiunea sa calitativă, ci ca opus al realismului, încercă să lămurească părintele Gomboş modul în care făcea apel la asemenea noţiune îndelung tatonată. Sigur, Ivan reia această asigurare, pentru a nu-i zdruncina din temelii crezul creştin fratelui său, pe care îl iubeşte sincer. Dar este oare singura motivaţie ce poate fi găsită gestului său? Poate că se străduie să procedeze astfel şi fiindcă, om instruit cum este şi cu lecturi
168

bogate, el nu uită nici o clipă că se expune ridicolului contrazicând fătis Biblia, care anunţase a doua venire a Mântuitorului pentru vremea de la sfârşitul istoriei. Şi atunci, ca să nu pară un ignorant sau să nu frizeze erezia, plasează totul în convenţia fantasticului...
Ca un redutabil orator, părintele Gomboş scoase dintr-un buzunar o batistă - tradiţională, textilă - si, desfeşurând-o cu un gest sigur, îsi suflă zgomotos, o singură dată, nasul în ea, rupând ritmul vorbelor dinainte. In timp ce batista dispărea din nou în stânga reverendei, el reluă, pe un alt ton:
— Iar apoi, mai sunt şi alte posibilităţi de a explica asigurările lui Ivan cum că spusele sale sunt elaborate în registrul fantasticului. Intelectualul familiei Karamazov nu crede în Dumnezeu, este limpede. Şi câtă vreme mai este încă în limitele sănătăţii mintale, se îndoieşte si de existenta Diavolului. Dar ne amintim că, atunci când Satana îl vizitează la el acasă, spre finalul romanului, slujitorul Răului devine tot mai verosimil, tot mai autentic, tot mai autonom ca aparenţă. Fantasticul a invadat viaţa lui Ivan sau, dacă se preferă, putem spune că Ivan a păşit dincolo de hotarele realului, printre fantasme.
Avem, deci, de ales atunci când vorbim despre poemul *Marele Inchizitor* al lui Ivan Karamazov: ori îl considerăm un embrion literar de domeniul fantasticului, ori îl luăm în serios, drept ceea ce se pretinde, îi acordăm credit total şi păşim împreună cu Ivan prin tenebre.
— Un lucru e cert, adăugă misterios şi complice oratorul. In ambele cazuri, Diavolul e pe aproape, ca un amabil companion de călătorie. La urma urmei, de la ficţiunea de gradul unu la ficţiunea de gradul doi nu e decât un pas şi s-a vădit, prin receptarea de până
169

azi a poemului, că acest pas îl fac cu uşurinţă chiar şi oamenii cei mai instruiţi. (Sau mai ales ei!)

- Diavolul, deschise amplu mâinile, ridicându-le în lateral şi tunând peste sală, această „ficţiune" cum îl consideră o intelectualitate întreagă, în ţară şi în lume, după un secol de ateism ştiinţific, de genocide şi holocausturi, Diavolul care continuă să îşi ofere serviciile nouă tuturor, ispitindu-ne în fiecare clipă cu cele mai inimaginabile dovezi de inventivitate, *el* l-a inspirat pe bietul Ivan să plănuiască poemul.
Asistenţa era înfiorată, de parcă o umbră ar fi coborât printre noi.
- Dar nu l-a putut determina să-l şi scrie! jubila părintele Gomboş. Nu! Puterea creatoare a omului are o esenţă divină, vine direct de la Dumnezeu Tatăl. Şi nu e de mirare că tot ce a putut face Ivan Karamazov a fost să povestească istoria *Marelui Inchizitor* fratelui său.
170

30

Revenirea pe pământ fu la fel de bruscă. Din nou vorbea exegetul literar îmbrăcat, parcă în mod cu totul circumstanţial, în sutană.
- Aici este un alt aspect asupra căruia îmi permit să vă atrag atenţia. Ivan are mai mulţi fraţi. II are pe Dmitri, pe Mitea Karamazov, căzut pradă unor patimi lumeşti care îl împing pe marginea prăpastiei sociale, şi îl mai are şi pe Smerdiakov, rodul unui păcat ruşinos al tatălui său. Dar nu acestor fraţi le spune el ce are pe suflet, marea lui calomnie la adresa bisericii şi a Mântuitorului. El îl preferă pentru aceasta pe mezin, pe Alioşa. Adică tocmai pe singurul dintre toţi Karamazovii care a ales să-si ducă existenta în lumina marilor învăţăminte ale creştinismului. Ce ne spune faptul cu pricina? El ne vorbeşte despre atracţia instinctivă pe care acest biet om bolnav sufleteşte o simte pentru credinţa adevărată. (Ivan este bolnav dinainte ca maladia mintală să vină - si când ea vine e numai semnul exterior, descifrabil medical, al dezastrului interior.) Deşi nu are destulă tărie sufletească pentru a se alătura fratelui său pe această cale, el vede lumina din sufletul lui Aliosa si, instinctiv, poate, sau inconştient, aşteaptă o dezlegare, o izbăvire.
171

Aceasta e una dintre cheile posibile. Dar Dostoievski are geniu, el ne lasă mai multe posibilităţi de înţelegere. O alta e că Diavolul care i s-a cuibărit în suflet lui Ivan îi dă ghes acestuia să-l ispitească tocmai pe cel mai pur dintre fraţi. Şi, într-adevăr, într-o anumită măsură reuşeşte.
Din doi paşi, vorbitorul în sutană luă de pe masă o ediţie mică, bibliofilă, a cărţii despre care vorbea şi, ridicând-o în dreptul umărului stâng, o arătă, agitând-o uşor, publicului.
- Pasajele în care Alioşa îl întrerupe aproape strigând, nedumerit până la revoltă de viziunea fratelui său, dovedesc că tulburarea l-a cuprins pe ucenicul părintelui Zosima. între nevoia de izbăvire şi tentaţia satanică, iată spaţiul în care se developează ficţiunea ficţiunii, *Marele Inchizitor.*
Părea acum omul unei singure cărţi, dar aceea nu era, pe moment, Biblia.
- Această ambiguitate, acest glisaj sau alunecare imprecisă dintr-un plan într-altul, această contopire inseparabilă dintre aspiraţia către lumina credinţei la Ivan şi ispitirea abilă a fratelui ne arată cadrul corect pentru interpretarea viziunii asupra bisericii în proiectatul poem, rosti el, pe aceeaşi voce baritonală, cu toată convingerea. Fiindcă, de fapt, despre ce este vorba acolo? Tocmai despre biserică în raport cu legatul divin transmis de Iisus. Şi nu orice biserică, ci Biserica Romano-Catolică. întrebarea care se pune este: dacă voia să-i tulbure credinţa lui Alioşa, de ce a ales tocmai Biserica Romano-Catolică? Alioşa e ortodox, pravoslavnic, răsăritean, deci, în mod normal, gravele acuze care se aduc creştinismului apusean nu îl puteau tulbura chiar într-atâta... La urma urmei, schisma
172

dintre cele două biserici-surori se perpetua — si se mai perpetuează încă - de secole întregi, de aproape un mileniu. Si totuşi, Alioşa rezonează tulburat la poveste... De ce oare?
Cel care vorbea făcu din nou o pauză, aşteptând parcă un răspuns dinspre mulţimea densă din faţa lui. Numai că, aşa cum se întâmplă mereu în astfel de momente, oamenii de pe scaune şi cei lipiţi de ziduri încremeniră într-o linişte densă.
— Răspunsul ar putea fi că Alioşa sesizează caracterul *alegoric* al naraţiunii, continuă preotul. El vede în Iisus, aşa cum e şi firesc, figura Mântuitorului universal şi mai vede că acestuia îi este opus Marele Inchizitor. Totodată, mai înţelege că în figura înaltului prelat se concentrează imaginea Bisericii creştine în general, nu doar a celei romano-catolice. Iar înţelesul pe care Ivan îl dă acestei instituţii milenare este unul satanic. Fiindcă Marele Inchizitor îl reprezintă pe Diavol, asta e clar.
în alegoria lui Ivan Karamazov, autorul ei potenţial (de fapt urzitorul şi povestitorul ei), opune pe Iisus şi mesajul său de iubire lui Satan, întruchipat de biserică. Să facem abstracţie de cenzura ţaristă, care îl împiedicase pe Dostoievski

să publice capitolul central al romanului său *Demonii* (sau *Posedaţii,* cum i se mai spune), şi să considerăm că nu acesta e motivul pentru care atacul lui Ivan se îndreaptă împotriva ecleziei Apusului. Motivul pentru care ierarhul şi cadrul istoric în care el îşi desfăşoară autoritatea aparţin trecutului occidental putea fi, iarăşi, dorinţa fratelui mai mare de a nu răni sentimentele mezinului... Observaţi, vă rog, aceste du-te-vino-uri necesare, această plimbare de la faţă la revers şi înapoi...
173

...Acţiunea Diavolului, aşadar, constă în punerea în scenă, în termeni literari, a conflictului dintre Iisus si... biserică. Biserica ar fi devenit satanică, iar Iisus ar asista neputincios la acest curs al evenimentelor. Adică tocmai organismul care se îngrijeşte de transmiterea pe mai departe a învăţăturii eristice şi-ar fi falsificat mesajul şi calea. Ingenioasă construcţie, într-adevăr!
Prin ce mişcare - iscusită, extraordinară! - deturnează Diavolul, care îl inspiră pe Ivan Feodorovici Karamazov, biserica de la adevărata ei menire? E simplu, sumar, radical, o adevărată lovitură de maestru (dar de maestru „negru")...
Urmă iar o sincopă de" câteva secunde, în care preotul îşi opri gestul şi grimasa, îngheţând parcă în postura unei „statui".
- El îl închide pe Iisus Hristos în carapacea grea a revelaţiei biblice: „Nu ai voie să adaugi nimic la ce ai spus!" Ce lespede grea aruncă aici Ivan asupra creştinismului, fie el apusean sau nu!
Făcu doi paşi, frământându-şi mâinile, apoi se întoarse brusc către noi:
- Cum adică?! Te poţi împotrivi Fiului Omului? Poate cineva decide unde începe şi unde se sfârşeşte intervenţia sa în lume? Bine, dar el chiar acum, în momentul *acesta,* intervine în lume, e aici, cu noi, amestecat în gândurile noastre, influenţându-ne acţiunile şi ispăşindu-ne, mai cu seamă, uriaşa vinovăţie... Poţi face greşeala să afirmi că revelaţia creştină s-a sfârşit odată cu drumul crucii şi răstignirea?! Atunci, întregul corpus al învăţăturilor Bisericii - începând chiar cu Faptele Apostolilor şi cu epistolarul lui Pavel -s-ar cuveni aruncat la coşul de gunoi al istoriei. Sfântul Augustin e inutil. Sfântul Ieronim e inutil. Sfântul
174

Eusebiu - la fel. La coş cu opera lui Anselm, a lui Toma, cu poezia lui Ioan al Crucii şi cu meditaţia vibrantă a Sfintei Tereza... Ne putem dispensa de toate!...
Dădu din mână a neputinţă sau poate a lehamite, iar în clipa aceea îmi păru un bătrân sfrijit, puţin gârbovit, gata să se dezechilibreze şi să cadă.
175
— Recunoşti, fără doar şi poate, aici, mâna Satanei, reveni el însă, gata să detalieze pentru oricine era dispus să înveţe „semnele". Fie şi deghizat în rasa monahală a unui Mare Inchizitor. Si o recunoşti si după comportamentul exterior al personajului. El nu are nimic dintr-un creştin. Este, înainte de orice, mohorât şi desprins de durerile acestei lumi. Păşeşte printre ruguri şi oameni sărmani ca un somnambul... E crud, apoi. Dar veţi spune că suntem oameni, şi chiar şi unui bun creştin i se poate întâmpla să cadă în păcat sau chiar să trăiască o vreme în păcat... Nu e destul atât. Sunt de acord. Semnele cele mari ale naturii diabolice a personajului sunt altele două. în primul rând, el îl recunoaşte pe lisus din prima clipă, dar tot din prima clipă îl consideră adversarul său... Or, dragii mei, al cui adversar este lisus?!... Dorinţa fără preget a aşa-zisului Mare Inchizitor este, din prima clipă, de a limita şi, eventual, a anihila puterea divină. Păi, cine încearcă acest lucru încă de când omul nu fusese plămădit, de pe vremea când bătălia se dădea între îngeri şi îngeri decăzuţi?!... Iar al doilea semn mare stă în cuvintele Marelui Inchizitor: tot discursul lui e un rechizitoriu grupat în jurul acuzei aduse Mântuitorului de a fi refuzat ispita de pe munte.
7 76

II

Dar cine avea toate motivele să regrete că lisus a rezistat ispitei? Mereu acelaşi personaj malefic, mereu acelaşi maestru al răului: Diavolul însuşi.
Părintele Gombos scrută câteva fete, cu nişte ochi, de astă dată, sfredelitori, încercând parcă să răzbească până dincolo de vizibil. Apoi, pe un ton confesiv, continuă:
- Acum n-as vrea să se creadă că, fiind iezuit eu însumi, las un văl de tăcere asupra autodafeurilor din timpuri revolute. Nu, onorat auditoriu, acestea chiar au avut loc! Ele chiar au fost organizate de Sfântul Oficiu... Numai că trecerea timpului ne oferă o mină inestimabilă de bune învăţăminte.
O primă întrebare ar fi: cum ar arăta lumea de azi, cum am arăta noi, toţi cei ce ne aflăm aici, dacă aceste autodafeuri nu s-ar fi petrecut şi dacă, fie şi exagerat, într-un mod greşit — cum ne apare el astăzi, din perspectiva unei conştiinţe

moderne, mult mai permeabile şi mai tolerante -, Biserica nu s-ar fi luptat să păstreze, atâta cât era cu putinţă (deşi câteodată mai mult decât era îngăduit), puritatea credinţei? Şi apoi, dumneavoastră ştiţi mai bine decât altă lume, mai bine decât Occidentul, care a trăit ultima jumătate de secol în relativă linişte şi prosperitate, ce a însemnat prigoana comunistă. Uite, numai în România: desfiinţarea *fizică* a unei întregi clase, burghezia; deportările germanilor şi ale chiaburilor; desfiinţarea Bisericii Greco-Catolice; dezrădăcinarea ţărănimii si aducerea ei la oraş, rupându-i-se astfel legătura sfântă cu pământul şi cu morala în care trăise până atunci; alungarea saşilor, a şvabilor si a evreilor din tară; exodul multor români în exil, pentru a scăpa de suferinţele fizice si morale, adeseori de neîndurat... Dar toate acestea au fost — iertaţi nepermisa atrocitate a
177

acestei exprimări - „o mică pată de culoare" în contextul acţiunii masive a stalinismului de pretutindeni asupra populaţiei: gândiţi-vă la gulagurile sovietice, la marea foamete din Rusia anilor '30; gândiţi-vă la epurările şi execuţiile care au prefaţat şi au succedat celui de-al Doilea Război Mondial; crimele de la Katyn, din Polonia... Acesta a fost comunismul, care a acoperit o bună parte a secolului în care trăim cu umbra sa sângeroasă...
Unde sunt autodafeurile Inchiziţiei pe lângă asemenea fapte? Dar despre isprăvile nemăsurate ale fascismului, ce părere aveţi? Cine a aruncat asupra noastră, a tuturor, pata oribilă a holocaustului? Cine a declanşat o politică de cotropiri teritoriale, care au degenerat inevitabil într-un dezastru general? Cine a făcut experimente oribile asupra omului, precum cele din domeniul asa-zisei cercetări rasiale ori al eutanasiei?... Vai, nu trebuie să ne ostenim noi să relativizăm acuzele lui Ivan Karamazov la adresa Inchiziţiei... O face însăşi istoria!

178
32
în sală, soarele izbucni cu o violenţă ultimativă, incendiind draperiile prelungi de la capetele ferestrelor de acvariu ce înlocuiau zidul dinspre stradă. Dar nu dură mult, semn că norii se perindau cu repeziciune pe cer ori poate că picajul astrului îndărătul blocurilor pieţei se accelera în ultima clipă. Lumina rămânea încă un amestec de turcoaz şi oranj, aruncând o umbră de roz-albăstriu pe figurile din asistenţă.
Marele pasionat de Dostoievski îşi continua însă nestingherit conferinţa, părând că nu se resimte de pe urma efortului de concentrare în mers. Tocmai dimpotrivă, ţinuta îi părea acum şi mai dreaptă.
— Dar să-mi fie îngăduit să revin acum la tema discuţiei noastre. Ce am putut constata decriptând sensurile acestei uriaşe parabole din *Fraţii Karamazov?* întâi şi întâi, că *Marele Inchizitor* nu este un poem, cum se tot repetă de un secol încoace, ci *schiţa* unui poem, povestea unui poem, relatarea orală, în proză, a crochiului unui poem. Apoi survine faptul că autorul este Ivan Karamazov, un student cu mari probleme sufleteşti, măcinat de necredinţa sa în Dumnezeu, la un pas de prăbuşirea psihică.
Prin aceasta am obţinut cadrul adecvat de interpretare a protagoniştilor poemului: personajul central,
179

Marele Inchizitor - sau *Pater Seraficus,* cum îl desemnează cu precizie şi cu necuvenită îndrăzneală Ivan Feodorovici -, este o natură satanică, diabolică, una dintre încarnările Diavolului în istorie (o istorie fictivă, desigur). Iisus al lui este unul cvasiparalizat, redus la figuraţie şi muţenie de imperativul păstrării intacte, nemodificate, a revelaţiei iniţiale. Şi e redus la această condiţie tocmai de formulările strigătoare la cer ale personajului negativ. Astfel, semnificaţiile poemului nescris *Marele Inchizitor* se dezvăluie ca profund satanice, anticreştine, ca produsul unei minţi şi al unui suflet în curs de dezorganizare.
Ajungem astfel la un cu totul alt rezultat decât exegeţii dostoievskieni, de la Rozanov, Soloviov şi Berdiaev până la cei mai recenţi, ca Nichifor Crainic ori Bahtin. In loc să descoperim aici un imn adus lui Iisus şi creştinismului, la o privire mai atentă descoperim una dintre cele mai cumplite manifestări ale nihilismului, aşa cum a fost el formulat în opera lui Feodor Mihailovici Dostoievski. Comparaţi-l cu cel al personajului Kirilov, care voia să se sinucidă pentru a ajunge el însuşi Dumnezeu. Cel puţin Kirilov nu nega ideea de Dumnezeu, el voia doar să „umple" această idee cu un alt conţinut. Sau comparaţi-l cu Piotr Verhovenski şi, mai ales, cu Stavroghin. Oh, ce salt! Aceştia doi par nişte adevăraţi băieţi de treabă, necugetaţi, însă de treabă, pe lângă liniştitul, în aparentă, Ivan Karamazov. Semnele exterioare ale răului au dispărut la Ivan. El nu pune pe nimeni să conspire şi să ucidă, nici nu târâie de nas cetăţenii respectabili ai târgului, nici nu îl muşcă pe guvernator de ureche... Oh, nu! El sade liniştit la o masă, într-un han, într-o ospătărie, sade calm şi se străduieşte să despice dintr-o singură lovitură catapeteasma lumii...
180

Spunând ultimele cuvinte, preotul tăie aerul cu o mişcare verticală a mâinii lui, cu degetele perfect întinse, rigide.

Apoi, aranjându-şi vag, prin mici gesturi, ţinuta, făcu un pas înainte:
- Ei bine, mă apropii de final... Sper că nu v-am pus prea tare nervii la încercare... Ce relevanţă are episodul asupra romanului *Fraţii Karamazov* ca întreg? O ştie toată lumea: Dostoievski trece drept marele credincios al literaturii universale, iar *Fraţii Karamazov* sunt consideraţi a fi una dintre piesele de rezistenţă ale pledoariei sale pentru credinţă. Dar este oare aşa? Lucrurile stau într-adevăr astfel cu ultimul Dostoievski, cel dinainte de moarte?
Mi-a căzut de curând în mână o ediţie engleză mai recentă, tradusă şi îngrijită de un anume David McDuff. In studiul lui introductiv, acesta arată cu ce reticenţe a fost întâmpinat, la apariţia cărţii, mesajul ei pretins ortodox de către un om de litere renumit al momentului, un scriitor care, în ultimele sase luni ale vieţii sale, a intrat el însuşi în tagma monahală, devenind călugăr la Optina. E vorba de Konstantin Leontiev, care spunea în memoriile sale că *„Fraţii Karamazov* poate fi considerat un roman ortodox numai de aceia care sunt puţin cunoscători într-ale ortodoxiei adevărate, ai creştinismului sfinţilor părinţi şi ai monahilor de la Athos şi Optina". Conform aceluiaşi, romanul lui fîmile Zola *Greşeala abatelui Mouret* ar fi „mult mai aproape de spiritul adevăratei condiţii călugăreşti personale decât invenţiile superficiale şi sentimentale ale lui Dostoievski din *Fraţii Karamazov".*
Nu aş vrea să mă pronunţ, aici şi acum, asupra caracterului ortodox sau nu al acestui roman dos-toievskian. Pot, în schimb, să spun câteva cuvinte cu privire la poziţia autorului faţă de creştinism şi biserică
181

în general, aşa cum rezultă ele din mesajul acestei naraţiuni. V-aş atrage atenţia asupra revelaţiei lui Alioşa în faţa corpului părintelui Zosima, acum decedat. Ceea ce tânărul şi purul Karamazov percepe este duhoarea care emană de la cadavru. Ucenicul credincios al acestui maestru spiritual, în faţa morţii călugărului care l-a îndrumat şi crescut întru lumină, percepe doar mirosul putred al rămăşiţelor pământeşti ale lui Zosima. Or, toată lumea e de acord că Zosima e polul pozitiv al romanului, scânteia opusă unui atâta întuneric care invadează inima şi mintea celor mai mulţi dintre Karamazovi. în finalul romanului, Alioşa va părăsi total noviciatul, întorcându-se în lume şi regă-sindu-se printre copii. Acolo, în afara bisericii, renaşte credinţa, după Dostoievski. în sufletele copiilor sau ale celor de o seamă cu ei după minte şi inimă. în Alioşa rămâne marea speranţă a creştinismului, în lumea umilă din afară, aptă de regenerare.
Aşa-zisul conformism social, politic şi chiar religios al fostului deţinut de după întoarcerea din Siberia va trebui investigat cu un ochi nou, fără prejudecăţi. S-ar putea să descoperim un nou, nebănuit Dostoievski...
182

33

Părintele Gombos luă o batistă din buzunar si îsi şterse colţurile gurii şi fruntea, apoi şi-o petrecu şi pe la ceafă, în timp ce asistenţa, care între timp se tot mărise, acum puteai vedea pe margini o serie de tineri, aşezaţi pe calorifere, sprijinind pereţii, aplauda cu putere, entuziasmată. Realmente, o performanţă, aplaudam şi eu în rând cu ceilalţi, părintele o merita din plin. Vârând batista înapoi - avea un costum gri închis, era deci îmbrăcat ca oricare alt om de pe stradă, însă la gât purta acel guler special care îi deosebeşte pe preoţi de noi ceilalţi -, părintele a luat paharul de pe masă, şi-a turnat cu calm nişte apă minerală din sticla care fusese pregătită alături şi a băut o înghiţitură zdravănă. între timp, ropotele se rostogoleau năvalnic, într-un ritm alert şi cu o vivacitate remarcabilă. Abia după ce aşează paharul înapoi pe tăviţa din inox de pe masă îşi îndreptă părintele Gomboş din nou privirea către public şi, ridicând puţin dreapta, dădu semn că ar vrea să spună ceva.
- Vă mulţumesc pentru prezenţa dumneavoastră aici, care mă încurajează să constat că avem un tineret inteligent şi pătrunzător, cu înţelegerea mai profundă dată de credinţă, nu de simpla frecventare a cărţilor. Acum, dacă sunt întrebări sau comentarii pe marginea celor expuse, vă stau cu bucurie la dispoziţie...
183

S-a instalat o secundă de tăcere, dar numai cât să se decidă primii amatori de dialog; tăcerea nu a durat, de astă dată, penibil, ca în atâtea alte cazuri. Apoi am văzut primele mâini ridicându-se deasupra capetelor, mai mulţi tineri, domni şi domnişoare — sau poate doamne -, îşi manifestau dorinţa de a-l interpela pe orator. Directorul Casei de Cultură a Studenţilor, care-l introdusese printr-un simplu salut de bun venit pe conferenţiar, iar apoi luase loc la masă, privind necontenit la gesturile lui ample, de amvon, desemnă pe cineva din rândul al doilea sau al treilea.
S-a ridicat un băiat cu spatele curbat, tuns scurt de tot, mai scurt decât perie, aproape chilug, cu o ceafă ascuţită care dădea impresia neplăcută că ar putea tăia... A început să mormăie ceva, dar părintele Gomboş a dus mâna la urechea stângă, iar apoi l-a îndemnat zâmbind:
- Mai tare! Să ştie toată lumea despre ce vorbim...
- Da, scuzaţi! a zis băiatul, după care a citit de pe o hârtiuţă: Ce părere aveţi despre mesajul creştin al operei lui Dostoievski? Mai este valid astăzi?
- Da, mai este si va fi în continuare. Cu condiţia de a-i depăşi aparenţele de ambiguitate. Aţi văzut că, printre altele,

imputam exegezei o anume superficialitate şi neatenţie în descifrarea mesajului său.
Tânărul cu ochi mari şi goi, dar cu părul tuns proaspăt, a mai aşteptat o clipă, apoi, văzând că nu mai urmează nici o completare, s-a lăsat încet înapoi pe scaun.
O doamnă cu un şal deasupra bluzei de mătase, cam între treizeci şi cincizeci de ani, vopsită şi coafată, plinuţă şi micuţă, s-a ridicat de lângă peretele din stânga, nemaiaşteptând să fie desemnată.
184

— Părinte Gomboş, aţi pomenit aici legătura dintre Raskolnikov şi Mitea Karamazov, vă amintiţi... împinse ea uşor buza de jos în faţă, copilărindu-se vag. Unde o sesizaţi şi plasaţi? Fiindcă, să ne amintim, crima o înfăptuieşte Smerdiakov în *Fraţii Karamazov.* Iar dacă vă gândiţi la cine a premeditat-o în cuget, atunci, nu Dmitri este de desemnat, ci Ivan! Dmitri poate fi asemănat cu Raskolnikov numai în ce priveşte pasiunea pentru o femeie de moravuri dubioase, care ulterior se ataşează de el, cum fusese Sonia Marmeladova şi cum e, dincoace, Gruşenka... Şi, desigur, prin itinerarul siberian care îi aşteaptă pe amândoi...
— Doamna profesoară Baloşiu are perfectă dreptate, dintr-un unghi de vedere, s-a adresat preotul, din nou, sălii. Maestrul rus a distribuit cu generozitate din trăsăturile lui Raskolnikov tuturor celor menţionaţi. Când m-am referit însă la relaţia, cum să-i spun, „genealogică" dintre Raskolnikov şi Mitea, am avut în vedere doar o anume latură din felul de a fi al fiecăruia... Raskolnikov ucide şi ispăşeşte. Mitea Karamazov nu ucide, dar ispăşeşte împăcat, pentru că ar fi putut-o face, era pregătit să o facă şi dorea moartea tatălui său. Vă propun să observăm aici saltul făcut de Dostoievski. Ce rafinament de gândire!... în *Crimă şi pedeapsă* totul era, ca să zic aşa, clar... Faptele curgeau de la premeditare şi motivare apriorică la actul criminal, remuşcare, acceptarea vinovăţiei şi ispăşire. La Mitea, Dostoievski a urcat în domeniul de dincoace de faptă. Se află la nivelul intenţiilor, si încă a celor mai mult sau mai puţin reprimate. La Mitea, doar consecinţele se traduc în fapt, semn că, pentru acest om prins în capcana unor mari patimi lumeşti, cele două planuri ale conştiinţei nu sunt separate de o linie de netrecut, într-un anume sens, el e opusul lui Ivan. Şi pentru
185

Ivan Feodorovici bariera dintre realitate şi fantastic e ambiguă, neclară, poate fi trecută şi, de la o vreme, când boala se instalează în sufletul său, bariera se şi desfiinţează, dispare... Dar ceea ce la el înseamnă boală, atunci când se întâmplă în sens invers, precum la Dmitri, fratele său, înalţă, spiritualizează, induce responsabilitate. Perechea Dmitri - Ivan e pusă parcă într-un fel în balans, cei doi se echilibrează cumva unul pe altul în acest plan, nu credeţi?
Tot timpul cât a răspuns părintele Gomboş, doamna profesoară s-a foit pe scaun, dornică de a-şi arăta acordul cu ceea ce auzea. Dădea din cap, zâmbea cât putea de vizibil, printre capetele celor dinaintea ei, iar în final a dat drumul unui „mulţumesc" sonor.
Alte mâini se ridicau şi directorul - profesor la o facultate producătoare de ingineri, la origine, dacă am înţeles bine - a desemnat de astă dată pe cineva de la mijlocul asistenţei.
- Sunt Olimpiu Mihai Zomorowsky, student la filosofie în anul III... a spus tânărul blond, cu părul acoperindu-i urechile şi spatele lat, dar cu umărul stâng mai lăsat decât dreptul. Aş vrea să întreb şi eu ceva... Cum mai putem privi crima din *Fraţii Karamazov* astăzi, când provocările de destin sunt mult mai complicate şi mai radicale? Aş aminti, ca să lămuresc mai bine la ce mă refer, punerea în discuţie a înseşi valorilor creştine fundamentale, aşa cum le consemnează Biblia. Ideologiile de esenţă liberală ale toleranţei în raport cu minorităţile sexuale, cu statutul femeii în societate, problema dreptului la viaţă şi la moarte configurată în dezbaterile asupra eutanasiei, a fertilizării in vitro, a avortului şi, mai nou a donării, chirurgia plastică şi genetică... toate acestea nu constituie o reacţie occidentală la preceptele biblice?
186

- Felicitări pentru întrebare, domnule student... a început părintele, în ochii căruia a sclipit, scurt, o luminiţă. E foarte frumoasă şi... foarte dificilă. Pentru că nu e nimic mai simplu decât să spui „Poziţia Bisericii Catolice rămâne aceea de apărătoare a învăţăturii eristice, chiar şi cu preţul de a fi considerată depăşită, rămasă în afara modei, intolerantă sau funda-mentalistă..." Dar poţi spune doar atât? Ar însemna să simplifici nepermis... Da, biserica apostolică vede, realmente, astfel lucrurile... Dar frumuseţea doctrinei eristice rezidă, printre altele, şi în complexitatea ei. Peste toate comandamentele şi preceptele ei tronează unul a cărui generozitate nu poate fi întrecută de nimic, depăşind din start cele mai largi forme de înfrăţire socială ori de liberalism: e vorba de legea iubirii! Iubeşte-L pe Domnul, iubeşte întru Domnul si, dacă lucrurile nu se vor schimba în sine, în orice caz ele vor fi transfigurate de o nouă lumină. Un om poate trăi îndelung întru păcat, poate născoci vrute şi nevrute, într-o continuă abatere de la Biblie şi prescripţiile ei, dar el nu are voie să-şi piardă credinţa în Iisus, credinţa că, prin deschiderea sufletului său cu iubire şi sinceritate în faţa lui Dumnezeu, poate fi salvat.

... Grave, uriaşe sunt, într-adevăr, provocările acestui final de secol şi mileniu!... Grave... Şi eu aş mai adăuga aici şi toate formele de revoltă socială în faţa stăpânirii terestre, ici şi colo, care au pus şi ele mari întrebări bisericii, în măsura în care Vaticanul trebuia să decidă în problema libertăţii, concepută în termeni politici si sociali... Poate ati auzit de mişcarea „Com-munione e Liberazione", de atâţia preoţi care s-au alăturat, unii chiar cu arma în mână, revoluţionarilor din America Latină... Lungi şi aprige discuţii s-au purtat şi continuă să se poarte în conferinţele episcopale şi
187

în toate celelalte foruri de decizie ale bisericii... Dar eu ce să ştiu să vă spun? Fundamental, rămânem legaţi de revelaţia divină, nu se poate altfel, nu putem nega principalul nostru reazem doctrinar în interpretarea realităţilor pământeşti. Pentru noi, oricât de importantă ar fi viaţa aici şi acum, tot mai importantă este salvarea finală, supravieţuirea de dincolo de viaţă...
Acum, fiindcă întrebarea se referea la uciderea bătrânului Karamazov, o crimă a cărei pregătire şi ale cărei consecinţe morale Dostoievski le-a înfăţişat pe parcursul a circa o mie de pagini, în ultimul şi cel mai mare roman al său... eu cred că nu, această crimă nu rămâne mai puţin semnificativă, măcar din două puncte de vedere. Pe de o parte, citită în registru pur realist, ea este o crimă care produce ravagii de conştiinţă, adevărate taifunuri ale fiinţei... Nici unul dintre cei implicaţi, fie direct, fie indirect, fie şi numai ca martori, nu se regăseşte la capătul romanului aşa cum era la început... Fiecare s-a transformat radical, unii dobândind o anume strălucire spirituală interioară, precum si fermitatea conştiinţei drumului pe care s-au angajat, cum se întâmplă cu Alioşa... Alţii dobândind responsabilitate şi spiritualizându-se, precum Mitea, chiar şi cu preţul libertăţii, sau ca şi Gruşenka, dispusă să sacrifice totul pentru a-l asista pe omul iubit... Iar alţii pierzându-şi până şi fărâma de lumină pe care o purtau în suflet, trăind un amurg al conştiinţei şi scufundându-se în întunericul bolii psihice, ca Ivan, sau al morţii, cum e cazul cu Smerdiakov însuşi... In măsura în care sunt tratate ravagiile instalate în fiinţa umană de crimă şi lipsa de credinţă, cred că *Fraţii Karamazov* şi crima din centrul romanului nu e nici un pericol să-şi piardă acuitatea.
188

Pe de altă parte, să nu uităm că orice operă literară are, chiar şi dincolo de intenţia autorului câteodată -dar nu este cazul aici! -, o bătaie simbolică. Dacă citim *Fraţii Karamazov* ca pe o carte-simbol, ca pe o imensă parabolă, atunci avem cu atât mai mult de a face cu un roman valabil şi azi. E valabil pentru că e vizionar, iar în crima evocată aici avem un crochiu pentru toate crimele secolului nostru atroce, individuale ori colective, ca şi pentru uriaşele urmări ale lor în planul fiinţei, al modelării acesteia la nivel sufletesc şi de conştiinţă. Nu, nu va fi uşor ca *Fraţii Karamazov* să fie depăşiţi vreodată ca amplitudine de viziune şi profunzime a investigaţiei...
Părea că întâlnirea cu părintele Gomboş ia sfârşit, ceea ce nu putea decât să îmi stârnească sentimentele cele mai contradictorii cu putinţă. Mi-ar fi priit, cred, să mai continue, deşi nu fusese tocmai uşor să stau înţepenit pe scaun atâta timp, eu, care şi la clasă prefer să mă dezmorţesc, plimbându-mă printre bănci aproape în tot timpul predării. De la o vreme însă, începuseră să mă chinuie, realmente, nişte crampe din ce în ce mai acerbe. Mi-am amintit că apucasem să mănânc o supă de fasole boabe cu afumătură, una dintre slăbiciunile mele culinare. Transpiram pe la tâmple, străduindu-mă să rămân impasibil si atent la discuţie. Numai că stomacul şi intestinele mă sabotau, mă gândeam tot mai mult cum să ţâşnesc printre primii, la final, căutând o toaletă prin apropiere. Senzaţia devenea atroce.
Atunci, spre surprinderea mea, am auzit de undeva din spatele meu, la cel mult patru rânduri distanţă, un glas cunoscut, un pic voalat, gata să răguşească, ceva ce sugera simultan timiditate, înverşunare, conştiinţa penibilului şi fanatism:
189

- Dar personajul Gruşenka vi se pare plauzibil? Era , habar nu aveam când intrase şi se
aşezase acolo, în ultimul rând. Fusese de la început? Atunci, cum de n-o observasem când mi-am rotit privirile prin sală, dintr-o curiozitate reflexă, dar şi din dorinţa de a nu comite impoliteţea de a-mi ignora eventualii cunoscuţi?! M-am întors uşor, să o privesc cu coada ochiului... Era, fireşte, ea. Purta iar un pulover de mohair, total inadecvat la căldura dinăuntru şi de afară, iar din pricina asta obrajii îi luceau de transpiraţie şi erau congestionaţi de emoţie. Clipea des din ochii verzi, pe sub ochelarii cu rame de sârmuliţă aurită, şi se legăna uşor de pe un picior pe celălalt. Părintele Gomboş răsuflă scurt, aproape vizibil, revenind de pe teritoriul complicat şi tensional în care se aventurase. îşi trecu într-un gest reflex arătătoarele peste nasul lunguieţ şi ascuţit, iar apoi răspunse mai relaxat:
- Gruşenka... E numai aparent o inovaţie dos-toievskiană. în hagiografie abundă povestirile despre femei păcătoase iluminate de o credinţă puternică şi devenite sfinte. Toate urmează modele biblice celebre, precum Măria Magdalena... Nu, aici Dostoievski se rezumă la a trata în termenii realismului secolului trecut un material abundent

care preexis.ta. Dar o face cu măiestrie, dând o figură remarcabilă de femeie rusă. Numai una dintre cele posibile, dacă ne gândim că, pe lângă curtezane - printre care vă rog să nu o uitaţi pe cu totul remarcabila Nastasia Filipovna din *Idiotul* -, mai apar şi alte tipuri de rusoaice: inocente, ca Netocika Nezvanova, aureolate de suferinţă, ca nevasta lui Marmeladov din *Crimă şi pedeapsă,* ori generălese şi moşierese cu viaţa înlesnită... E o galerie
190

întreagă, preţioasă şi pentru înţelegerea realităţilor locului şi timpului, dar şi a sufletului uman...
Simţeam că o bulă consistentă de aer perforează cu perseverenţă viscerele mele. Nu ştiam ce să mai fac, realmente...
Directorul se aplecă înspre preot şi-i apăsă braţul, şoptindu-i ceva atunci când acesta îndoi spatele pentru a-l auzi mai bine. Apoi, ridicându-se, se adresă asistenţei:
- Fiindcă şi părintele este ostenit după nemaipomenita conferinţă susţinută azi în faţa noastră, as încheia eu cu o întrebare de mare actualitate zilele acestea: „Ce credeţi, va ajunge România în finalele mondialelor la fotbal?"
In timp ce preotul ridica spre cer braţele, zâmbind larg a neputinţă, sala izbucni în râsete şi, din nou, în ropote de aplauze. Directorul îl apucă de Gomboş de braţ şi ieşiră din sală, după ce prelatul făcu discret un semn de binecuvântare. Probabil dispăreau către biroul conducătorului instituţiei unde, după cum ştiam că decurge protocolul, îi aşteptau nişte sucuri, o cafea, eventual şi nişte gustări... Câţiva din primele rânduri se şi înghesuiau, deja, buluc după protagoniştii serii, voind probabil să fructifice ocazia de a-l cunoaşte pe iezuit. M-am strecurat şi eu în valul gros de oameni, presat de odoarea de transpiraţie şi parfumuri impregnate în piele, dornic să o evit pe . Spre mirarea mea, am reuşit.
191

34

Marţea următoare m-am trezit cu un plic adus la cancelarie de tanti Rafaela, o femeie stafidită complet, dar plină de energie, din grupul personalului care se ocupa cu întreţinerea curăţeniei prin şcoală. Era de la .
Ti-am spus odată că am fost foarte îndrăgostită, pe la 17-l8-l9 ani, de un tip care-mi dădea ore de fizică, în timpul liceului, materia asta a fost pentru mine o povară. Şi el m-a ajutat să pricep câte ceva, să-mi formez algoritmi pentru rezolvarea unor tipuri de probleme, iar eu si părinţii mei am crezut că va reuşi să mă facă să iau notă mare la admitere. Ceea ce nu s-a întâmplat. Şi eu cred acum că şi din cauză că eram îndrăgostită de el, că simpla lui prezenţă mă făcea fericită. Şi că, efectiv, nu mai conta fizica, în sensul de disciplină de examen, ci doar fizica aşa, ca posibilitate de a-l vedea, de a fi foarte aproape (fizic!) de el. Sunt sigură că el ştia că-l iubesc, dar ai mei habar n-au avut. Cum au putut fi atât de orbi, atât de departe de fetiţa lor, de ceea ce simţea şi trăia ea — nu pot să-mi dau seama. Mai ales că ei mă iubesc excesiv. Tata ştia că în şcoală o mulţime de profesoare — măritate sau nu — l-ar fi dorit în pat. Şi acum sunt convinsă că, dacă el le-ar fi spus, orele ar fi
192

încetat şi poate aş fi avut alte şanse la admitere. Dar dacă am început cu „dacă", pe tema asta s-ar putea divaga zile şi nopţi, şi nu asta voiam să-ţi spun.
El s-a însurat când aveam 20 sau 21 de ani. îl iubeam încă şi nu mă vedeam în viitor decât doctoriţă si nevastă a lui. Este şi era şi atunci un tip masiv, cu ochi albaştri. La vremea aceea, purta şi o splendidă barbă. După însurătoare şi-a ras-o, lăsându-şi numai mustaţa care-l făcea teribil de comun şi chiar vulgar. Ei bine, la un an de la însurătoare, i-a făcut nevasta o fetită, iar peste încă unul, o alta. Atunci a hotărât tata că ar fi frumos să mergem să le ducem fetelor nişte cadouri, pentru că el, tatăl fetelor, fusese extrem de apropiat familiei noastre. Nu numai că ne dăduse mie şi, apoi, fratelui meu ore, dar tata îi rezolva toate problemele. Tata i-a aranjat să primească un apartament şi să se mute din satul unde fusese repartizat într-o comună mai apropiată (Buciumi, nu ştiu dacă ai auzit ceva despre acest sat), tata l-a numit adjunctul său şi comandant — sau cum naiba s-ofi numit — de pionieri pe şcoală, postură din care a cunoscut-o pe cea care avea să-i devină nevastă, aceasta având aceeaşi funcţie, dar la nivel de judeţ. Ce mai, Gherghina era o personalitate! Iar el, tânăr, frumos, deştept, fără buletin de Cluj, dar râvnind tare la aşa ceva, provenind dintr-o familie de muncitori, în timp ce Gherghi era fiica unor cadre universitare, nu mult după ce a cunoscut-o, s-a îndrăgostit — cică — nebuneşte şi a luat-o de nevastă.
Ne-am dus, deci, să le vedem fetiţele: cea mare avea un an, cea mică era de câteva luni. Amândouă, frumoase ca nişte păpuşi, cu aceiaşi ochi albaştri ca si tatăl lor. Cât de infernal m-am simţit eu în după-amiaza aceea, mi-este greu să descriu. Erau de faţă şi părinţii Gherghinei, nişte oameni grei, predau amândoi ceha la filologie, iar doamna nici măcar nu vorbea corect româneşte, se vedea
193

că au fost domni din generaţie în generaţie, stilaţi, manieraţi, distanţi şi rigizi în acelaşi timp. Iar Gherghina îmi arunca din când în când câte o privire, spre marea mea uimire şi silă, în care citeam spaima. Mă cântărea pentru a-şi da seama în ce măsură aş fi putut reprezenta un pericol pentru mariajul ei. Eu! Eu care eram o „picată la medicină", eu, opuştancăplinuţă, ochelaristă, timorată, complexată, săracă în comparaţie cu ea. (Părinţii îi dăruiseră un apartament cu patru camere în acelaşi bloc cu ei, iar noi, familia mea, abia de câţiva ani ne mutaserăm într-un apartament cu patru camere). Eram moale, nedescurcăreaţă, neumblată în lume etc. N-am putut să înţeleg atunci de ce se temea. Era foarte clar că ea fusese aleasă, era nevasta lui, mama fetelor lui, era femeia cu care putea să iasă în lume fără teama că-l va face de ruşine, omul era în întregime al ei. Al meu nu fusese niciodată, pentru că numai eu am fost îndrăgostită, cum numai o fată la optsprezece ani poate iubi, iar el se păstrase toată vremea calm şi detaşat. Probabil se distra. Dacă până în ziua aceea am invidiat-o pe Gherghina, atunci am dispreţuit-o. Mi se părea — şi mi se pare şi acum — ridicol modul în care s-a comportat cu mine. Şi am fost sigură că şi părinţii ei au fost puşi în temă cu faptul că eu îl iubisem pe ginerele lor. Nu s-a purtat urât, nu asta vreau să spun. Dimpotrivă, cu exagerată bunăvoinţă, cu extremă solicitudine. Dacă mai doresc aia, dacă-mi place cealaltă, să-mi mai pună vin sau să-mi dea Pepsi (pe vremea aceea era o raritate), dacă vreau să merg s-o văd pe aia mică, dacă vreau să merg la baie etc. Iar părinţii, de colo, că: ce vârstă are domnişoara, n-a intrat la medicină, nu-i nimic, dă şi la anu, că aia-i facultate grea, dacă nu vreau să mă mărit (deşi fata lor se măritase pe la 28-30 de ani) şi alte tâmpenii în acelaşi registru. Abia am aşteptat să ies din casa lor, să-i las în plata
194

Domnului, să nu mai calc vreodată pe acolo. El lucrează acum la Universitate, îl văd foarte des, ne salutăm si cam atât. Mi se pare extrem de ciudat şi practic, în acelaşi timp, că de ani de zile nu mai simt absolut nimic pentru el. Nu m-aş culca cu el nici să-mi plătească în dolari, dar au fost nopţi în care-l visam şi-l doream. S-a terminat de parcă nici n-ar fi fost vreodată altfel. Iar acum, cam în acelaşi mod mă face să mă simt Antonia ta. Este ceva ce nu pot pricepe. Nu-s tâmpită, totuşi, dar nici ele, Gherghina şi Antonia, nu sunt. E ceva însă care mă depăşeşte. Şi doar femeie sunt şi eu, ar trebui să pot înţelege reacţia, motivaţia altor femei — ceea ce cu surprindere observ că nu se întâmplă. Nu ţi-am spus niciodată că atunci, în perioada când te ocupai de cenaclu, într-o după-amiază când nu s-a ţinut nu ştiu ce curs, am pornit spre casa de cultură, ştiind care sunt orele în care te pot găsi. Era toamnă târziu, puţină ceaţă, tocmai plouase si trotuarele erau ude, umezeala plutea în atmosfera aproape palpabilă. Când am ajuns să dau colţul spre intrarea în edificiu, ai apărut tu cu Antonia; nu-mi mai amintesc dacă o ţineai de mână sau pe după umeri, dar era evident că te simţi foarte bine, că eşti plin de prezenţa ei, îmbibat de plăcerea de a fi cu ea. Am rămas cu impresia că nu m-ai observat, dar nu mai ştiu ce să cred în legătură cu ceea ce cred eu că văd şi ceea ce se întâmplă în realitate. In orice caz, Antonia m-a văzut şi mi-a aruncat o privire pe care n-am putut-o uita nici până în ziua de azi (26 octombrie a.c), încărcată de răutate. Ceea ce mi-a sugerat — cer scuze pentru comparaţie, sper să nu te rănească — privirea unui câine care vrea să muşte, dar este suficient de inteligent să ştie că lanţul cu care e legat nu i-ar permite să mă ajungă, aşa încât se mulţumeşte doar cu privirea. Ceea ce m-a descumpănit. Eu, dacă as fi fost în postura în care era ea, respectiv ţinută atât de
195

strâns de către tine, şi cu atâta naturaleţe în gestul tău, as fi privit triumfător la toată lumea, savurând momentul si decepţia vreunei prezumtive adversare. Pe când atitudinea ei mi s-apărut inexplicabilă şi cu atât mai ciudată. Foarte multă vreme, am crezut că eu mă comport normal, natural, şi că mulţi din jurul meu nu o fac. Dar, deoarece la un moment dat am ajuns la concluzia că numai comportamentul meu mi se pare dezirabil şi al tuturor celorlati — nu neapărat indezirabil, dar de neînţeles pentru mine, a trebuit să decid că în mine este ceva anormal, în mine se întâmplă ceva ciudat, eu deformez realitatea, văzând doar faţetele ce-mi convin. Trebuie să încerc eu să mă adaptez lumii în care am apărut, nu pot schimba nici lumea, nici oamenii; iar dacă nu mă pot schimba, eu sunt singura vinovată. Am traversat strada şi m-am ţinut un timp după voi. Dar vă mişcaţi atât de încet, încât m-am plictisit. V-am lăsat pe lângă Biserica Sfântul Mihail, tu îi arătai şi îi explicai ceva în legătură cu arhitectura respectivului aşezământ. Am fost uimită să descopăr că te-ai legat atât de rapid şi — mi se părea mie — de tare de ea.
Doar cu vreo săptămână sau două înaintea acelei zile, ajungând la bibliotecă înaintea cursantelor, te-am găsit pe tine acolo cu Antonia şi cu încă o individă. Antonia tocmai sosise şi-şi dădea jos haina — palton, pardesiu, nu mai ştiu ce, în orice caz, o haină lungă —, iar după modul cum ai măsurat-o, atingând-o cu privirea de-a lungul trupului, mi-am zis în sine că te-ai culcat, precis, cu ea şi acum compari imaginea actuală cu cea din memorie. Am făcut această remarcă interioară şi nu mi-a trezit alte trăiri decât cele de invidie admirativă. N-o uram şi n-o urăsc, n-o detest şi n-o dispreţuiesc, n-o condamn si n-o înjur (mai mult sau mai intens decât pe alte persoane din anturajul meu sau de aiurea: de exemplu

196

guvernul, parlamentul, preşedintele etc). Dar că acum, după o vreme de când sunteţi împreună, nu are încredere în tine, nu este convinsă că ţii la ea, că-ţi este indispensabilă — asta nu o pot înţelege. Că acum îţi face scandal numai pe motiv că eram şi eu în sala de conferinţe, mi se pare caraghios. Şi extrem de umilitor pentru tine. Şi dacă îmi pare rău că am venit, pentru asta îmi pare, fiindcă probabil a fost nevoie să te disculpi, umilindu-te în faţa ei. Dacă nu mi-aifi spus că vine, cu siguranţă că n-aş fi apărut nici eu; dar pe la ora 17.00, 17.30, am început să devin foarte nervoasă şi nerăbdătoare. Eram extrem de curioasă cum arată, dacă ai modificat ceva din înfăţişarea ei, din comportamentul ei... Curiozitatea mi-era cu atât mai mare cu cât, în primăvară, într-o zi când eram împreună pe stradă, şi anume pe colţul cu 30 Decembrie, în dreptul fostului magazin de lenjerie pentru dame, la un moment dat ai salutat pe cineva, iar acelei cineva eu i-am văzut doar spatele. Era îmbrăcată într-un costum roşu, iar când te-am întrebat cine era, mi-ai răspuns: „Regina!" Probabil că am mimat sau mi-am verbalizat contrarietatea, nedumerirea, pentru că i-ai rostit numele. Erai tocmai în perioada când nu mai trecuseşi de mult pe la ea —parcă trei luni, mi-ai zis —, si chiar dacă atunci n-ai alergat pe urmele taiorului roşu (ceea ce, ştiu, am simţit, erai extrem de tentat să o faci), mi-am dat seama că gândul tău începuse să-i fie alături, încercai să ghiceşti unde se duce şi pentru ce. Fapt care m-a făcut să mă simt extrem de umilită, ceea ce, de altfel, nici n-ai remarcat; nici măcar ostentativ sau cu cinism, cum procedezi de câte ori îţi dai seama că ai reuşit să mă faci să mă simt prost. Şi, spre marea mea ciudă, remarci cu promptitudine astfel de momente şi-mi şi arăţi că o faci....Şi doar cu ceva timp în urmă făcuserăm dragoste, mai simţeam încă degetele tale scormonindu-mi măruntaiele

197

şi răvăşindu-mă toată, pluteam încă şi nu-mi revenisem, iar tu erai la milioane de ani-lumină distanţă de ce simţeam. Şi nu numai atât, ci această distanţă avea un nume precis, un corespondent real, palpabil.
N-am rezistat tentaţiei de a veni s-o văd, în primul rând pe ea, apoi pe voi doi, care formaţi un cuplu. Privind în urmă, şi mai ales sub incidenţa — sau lumina — celor ce mi-ai spus, a faptului că atât de supărat şi morocănos nu te-am văzut niciodată (şi, presupun, să ajungi aşa a fost nevoie de un motiv foarte grav, căruia îi acorzi multă importanţă, probabil cearta cu iubita ta), îmi dau seama că gestul meu a fost foarte urât şi de un mare cinism. Dar atunci mi s-a părut pur şi simplu un joc; mai ales că mizam pe faptul că n-avea cum să mă recunoască. Trecuse, totuşi, un timp de când nu ne văzuserăm, iar eu n-aş mai fi recunoscut-o pe stradă. Şi-a schimbat frizura, parcă şi ochelarii, eu cu siguranţă nu aş mai fi identificat-o. Ce-i drept însă, stau destul de prost cu memoria fizionomiilor, iar pe ea am văzut-o de prea puţine ori pentru a-mi rămâne suficient de clară în memorie. E adevărat că eu nu m-am schimbat prea mult — sau chiar deloc —, dar n-am crezut că este atât de vigilentă încât să mă remarce. îmi pare foarte rău că am fost atât de pripită în luarea acestei decizii, eu, care de obicei despic firul în câte se poate.
Am remarcat cu o detaşare de care mi-e ruşine acum, intuind ce tumult era în tine şi în ce situaţie te-am plasat, că are, într-adevăr, un aer de regină, o superioritate rafinată şi oarecum binevoitoare, când i-a întins nu ştiu cui mâna să i-o sărute. Ceva gen prinţesa Diane coborând din caleaşca şi oferindu-şi mâna cuiva inferior ei în ierarhia nobiliară. S-ar fi putut fluiera admirativ la această scenă. Frizura pe care o are acum îi stă mult mai bine decât permanentul pe care-l purta mai demult.

198

Iar pardesiul o prindea, de asemenea, foarte bine. Sinceră să fiu, nu mă simţeam chiar în apele mele, dar eram foarte mulţumită s-o văd. Sunt curioasă în ce cuvinte şi-a putut exprima nemulţumirea — respectiv ce termeni a folosit la adresa mea —, dar asta, probabil, n-am s-o aflu niciodată. Oricum, nu din această curiozitate mi se va trage moartea! La un moment dat, i-ai şoptit ceva, iar ea n-a aşteptat să termini, ci şi-a şi întins gâtul în direcţia mea. Atunci am bănuit că i-ai făcut cunoscut faptul că sunt acolo, dar acum îmi dau seama că a putut fi altceva. N-are prea mare importanţă ce i-ai spus. Oricum, din puţinele cuvinte pe care mi le-ai adresat, cu destul de mare efort, aseară, mi-am dat seama că de acum înainte existenţa sau inexistenţa mea ca persoană va conta prea puţin pentru tine. In orice caz, m-a izbit modificarea pe care am văzut-o, preţ de câteva milisecunde, cât am privit-o, pe faţa ei. Aerul princiar dispăruse cu desăvârşire, lăsând locul celui mai autentic aer de mahalagioaică, interesată de cine ce face, cu cine, când şi cum. Mi-a venit să râd, era atât de evidentă şi de rapidă modificarea, încât altă reacţie mai potrivită n-am avut. Doar un fel de râs amărui. După atâta timp de când ai intrat în mod stabil în viaţa ei, după atâta timp de când petreci multe ore cu ea, făcând dragoste sau pur şi simplu dormind sau mai ştiu eu ce faceţi împreună (nu m-a interesat niciodată acest aspect al existenţei tale; l-am luat ca atare, ca o parte a vieţii tale, în care n-am simţit nevoia, nici măcar curiozitatea, să pătrund; şi nu pentru că aş fi anticipat refuzul tău de a-mi vorbi despre el, ci pur şi simplu fiindcă simţeam că este ceva care a depăşit graniţele relaţiei noastre, ceva ce nu m-a interesat!), ea nu-ţi acordă nici măcar credit în faţa unei caraghioase ca minei Reuşeşti să vrăjeşti un amfiteatru

plin în mai puţin de o oră şi n-ai reuşit s-o faci pe ea conştientă de
199

faptul că, pentru tine, celelalte femei, luate la grămadă sau individual, nu prea mai au importanţă de când o cunoşti pe ea. Decât, cel mult, ca obiecte de comparaţie, pentru a-ţi demonstra că tot ea rămâne cea mai grozavă. Eu am înţeles de mult lucrul acesta, deşi mi-a venit extrem de greu să-l accept. Şi dacă, în tot acest timp de când eşti cu ea, te-am tot căutat şi aşteptat, şi pândit n-a fost pentru că aş fi sperat s-o laşi pe ea baltă în favoarea mea (da, poţi zâmbi batjocoritor sau cu milă), ci pentru că erai ceva cu totul nou şi inedit în existenţa mea cenuşie. Mi se părea că, dacă nu reuşesc să te fac să mă vezi cât de puţin, viaţa mea se va irosi ca şi până atunci, pustie şi fără evenimente. Am avut intuiţia — sau revelaţia — că tu ai putea descoperi în mine ceea ce am bun şi curat, ceea ce mi-a rămas sau am dobândit mai special faţă de alţi muritori. Nu c-aş fi convinsă că în adâncul meu zac comori neasemuite, dar cred, totuşi, că am ceva mai mult decât alţii (decât colegele mele, pe care le ştii, bunăoară), deşi la o foarte mare distanţă ori diferenţă de oamenii excepţionali (ca tine, de exemplu; ţi-o spun fără ironie si fără intenţia de a te flata; asta cred!). Am crezut că mă poţi modela, nu în sensul de a face din mine ceva anume, ci în sensul de a-mi împuţina inhibiţiile, de a mai scăpa de complexe, de a avea curajul să mă comport si să trăiesc aşa cum realmente cred eu c-arfi bine; să ies de sub numeroasele tutele şi restricţii, şi interdicţii. Si, în anumite momente, în prezenţa ta, am reuşit să mă comport exact aşa cum simţeam; să scap de masca atâtor gesturi convenţionale... Şi eram atât de încântată, încât nu-mi venea să cred că sunt tot eu. Mi se părea că sunt atât de teribilă, încât nu mă recunoşteam. Reuşeam să ajung până la tine, erau minute sau secunde în care simţeam că mă tratai de la egal la egal, fără să-mi faci concesii. Nu se poate să nu-ţifi dat seama ce bine mă simţeam întotdeauna când eram cu tine; fie
200

că te întâlneam absolut întâmplător pe stradă, fie că asta se petrecea mai puţin întâmplător, fie că eram într-o cofetărie sau într-un bar şi beam un suc, fie că eram la tine acasă şi făceam sau nu amor. Şi întotdeauna am simţit că renunţi la ceva pentru a-mi face mie o plăcere, totdeauna simţeam că cedezi — nu ştiu din ce motiv —, că îmi faci o favoare că mă accepţi în preajma ta. Uneori chiar o spuneai, alteori doar o simţeam. Mi se părea că îţi fur timpul pe care l-ai putea petrece în alt mod, mai plăcut sau mai util sau şi, şi. Câteodată mă gândeam că, poate, îţi ofer şi eu ceva (dar nu ştiu ce; sunt obişnuită să cred că numai eu am nevoie de tine, că numai eu profit de faptul că te ştiu, că numai eu am ce lua, ce învăţa de la tine, ce admira). Dar modul în care m-ai concediat, atât de rapid şi de hotărât, mă face să cred că, într-adevăr, pentru tine am reprezentat doar o pierdere inutilă de timp. Deşi... Deşi chiar tu mi-ai spus odată că ne-am simţit foarte bine împreună (era vorba despre un episod foarte concret, dar nu ţi-o spun pentru a încerca să te şantajez; o astfel de practică mi se pare abjectă şi-mi place să cred că nu cobor atât de jos).
Seara trecută, la un moment dat, autobuzul în care erai tu şi cel în care eram eu au circulat în paralel - de la catedrală până aproape în Piaţa Cipariu - şi mi-am zis că, probabil, aşa vor fi mereu de acum drumurile noastre, fără nici o intersectare (patetică îngrozitor fraza asta!). Aş dori tare mult să nu fie aşa. Depinde, fireşte, numai de tine.
Dacă mă poţi accepta uneori aşa „întunecată la minte" cum sunt, dacă tu crezi că merit să beneficiez de „protectoratul" tău, dacă ţi se pare că psihicul meu mutilat precum un copăcel bătut de vânturi - scot la figuri de stil, mai ceva decât Geo Bogza în Dobrogea! Dobrogea! - *poate deveni, sub influenţa ta, puternic şi de sine stăpânitor, reprezentându-mă, te rog să treci peste toate relele...*
201

Eram din nou acasă la Arad, în apartamentul de bloc cu scară interioară, făcut după gustul şic, însă cam meschin, al anilor dinainte. în mod normal, toată lumea se împiedica de toată lumea, scara era îngustă, holul întunecos, din baie puteai conversa cu vecinul din apartamentul corespondent ca printr-o uşă deschisă. Nimic altfel decât în odăiţele obişnuite de bloc, doar atât că, într-al nostru, mirosurile bucătăriei urcau treptele până în dormitor...
Acum însă, pe scara strâmtă, nu mai era înghesuială, tata urca şi cobora cu greu, ezitând după fiecare treaptă, pipăind cu talpa, precaut şi pe îndelete, marginea de beton, atent să nu se prăvălească.
- Uite-l cum arată, nu are grijă deloc, mi-l pârâse mama la sosire.
într-adevăr, avea fruntea zgâriată în vreo două locuri. în timp ce îi aruncam o privire scurtă, spre a nu-l stânjeni, dar interesat totuşi ce se putuse întâmpla, el mă privea cu o expresie incertă, apătoasă, zâmbind oarecum. Căzuse pe scări dintr-un motiv care putea fi oricare. Slăbiciunea trupului, de-acum sfrijit şi adunat, auzul slăbit (în legătură cu centrii echilibrului, nu?), cataracta care ne făcea pentru el nişte umbre...
- Te-ai lovit rău? l-am întrebat.

35
202

El a negat însă, vădit stingherit de neputinţa care pusese stăpânire pe el şi nu-i mai dădea drumul. N-am mai insistat, era o idioţenie să-l întreb asta, dar cum trebuia să zic ceva si nu-mi venea nimic mai la îndemână, nu mă dădusem în lături.
Imediat după operaţie, înflorise. După câteva săptămâni, cobora din nou în spatele blocului cu unul dintre vecini, oprindu-se pe banca de lângă poartă, dar făcând, în răstimpuri, şi câţiva paşi în stânga şi în dreapta. Asta se chema plimbare şi avea speranţa că îşi va recăpăta curând puterile.
Acum însă încetase din nou să părăsească apartamentul. Se muta din pat pe fotoliu, cobora şi urca scările o dată pe zi... Când era soare şi vremea se încălzea, ieşea şi pe balcon, încercând să adulmece Mureşul printre blocuri. Glaucomul nu-i lăsa prea multe şanse să vadă unda oţelie a râului.
I-am făcut baie în după-amiaza aceea. Adică l-am ajutat să păşească peste balustrada faianţată a căzii şi l-am sprijinit să se aşeze în apă. I-am spus expres să mă cheme când e gata. Dar pe urmă i-am văzut umbra ezitantă oglindită de sticla mată a uşii de la living-room.
— De ce nu m-ai chemat? i-am zis, inutil. Ştiam ce vrea să demonstreze.
— Noi când ne mai vedem, fiule? m-a întrebat în cursul aceleiaşi seri.
Am dat din mână amuzat, pasămite.
— Vinerea viitoare, ca în fiecare săptămână, într-adevăr, puţine fuseseră weekendurile ultimilor ani în care rămăsesem la Cluj sau preferasem să merg în altă parte. Mi se părea că lucrurile vor mai continua o vreme, că tata mai avea zile de trăit, că silueta lui, odinioară elastică şi plină de o forţă greu de estompat, va mai umple spaţiul apartamentului nostru de bloc de la etajul trei.
203
14
36
într-una dintre după-amiezile săptămânii următoare, marţi, pe la ora patru, m-am înfăţişat la una dintre casele Bisericii Greco-Catolice din Cluj, situată nu departe de intersecţia Căii Mănăştur cu strada Clinicilor. Aflasem că aici locuieşte părintele Gomboş şi că ora nu era considerată nepotrivită pentru o vizită particulară.
Era într-adevăr acasă, după cum mi-am dat seama traversând curtea, un amestec neglijent de ronduri cu flori plantate şi crescute cam întâmplător şi alei din pietre de râu, neregulate, dar şlefuite, fixate în pământ. Usa din capătul ei era deschisă, iar în contururile ei spânzura o perdea de pânză colorată, cu modele imprimate industrial...
Am bătut în chenarul de lemn maroniu, scobit laborios de cari şi nevopsit de multă vreme...
- Poftiţi, l-am auzit pe preot, căruia îi ţineam minte glasul.
Am dat perdeaua deoparte şi m-am strecurat în cameră. Era destul de mare şi de neprietenoasă, cu cimentul ei de pe jos abia acoperit cu două-trei covoraşe, ici si colo. In centru era o masă de lemn cu tăblia acoperită de tablă, lângă uşa care dădea spre a doua încăpere, pe stânga, am remarcat o chiuvetă de
204

metal faianţat, cu faianţa crăpată în vinişoare subţiri şi cu inscripţia firmei care a produs-o în dreptul marginilor superioare, chiar sub robinet, unde gustul austro-ungar al momentului distribuise câteva curburi şi bucle artistice, măcar în intenţie... în partea opusă, sub un alt rând de ferestre care dădeau înspre dealul ce începea numai cu vreo doi metri mai încolo, destul de abrupt, era un pat acoperit cu un pled relativ uzat, de o culoare imprecisă şi indiferentă... Pereţii erau împodobiţi cu poze colective în sepia, tineri preoţi împreună cu dascălii lor ecleziastici, lângă câte un zid de piatră, zâmbind sau încremenind pur şi simplu într-o atitudine rigidă... Diverse generaţii şi ambianţe... Şi mai erau câteva icoane, reproduceri colorate de pe la începutul secolului, madone rafaelite prelucrate vag, profiluri şi madone cu pruncul, un portret al lui Iisus crucificat, cu cununa de spini peste plete şi ochii daţi peste cap, în chinurile morţii, apoi, pe peretele din dreapta uşii, unde se aflau şi un dulap greoi, maroniu, şi un cuier supraîncărcat cu diverse haine de toamnă şi iarnă, o fotografie a lui Iuliu Hossu, o gravură reprezentându-l pe Inochentie Micu-Klein şi încă vreo două figuri de prelaţi „istorici" pe care, spre ruşinea mea, nu eram capabil să-i identific.
- Bună ziua, părinte! Iertaţi-mă că dau buzna aşa...
— Dar nu daţi buzna deloc, veniţi, faceţi-vă comod... mi-a spus părintele, binevoitor, invitându-mă pe unul dintre scaunele fără spătar din jurul mesei.
Ne-am aşezat amândoi.
— La mine vine multă lume, nu trebuie să vă simţiţi stingherit... De altfel, pentru asta şi sunt aici. Să vă fac nişte

ceai?
- Nu, mulţumesc frumos. Nu am venit să stau prea mult...
205

- Sunteţi profesor, aşa e? m-a chestionat cu o privire vie, albastră, pe care nu i-o remarcasem până acum. Sau poate era doar vie, nu şi albastră, iar efectul se datora luminii acelei după-amiezi? Ochii tatei păreau de multe ori schimbători, în funcţie de lumină şi de starea de spirit. Poate era vorba despre acelaşi efect?!...
- Da, predau istoria... Şi v-am ascultat la acea conferinţă despre Dostoievski...
- Ştiu, mi-a spus prietenul dumneavoastră, cel care v-a îndrumat încoace... Şi despre ce aţi dori să vorbim?
Era îmbrăcat într-o pereche de pantaloni, iar peste cămaşă avea un pulover subţirel, descheiat, de culoare verde. Picioarele însă erau vârâte în nişte papuci din muşama.
- Părinte, eu sunt un cititor fidel al lui Dostoievski... Am admirat fineţea analizei dumneavoastră...
El dădu din mână, ca şi cum ar fi spus: „Lăsaţi, treceţi peste asta..."
- Pe scurt, m-am mirat că aţi trecut atât de sumar peste conţinutul concret al discursului Marelui Inchizitor. De atunci, m-am tot gândit şi, în cele din urmă, am hotărât să vin să vă întreb personal: de ce aţi făcut-o?
L-am privit direct în ochi, dornic să surprind orice reacţie. Dar nu s-a întâmplat nimic. Părintele Gomboş avea părul lipit de creştet, un pic rar, iar pomeţii săi împungeau aerul chiar şi când nu zâmbea. Diferenţa era că atunci când zâmbea îi apăreau două gropiţe ca nişte gămălii de ac, iar bărbia i se rotunjea.
- Cele trei ispite diabolice, vreţi să ziceţi...
- întocmai. M-ar interesa mult ce credeţi despre ele...
Părintele s-a ridicat.
206
C

- Eu totuşi am să beau un ceai. Dumneavoastră nu v-aţi răzgândit?
I-am făcut semn că nu.
- Atunci am să-l iau pe ăsta, a zis, apucând un ibric de pe o poliţă aflată nu departe de chiuvetă. A mai rămas aici o jumătate de cană.
Şi-a turnat conţinutul într-o cană de tablă smălţuită, albă cu buline roşii pe exterior.
Pe sub pânza din uşă s-a strecurat înăuntru o pisică tărcată, roşcată. A venit ţintă la mine, păşind solemn pe pernutele moi ale lăbuţelor ei, şi privindu-mă fără să clipească, m-a mirosit uşor, apoi a plecat la proprietar şi, aşezându-se, l-a fixat cu aceeaşi atenţie, urmărind cum învârtea cu linguriţa zahărul în lichidul auriu, de-acum fără îndoială rece...
- Păi, domnule profesor... Cum aţi spus că vă cheamă?... Aşa, domnule profesor Dragodan, nu credeţi că subiectul era prea vast pentru dezvoltările de care îmi pomeniţi?
- Fără îndoială, am zis. Dar problematica pe care o deschidea e crucială în înţelegerea capitolului Marelui Inchizitor... Poate vă gândiţi să continuaţi printr-o altă prelegere...
Omul sorbea fără zgomot din ceaşcă, revenind la scaunul pe care îl ocupase pentru o secundă în faţa mea.
- Mă tem că n-ar fi de ajuns o singură prelegere. E acolo concentrată o bună parte din învăţătura creştină, gândiţi-vă numai...
Puse cana pe masă şi începu să numere pe degete: mai întâi, cele trei ispite - a cărnii, a privirii şi mândria de a fi viu... Apoi, preocupările umane care decurg de aici: dorinţa de a stăpâni, cea de a ţine lucrurile sub supravegherea conştiinţei şi dorinţa de
207

armonie universală. Dar pentru a înţelege legătura dintre toate aceste elemente, s-ar cuveni să faci incursiuni în semnificaţiile religioase ale pâinii - ca simbol al trupului şi al forţei vitale -, ale conştiinţei înţelese ca suflet şi ale săbiei, reprezentativă pentru dominarea spiritului şi a raţiunii. Mă înţelegeţi?... Nu prelegeri, cursuri universitare de câte un an... Şi mai era de vorbit despre acelaşi lucru în alţi termeni, mai aproape poate de mintea „postmodern" modelată a tineretului. In care caz, discuţia trebuia dusă cu privire la senzualitate, mândrie şi ambiţie, cu ample detururi în psihologie şi psihanaliză... Mă credeţi în stare de aşa ceva? Cer iertare dacă vă dezamăgesc. Dar prefer să vă dezamăgesc decât să vă amăgesc...
îmi surâse cu o nuanţă de ironie care putea fi îndreptată şi spre sine, spre puţina sa pricepere, dar şi spre mine, subminând astfel măcar în parte şi putând să însemne ceva de genul: „Da de unde?! Nu asculta ce vorbesc, sunt numai exerciţii de cochetărie savantă, pentru a-ţi arăta ce ştiu... Numai să vreau aş putea arăta ce nici nu-ţi poţi imagina..." îmi era greu să decid cum trebuia să înţeleg lucrurile.
L-am contrazis, spunându-i că mă îndoiam, doar îl auzisem vorbind şi impresia pe care o lăsase era de înţelegere

subtilă, şi analitică, şi sintetică, fără ocoluri prin locuri neesenţiale... Dar el a continuat să-mi însiruie:
- Abia apoi, după această periegeză, urmând întru totul procedura autorului însuşi (mă refer acum la Ivan Karamazov) şi a personajului său, Marele Inchizitor, ar fi de abordat cei trei mari termeni care limitează condiţia umană, prezenţi şi ei în discursul despre ispita de pe munte: miracol, taină — sau mister -si autoritate. în ce constau toate aceste ispite şi care sunt virtuţile opuse lor?

-

L-am privit întrebător pe acest bărbat care părea să nu fie cu mult mai în vârstă decât mine, cel mult cu zece ani, dar care se însufleţea pe nesimţite în timp ce vorbea şi, deşi rezumându-se la o simplă enumerare, o făcea cu o precizie şi o nuanţare ce mărturiseau o ordine aproape maniacală în cunoştinţele sale.
— Speranţa, pacea şi iubirea? am încercat.
A dat din cap aprobator şi puţin surprins, apoi l-a clătinat puţin si a zis:
— Da, pe aproape... Speranţa, *credinţa* şi iubirea... Credinţa e a doua virtute... Şi aici trebuie mare atenţie, fiindcă aceste virtuţi nu coexistă doar cu opusul lor, cu marile păcate şi ispite, ci şi cu nişte pseudovir-tuţi, cu nişte răsfrângeri deformate în oglindă: certitudinea, pacea şi coerciţia sunt acestea, pacea aparţine, aşadar, pseudovirtuţilor... în fine, un adevărat continent cu forme de relief paradiziace, dar şi cu înşelătoare formaţiuni geologice sau de nori, suflate spre avanscenă de duhurile întunericului... Fascinant!...
O clipă, ochii părintelui Gomboş prinseră reflexe verzui. Dar într-o fracţiune de secundă, reveniră la expresia dinainte.
— Dar, cum spuneam: nu sunt în stare, e ceva care mă depăşeşte... Nu toţi putem duce tot adevărul, fiecare cu lumina care i-a fost dată...
Eram pe punctul de a-i face o mărturisire importantă, eu, ortodoxul - nepracticant, cum se spune -şi, în plus, rebel la ideea oricărei confesiuni făcute în faţa unei persoane cu statut ecleziastic. Dar de dincolo, din camera de alături, s-a auzit o tuse seacă, scurtă, cineva dădea semn că se află acolo, aşa că părintele s-a întors într-acolo şi a aşteptat.
în cadru a apărut o măicuţă fără vârstă, îmbrăcată după toate canoanele bisericeşti în haine cenuşii, tivite parcă ici-colo şi cu alb, care a zis:

— Părinte Emanuel, eu am terminat. S-ar putea ca domnul Caraivan să fie în faţă... Dacă e, îi spun să aştepte?
— Mulţumesc. Spune-i te rog că poate să vină, nu ne deranjează, nu-i aşa domnule profesor?
— Nici vorbă, ce deranj? am îndrugat eu de circumstanţă, reprimându-mi scurt orice elan. Nu fără un sentiment secret de nedreptate.
Apoi, numitul domn Caraivan — care, într-adevăr, venise - a intrat în odaie şi am constatat cu surprindere că îl cunosc, era faimosul domn Martin Caraivan care condusese destinele culturii clujene în ultimii ani ai proletcultismului, bucurându-se de o faimă naţională datorită unui poem epic de cinci sute de pagini, intitulat „Stalin în noi". Curând după ce luase Premiul de Stat, ajunsese să fie epurat din librării, odată cu instalarea la cârma Partidului a „celui mai iubit conducător, fiu strălucit al patriei sale etc, tovarăşul Nicolae Ceauşescu". Practic, nu fusese chiar o epurare. Cineva de bun-simt îl mutase din raftul întâi în camera cu cărţi necitite. Un act de justiţie. Omul însă îşi păstrase multă vreme postul şi, deşi pe parcurs trecuse pe linie moartă, la cimitirul elefanţilor, asta continuase să însemne un salariu mai bun decât al muritorilor de rând şi chiar păstrarea unor mici privilegii...
— Vă cunoaşteţi cu domnul profesor? l-a întrebat pe Caraivan părintele care, în clipa aceea, a devenit în ochii mei, printr-o simplă mişcare în planul conştiinţei, un popă viclean şi dubios...
— Nu, nu cred... a zis nou-venitul, avansând un pas.
Dar eu, deşi mă ridicasem politicos în picioare, m-am ferit să-i întind canaliei mâna. Am preferat o ipocrită înclinare din cap.

Caraivan nu s-a formalizat.
- Părinte, am adus pachetul, cum ne-am înţeles... L-am lăsat în faţă, la sora Tudora.
- Numai unul? a vrut să ştie Gombos.

- Numai. Celălalt va fi gata pe mâine. Nu mai devreme de după-masă, poate tot pe la ora asta...
- Nu iei loc cu noi? l-a poftit gazda.

- Nu, mai am de fugit şi până la părintele Plăceriu... V-am salutat!
întâmplarea m-a hotărât să plec şi eu. Simţeam că mă strâng hainele şi îmi repetam furios că fusesem un tembel să bat drumul până aici... Asta în ciuda faptului că îmi dădeam perfect seama că exagerez, că meritase să aud ce-mi spusese popa Gomboş, că îmi dăduse cel puţin nişte „teme de casă"...
- Mă surprinde să-l întâlnesc pe domnul Caraivan, a cărui faimă de ateu s-a răspândit odinioară în întreaga ţară, vizitându-vă, i-am mărturisit, gândindu-mă că n-aş avea de ce să-mi ascund stupoarea faţă de acest, în definitiv, necunoscut.
- Oamenii se schimbă în timp, domnule profesor, nu credeţi? Biserica este si se cade să fie locul unde fiecare se poate întoarce până în ultima clipă. Domnul Caraivan a fost mai înţelept însă decât mulţi din generaţia Domniei Sale. S-a gândit să nu aştepte chiar ultima clipă.
Avea dreptate. Şi totuşi, sufletul meu trăsese hublourile, devenind impermeabil la ceea ce percepea acum ca un cântec de sirenă. Oare cine servea pe cine? Fostul colaborator al Securităţii servea Biserica sau Biserica se lăsa penetrată de colaboraţionişti? Nu mă descurcam pe moment în acest hăţiş social impenetrabil, trebuia să-mi acord un răgaz, să mă gândesc...
211

L-am mai întrebat de formă câte ceva despre planurile pentru viitoarele conferinţe publice... Nu avea proiectat nimic... Apoi mi-am luat rămas bun, fără să promit că mai vin. Traversând curtea spre stradă, m-am trezit cu pisica tărcată mieunându-mă. Oare când ieşise si ce voia? I-am trântit si ei un „la reve-dere" şi am luat-o spre oraş. M-am gândit că, rătăcind un pic pe străzi, m-aş putea concentra asupra lucrurilor din mine.
212

37

Paradoxal, în timp ce capul îi cădea în piept iar ochiul îi devenea sticlos şi înţepenea, Victor Dragodan îndrepta spatele, privind mirat, cu o vie curiozitate, în faţă. Deasupra televizorului, în colţul din stânga camerei, se deschisese un soi de culoar luminos şi el descoperi dintr-odată ceea ce ştia de mult, însă luat de fluxul vijelios al vieţii uitase pentru moment: anume că nu, nici vorbă să dispară. Doar atât, că se resorbea în sine însuşi, se desprindea de corp ca dintr-o crustă învechită şi prea rigidă şi fugea departe, ca într-o implozie lină şi continuă, printr-o lumină imaterială si albă, ca o brumă nobilă ce distila orice contur. Ştia că totul e o cunoaştere înşelătoare încă. Ceea ce trăise părea acum un vis drag şi dureros, în timp ce lucrurile care i se arătau, culoarul acela, erau altceva decât putea el deocamdată descifra... Fiindcă dacă drumul ce i se deschidea era înspre şinele adânc, însă dincolo de acesta, atunci de ce îi apărea în afara lui, în camera unde până mai adineauri respirase şi trăise?... Acum, odaia cu trupul lui scufundat în fotoliu, în faţa televizorului, se retrăgea, se făcea tot mai mică, iar culoarul începea să-l absoarbă şi să devină singura realitate posibilă.
Şi dintr-odată se vedea pe nori, printre nori, sub nori, iar de undeva de deasupra sa, de departe, din
213

dreapta, se apropia o lumină mare, şi în mijlocul ei era Iisus. Iisus venea spre el, pentru el, numai şi numai pentru el, fiindcă nimeni şi nimic altceva nu mai exista acolo, doar el si norii, într-un cer infinit si intens, aşa cum se vede din avion atunci când priveşti pe hublou către marginea atmosferei şi simţi înfiorat apropierea cosmosului.
„Eu sunt Alfa şi Omega, începutul şi Sfârşitul!", auzea Victor Dragodan, dar nu putea spune dacă era vocea lui Iisus ori vocea lui însuşi. Se prea putea ca în acel loc vocea să nu fi fost decât una singură, iar el să gândească, de fapt, cu vocea aceea sau să creadă că Iisus îi toarnă în auz propria lui voce umană, singura pe care o mai putea înţelege sau...
Şi el, adică Iisus care-l traversa şi îl încăpea şi îl locuia şi-l spulbera şl-l aduna iar, făcându-l uşor ca fulgerul şi pătrunzător ca piatra, şi uşor ca ţărâna reavănă şi plutitor ca tăcerea.
Apoi se umpluse de lume în jurul lui şi erau acolo mama şi tata, Cornel şi surorile lui dispărute de mici, mai erau bunicii mari si bunicii mici, fiecare cu părinţii lui şi cu ceilalţi copii ai lui, erau neamuri peste neamuri, aşa cum răsăreau în fiecare dimineaţă din sângele lui amestecat, oprit în artere şi în vene până la înviere, boltit acolo, prin culoarele de aramă ale navei trupului grămădit si el într-o raclă, pus să aştepte sub pământ la trei zile după despărţire, care trecuseră cu o mie de ani în urmă sau urmau să treacă...
Numai eu nu mă văd nicăieri. Nicăieri.
214

38

A murit tata.
Tata. A murit. Tata a murit. Tata A MURIT.
Tată, ai murit?

Tată, ai murit.
215
i
39
Am reuşit, totuşi, să dorm în trenul de noapte care mă ducea spre casă, la înmormântarea tatei. Vecinii mă aşteptaseră pe scări, urmărindu-mă, probabil, cum traversez strada şi mă îndrept spre intrarea blocului de la fereastra dormitorului lor. Cu un etaj mai jos, chiar sub mine, ceea ce-mi dăduse prilejul să îi inund în câteva rânduri şi, astfel, să devenim oarecum mai apropiaţi. Erau, şi el, şi ea, foarte prevenitori, ar fi vrut să nu trebuiască să mi-o spună. Şi totuşi, mi-au spus-o, privindu-mă atent în ochi.
Sunasem de pe telefonul din biroul meu de mai multe ori, dar mă întâmpina mereu doar tonul de ocupat. Am pus totul pe seama orei, era între opt şi nouă seara şi, de obicei, liniile interurbane zbârnâiau la ora aceea. Am dat din umeri şi mi-am făcut de lucru în faţa computerului, navigând pe Internet, zăbovind cu privirea ici pe un site, colo pe altul... Poate că la ora aceea tata era undeva în dreapta mea, puţin deasupra şi mai în spate, urmărind intrigat ce fac. încă de când era în spital avea probleme cu noile telefoane cu cartele, nu le ştia folosi, erau prea noi. îl ajutam eu să o sune pe mama şi să o liniştească în timpul plimbării pe culoarul cu pavaj mozaic, în care unele bucăţi din cimentul divers colorat aduceau cu
216

plămânii, lăsând ansamblului privilegiul de a părea umplutura caltaboşului şi a sângeretelui. într-una dintre dimineţi, a doua sau a treia după operaţie, doamna Sări, asistenta chirurgului care acum îl vizita pe tata spre a constata mersul stării sănătăţii pacientului, m-a chemat, amabilă, alături şi mi-a arătat un şarpe gâtuit, gros, de culoare verzui-gălbuie, recoltat într-un recipient de uz medical. Era bucata de intestin scoasă din pântecele bolnavului meu, iar eu aveam crudul privilegiu de a fi singurul dintre membrii familiei care-l putea privi pe tata în viscere. Mai aveam şi nişte radiografii ale plămânilor şi abdomenului lui, un alt fel de fotografii interioare, s-ar putea spune.
Când îl aduseseră de la operaţie, eram încă pe culoarul blocului operator, chiar dacă era interzis să stai acolo, nefăcând parte din rândurile personalului medical. Merseserăm împreună într-acolo, tata pe picioarele lui - încălţate, acum, cu o pereche de papuci din piele primiţi în dar, nu mai ştiu exact de la care dintre fraţii mei, şi ţinuţi, îndeobşte, într-o husă cu fermoar care avea forma tălpii umane; un fel de borsetă comod de împachetat la drum. L-au dus cu targa în salon la reanimare, anesteziat, gemând uşor, şi aveam să putem vorbi abia peste o zi sau două, fiindcă sedativele şi calmantele administrate erau puternice, îi priveam fruntea rămasă numai piele şi os, încruntată de suferinţă, când brancardierii au intrat din nou, trântind pe unul dintre paturile libere din cealaltă parte trupul despuiat al unei femei vârstnice şi destul de mătăhăloase, total neajutorată şi imobilă. O operaseră şi pe ea în paralel cu tata, pesemne, dar felul în care a aterizat în patul aseptic - tremurându-şi ţesuturile şi cu o mână alunecată dincolo de aşternutul oprit în marginea metalică - m-a rănit de moarte. îmi
217

venea, nu ştiu de ce, să mă aplec, ţinându-mă de burtă, şi să gâfâi repezit, sacadat, fără să mă vadă, pe cât posibil, nimeni, acolo, printre noptiere şi paturi, paturi şi noptiere, străjuite de berzele conectate prin ace direct la venele bolnavilor, scurgând, picătură cu picătură, în vene, hrană, medicamente, somn şi uitare, de-a valma... M-aş fi târât un pic ca şarpele, şi poate chiar o făceam, agăţat în priviri de salonul de la reanimare, unde mă aflam prin eforturi redutabile, după ce plătisem portarului, ca să-mi îngăduie să străbat bolgiile infernale ale spitalului de Oncologie pentru a ajunge la asistenta-şefă, apoi la brancardieri, la sora de serviciu şi pentru a afla numele doctoriţei experte în resuscitare, căreia îi şi pregătisem tainul pentru a doua zi... As fi dat orice, totul - deşi nu era foarte mult —, ca să fie bine, să iasă bine, să nu ne mai întoarcem, eu şi tata, niciodată acolo...
Dar a doua zi revenisem, spre norocul meu, chiar când tata era treaz. II durea tăietura şi avea temperatură, iar picătura ce venea din punga suspendată la stânga lui, prin braţul vlăguit, se prelingea din ce în ce mai încet, trebuind mereu ajustată. Insă pe el îl interesa altceva, m-a rugat să-i... spăl proteza. Venise rândul să-mi vâr mâna între dinţii tatălui meu aflaţi pe noptieră, se jena de ei fiindcă mai purtau încă urmele meniului dinainte de operaţie. Fusese spanac, îmi ziceam, frecându-i cât de bine puteam sub jetul robinetului de lângă intrare, atent să nu apară ca din întâmplare medicul-şef, de care se temeau toţi şi care părea preocupat doar să ne alunge pe cei veniţi să-i mai alinam pe bolnavi.
Compartimentul era catifelat, catifeaua era răpănoasă, mă întinsesem şi acum îi simţeam asprimea în obraz. Pe geam zăream cerul întunecat al anotimpului. Tata murise.
218

Mai pe urmă, Dumnezeule, ce spaimă am mai tras! La trei zile de la operaţie, febra revenise în forţă, ochii întredeschişi îi sticleau înfiorător, spunea multe lucruri dintre care înţelegeam numai o parte. Anestezista, cu care între timp mă împrietenisem, aşa cum se cuvenea între intelectuali, îmi destăinuise că situaţia se putea complica foarte tare dacă tranzitul nu se relua. Acum tata se balonase, îi era greaţă, presiunea interioară avea efecte cumplite asupra rănii a cărei vindecare o speram, trebuia făcut ceva. Nu-mi amintesc să fi dorit vreodată mai mult să aud nişte vânturi, indiferent cât de stânjenitor ar fi acest fapt într-o ordine firească. Sperasem o clipă că totul e gata, că se poate încheia aşa, cu intervenţia chirurgicală şi efectele ei. Greu de crezut că vânturile care nu mai veneau puteau însemna un prim semn al declinului ireversibil, că tăcerea maţelor ducea direct către moarte. Eol, Eol, unde eşti Eol, parcă aş fi traversat în cădere straturi întregi de istorie, aterizând abrupt în mitologie, îmi umflam şi dezumflam ritmic obrajii, sperând oarecum într-o magie imitativă... De necrezut ce rol poate juca circulaţia aerului în viaţa noastră, chiar şi în formele cele mai triviale, bunăoară atunci când suflul transparent şi rece se strecoară printre zidurile unor clădiri paralele, organizate în străzi, dispuse savant şi alchimic, la rândul lor, în păienjenişul unei aglomerări urbane. De câte ori n-am încasat ba o răceală, ba o durere de dinţi, ba mi-au ţiuit urechile sau am avut migrenă cîte o seară întreagă din cauza vântului... Iar acum nimic, tata zăcea în pat ca o frunză oprită în alunecarea ei aleatorie, iar abdomenul care i se umfla îl strivea tot mai tare sub presiunea lui...
Când am revenit, în ziua următoare, cu sucurile recomandate de doctoriţă, miracolul se produsese.

Nu natural, specialista a trebuit să recurgă la anumite proceduri pe care nu mi le-a detaliat. Important era că, din când în când, fără putinţa de a se controla, tata dădea vânturi, acoperindu-se de mirosuri fetide ca de un praf dens, devenind aproape invizibil. Şi totuşi, asistenta din apropiere îl privea cu bunăvoinţă, ba chiar îi trăgea cu ochiul, încurajator. Citeam, parcă, şi în ochii lui puţină speranţă, după ce fusese atât de sigur că se va duce, că nu ne vom mai vedea.
în zilele următoare, legasem vorba cu vecinii din celelalte paturi de pe acelaşi rând. Intraseră ei în vorbă cu mine, ţinându-mi de urât cât timp tata dormea şi spunându-mi ce mai constatase doctorul, ce spusese anestezista, când îi schimbaseră asistentele perfuziile, ba chiar şi despre ei câte ceva. Domnul din imediata apropiere era maghiar, chiar din Cluj, şi pusese pe picioare cu succes o mică, dar vioaie, firmă de computere. Nu cred că avea mai mult de cincizeci de ani, dar nu-ţi puteai da prea bine seama, era slăbit şi palid, deşi foarte vorbăreţ. Problema cu el era că urina încontinuu şi involuntar. Mi-a explicat că avea cancer la prostată, că îl aduseseră în stare de inconştienţă şi că era în ultimul grad. Faptul că îşi revenise şi că putea sporovăi cu mine, sorbind aerul cu nesaţ, îi dădea o încredere absolută în viitor, oricât de scurt ar fi fost acela. într-o altă zi, la ora vizitelor îngăduite, i-am văzut nevasta, o doamnă înaltă şi robustă, zâmbind de circumstanţă, şi cei doi copii, dintre care cel mare putea avea vreo unsprezece ani. Tata i-a privit cu o milă greu ascunsă şi mi-a şoptit complice: „Asta moare, n-o mai duce mult!" Aproape să mă pufnească râsul.
Trenul trecea acum prin suburbiile din Alba-Iulia, iar eu mă gândeam că făceam pentru prima oară

drumul ăsta, ştiut pe de rost, fără tata. Tiii, ce mai luptaserăm cu bolile lui stivuite grămadă, glorioase ca nişte medalii şi parşive ca un ins fără faţă, din trupele de comando!... Cum alergaserăm pe la medici, prin spitale, făcând analize, aşteptând rezultatele analizelor, comparând şi discutând discret pe culoare, obligându-l să meargă, dar sprijinindu-l delicat, să nu se prăbuşească... Cum încinseserăm paloşele nevăzute şi ne strânseserăm oasele temporale între pereţii unor chivere invizibile... Cum ne sprijiniserăm unul de spatele altuia când, în genunchi, mai luptam încă, nelăsându-ne covârşiţi de nimic, hotărâţi să uităm totul în clipa următoare, să o luăm din nou de la capăt...

40

Când am intrat în apartamentul nostru, m-a întâmpinat o senzaţie ciudată. Era de parcă s-ar fi spart toate instalaţiile de încălzire nu cu mult timp în urmă şi, după reparaţie, aerul dintre betoane n-ar fi avut încă vreme să se încălzească din nou. Totul era cum ştiam, dar ai fi zis că în mobile intrase iremediabil frigul.
M-au lăsat să urc fără alte introduceri. Era dimineaţă, puţin după opt, lumina păstra ceva lăptos, părea că formele se imprimă în ea şi dispar apoi cu greu.
întins pe jos, în dormitor, umplând cu trupul lui micşorat aproape tot spaţiul dintre dulap şi patul dublu, tata mă privea imobil printre genele întredeschise. M-am aşezat pe genunchi chiar acolo, în pragul uşii. îmi trecea prin minte că aşteptase aşa, cu ochii mijiţi, toată noaptea, vrând să mă mai vadă o dată. Hainele nu-i veneau bine, vestonul păstra parcă urmele umeraşului, iar ţinuta de gală contrasta cu picioarele rămase fără pantofi, numai în ciorapii albi de frotir ai mei, pe care, la un moment dat, îi confundase cu ai lui, iar eu i-i lăsasem definitiv.
Ochii lui albaştri, eliberaţi de orice expresie, priveau în direcţia mea, dar cumva peste mine.

Acolo se surpau atâtea iliade şi odisei. Prizonieratul, închisoarea în vremea lui Dej, anotimpul în

care mă ridica pe umerii lui şi mă aşeza pe bibliotecă, de unde dominam periculos întreaga cameră, apoi ziua aceea caldă în care eu, întorcându-mă de la un film în timpul orelor de şcoală, m-am trezit la câţiva paşi înaintea lui, gata-gata să fiu prins în plin delict, şi m-am îndepărtat pe o stradă laterală cât am putut de iute, dar şi calm, spre a nu atrage atenţia, neobservând că era prea absorbit de gânduri ca să mă recunoască. Şi bucuriile, şi ruşinile pe care le trăiserăm împreună în anii care ne haşurau celulele... Apoi târâtul infinit pe la uşile doctorilor, complicitatea suferinţei şi apropierea târzie, care ne crease parcă o altă biografie. Iar acum eu, asistând în genunchi la atrocităţile monotone din jur, cu vecina care o ajutase pe mama să îl îngrijească şi care îi ţinuse tatei capul în mâini, minute în şir, după ce lumina din ochi se îndepărtase, iar apoi se sfătuise cu mama ce să facă şi cum să conserve trupul celui plecat şi îi turnaseră pe gât un litru sau mai mult de oţet.
Bătrâna dăduse buzna peste mine, traversase cu paşi impudici spaţiul dintre uşă şi capul patului, iar acum îi închidea ochii, de parcă n-ar fi putut să o facă toată noaptea şi toată dimineaţa până atunci şi n-ar fi putut aştepta încă o clipă, să-mi iau rămas-bun cum puteam şi credeam eu că e bine de la tata. Tatăl meu.
Mă înnebunea că nu pot spune nimic, fiindcă orice gest în plus ar fi tulburat şi mai mult solemnitatea de început de lume şi de prăbuşire de universuri a secundei încremenite pe muchia unei prăpăstii, bolovanul stătea într-un fir de praf gata să se prăbuşească, dar pe moment era acolo, într-un balans uşor, mereu mai amplu, încă îl mai puteam atinge... Şi nici să o bruschez pe biata femeie ori să-i vorbesc aspru mamei, cum îmi venea, sau să ţip până mi-aş fi

pierdut definitv vocea nu se putea - fiindcă mi se părea că îl mai uciseseră o dată, înecându-l în oţet, turnându-i lichid în plămânii blocaţi care, printr-o minune, ar mai fi putut, cine ştie, pompa aerul -, nu eram în stare fiindcă de-acum totul era egal, nu mai conta, era prea târziu, tata zăcea pe podea, de parcă n-ar fi fost în casa lui, mama nu voise să murdărească patul sau cine ştie ce alt motiv o determinase să îl aşeze acolo, pe covorul ros ce acoperea parchetul mat al dormitorului. Măcar eram lângă el. M-aş fi întins acolo, lângă el, pe podea, să-mi ţin respiraţia, să opresc lumea, să fac totul să înceteze. Dar cariul luminii înainta la pândă, ireversibil, pe peretele de deasupra dulapului, ziua mergea înainte, se prăvălea peste noi ca şi toate celelalte, într-un continuum iresponsabil, greţos.
îmi aminteam că tata îmi spusese, pe când mergeam la operaţie: „Orice s-ar întâmpla, să aveţi grijă de maică-ta!" Iar eu, acum, contrariat, mă simţeam trădat în numele tatei si as fi luat-o de umeri si as fi zgâlţâit-o sau mi-aş fi tras fruntea pe zgrunţurii zugrăvelii până dincolo de os.
Curând, l-am trădat însă eu. N-am zis nimic când au sosit cioclii şi l-au dus la capela cimitirului, fiindcă în camera mare mama plângea că ea nu poate dormi cu mortul în casă şi am înţeles-o, aşa era ea, corpul acela încetase pentru ea să mai fie tata, iar eu ştiam că el era de-acum altundeva. Şi, pe urmă, nici nu eram iraţional, ce altceva se putea face în condiţiile date? Aşa că iată-mă singur, spre seară, în capela friguroasă a cimitirului prin care vântul îşi făcea loc, iată-mă zguduit de un gând nou şi foarte acid, chinuit de ideea că tata va trebui să rămână singur acolo peste noapte sau că voi îngheţa alături de el, o noapte

întreagă, între pereţii convenţionali, de serviciu, cu câteva icoane vagi şi întunecate, printre prapori şi multele flori funerare ce începuseră deja să sosească. Şi dintr-o dată, junghiul acut în abdomen, groaza proaspătă, uluitoare: eu, eu îl ucisesem pe tata. N-am făcut destul, ar mai fi putut trăi. Cu câteva zile în urmă, sâmbătă, când ne văzuserăm, îmi arătase picioarele umflate inexplicabil, dar eu îl sfătuisem să fie stoic, doctorul îmi spusese că este încă una dintre consecinţele bolii, deci îmi luasem gândul... Poate că greşisem şi eu, şi doctorul. Poate că dacă nu mă resemnam, dacă interveneam cumva, naiba ştie cum, cumpărându-i un alt medicament, aducându-i un alt expert, i-aş fi putut prelungi cu încă un pic viaţa.
Era una dintre serile cumplite ale vieţii mele. Am petrecut-o cu cei rămaşi, printre gesturi mecanice şi un sentiment groaznic de vinovăţie care persista, numai eu eram vinovat că tata plecase.
Apoi, dimineaţa, din nou în capelă, cu fraţi şi surori, ocupaţi fiecare cu diversele aranjamente necesare, veghind ca mama să fie bine, încercând să dea de popă, de ciocli, primindu-i pe vecini, pe foştii lui colegi de serviciu, pe rudele întârziate... Stăteam lângă corpul tatei care începuse să dobândească un contur oarecum abstract, capul luase forma oaselor lui, nasul i se ascuţise, dobândind o gravitate grotescă, ochii i se adânciseră în orbite...
Cineva mi-a şoptit că poate n-ar fi rău să închidem sicriul, ziua înainta, globul soarelui încălzea acoperişul de tablă al capelei, stăteam oarecum înghesuiţi unii într-alţii la căpătâiul tatei şi ajungea până la noi un miros greu, ca o diaree stinsă. Era greu de suportat, nimic de zis, dar era încă tata, tata era acolo, pentru o

clipă, mirosul acela greu era încă semnul unei prezenţe care nu peste mult urma să dispară şi ea.
Mătuşa s-a apropiat şi i-a şters gura cu batista. Dar din acel moment a început să i se scurgă un firicel subţire, discret, poate oţetul de care oricum n-ar fi avut nevoie şi care nu ajutase la nimic, poate altceva... Nu a trecut mult si a devenit vizibil că abdomenul tatei se umfla. Chiar şi faţa cu obrajii scofâlciti cu puţin înainte îsi redobândise formele si netezimea dinainte de boală, iar acum tata era din nou, în chip neaşteptat, bărbatul întreg de odinioară, omul cu trăsături plăcute şi netede, abia adumbrite de paloarea şi destinderea morţii.
Am cedat, în cele din urmă, insistentelor cioclilor, care începeau să se teamă de complicaţii ori de situaţii dizgraţioase la acoperirea coşciugului. îmi amintesc cu precizie că pompele funebre nu împrumutaseră încă obiceiul de a înşuruba capacul, preferând să îl bată în cuie cu o toporişca scurtă şi robustă, care făcea un zgomot greu de suportat.
Pentru mine, atunci s-a terminat ziua aceea. Cea mai scurtă zi din viaţa mea. O zi încheiată în jurul prânzului. Poate pentru tata abia atunci începea.
226

41

Cum era prima zi lucrătoare a Săptămânii Mari, m-am îndepărtat de masă şi am luat din bibliotecă *Biblia.* Nu pentru o lectură pioasă, ci mai degrabă din curiozitate. Oare cum reuşise Iisus, ins total nepractic şi inapt de adaptări conjuncturale, cum reuşise să se păstreze El însuşi? Nici lumea în care trăia Fiul, o provincie periferică a monstruosului Imperiu Roman, nu era mai generoasă cu idealiştii.
„Iisus a început iarăşi să înveţe pe norod lângă mare. Fiindcă se adunase foarte mult norod la El, s-a suit şi a şezut într-o corabie, pe mare: iar tot norodul stătea pe ţărm lângă mare.
Apoi a început să-i înveţe multe lucruri în pilde; şi, în învăţătura pe care le-o dădea, le spunea:
Ascultaţi! Iată sămănătorul a ieşit să samene.
Pe când sămăna, o parte din sămânţă a căzut lângă drum: au venit păsările şi au mâncat-o.
O altă parte a căzut pe un loc stâncos, unde n-avea mult pământ: a răsărit îndată, pentru că n-a dat de un pământ adânc;
dar, când a răsărit soarele, s-a pălit; şi, pentru că n-avea rădăcină, s-a uscat.
O altă parte a căzut între spini; spinii au crescut, au înecat-o, şi n-a dat roadă.
229

O altă parte a căzut în pământ bun: a dat roadă, care se înălţa şi creştea; şi a adus: una treizeci, alta şaizeci, şi alta o sută".
Apoi a zis: cine are urechi de auzit, să audă.
Când a fost singur, cei ce erau în jurul Lui împreună cu cei doisprezece, L-au întrebat despre pilde.
„Vouă", le-a zis El, „v-a fost dat sa cunoaşteţi taina împărăţiei lui Dumnezeu; dar pentru cei ce sunt afară din numărul vostru, toate lucrurile sunt înfăţişate în pilde;
pentru ca, „măcar că privesc, să privească şi să nu vadă, şi măcar că aud, să audă şi să nu înţeleagă, ca nu cumva să se întoarcă la Dumnezeu, şi să li se ierte păcatele".
El le-a mai zis: „Nu înţelegeţi pilda aceasta? Cum veţi înţelege atunci toate celelalte pilde?"
Sămănătorul samănă Cuvântul.
Cei înfăţişaţi prin sămânţa căzută lângă drum sunt aceia în cari este sămănat Cuvântul; dar după ce l-au auzit, vine Satana îndată, şi ia Cuvântul sămănat în ei.
Tot aşa, cei înfăţişaţi prin sămânţa căzută în locurile stâncoase, sunt aceia cari, când aud Cuvântul, îl primesc îndată cu bucurie;
dar n-au rădăcină în ei, ci tin până la o vreme; si cum vine un necaz sau o prigonire din pricina Cuvântului, se leapădă îndată de el.
Alţii sunt cei înfăţişaţi prin sămânţa căzută între spini; aceştia sunt cei ce aud Cuvântul;
dar năvălesc în ei grijile lumii, înşelăciunea bogăţiilor şi poftele altor lucruri, cari îneacă Cuvântul, şi-l fac astfel neroditor.
Alţii apoi sunt înfăţişaţi prin sămânţa căzută în pământ bun. Aceştia sunt cei ce aud Cuvântul, îl primesc, şi fac roadă: unul treizeci, altul şaizeci şi altul o sută".
230

Nu le vorbea deloc fără pildă; dar, când era singur la o parte, lămurea ucenicilor Săi toate lucrurile. (Marcu, 4, l-20, 4, 34)

Soarele strălucea cu putere şi vântul bătea pe malul mării. Dar direcţia era bună, vântul venea dinspre ape către uscat, iar mulţimea auzea desluşit cuvintele bărbatului urcat pe punte. Erau peste şaizeci-şaptezeci de bărbaţi si adolescenţi, cei mai mulţi pescari. Dar se nimeriseră printre ei şi câţiva vântură-lume, câţiva meşteşugari în lut şi în piele, un fierar cu ajutoarele sale, apoi nişte ziloţi care n-ar fi vrut să se ştie ce hram poartă, dar îi recunoşteai îndată printre ceilalţi, după căutătură, o mulţime cu straie pestriţe, peticite si rupte, purtând coşuri şi năvoade, câte un cuţit cu plasele de os sau de lemn, încălţări încropite din cârpe ori numai picioarele goale, cufundate în nisipul aspru, din scoici fărâmiţate... Se auzeau bine cuvintele rostite de pe mica ambarcaţiune a cărei velă fusese strânsă şi de al cărei catarg, când legănarea devenea prea amplă, bărbatul cel tânăr se sprijinea cu o mână. Era printre cei adunaţi şi proprietarul bărcii, dar nu spusese nimic când, făcând un pas mai mare, omul urcase pe puntea părăsită de băieţii lui cu câteva minute mai înainte. Voia mai întâi să vadă ce urma, e vreme pentru scandal întotdeauna şi poate nici nu era nevoie de scandal, poate că omul voia doar să se înalţe cumva peste mulţimea care îl însoţea, cine ştie cine era, vreun trimis al procuratorului nu s-ar fi zis că e, nu avea straie de străin şi nici îngâmfarea romanilor, iar să fi fost de-al fariseilor, iarăşi s-ar fi mirat, că nu aducea a ierusalimit. Poate vreun un profet, cum sunt atâţia în poporul ales, va fi voind să se facă auzit de pe

mica lui corăbioară. Prea bine, dacă era vorba doar de atâta.
Dar un om din stânga lui, cu barba ca un tăciune şi un sac pe jumătate gol, umed, în mână, îl înghionti dornic să afle:
- Ce zice ăsta? Ce-i tot dă cu semănatul? Nu vede că aici suntem doar pescari?
- Stai că pricepi îndată, apucă omul cu barcazul să spună, dar din dreapta, puţin mai în spatele lui, auzi o altă voce, piţigăiată:
- Păi, da' ce semănător e ăla care pradă sămânţa, aruncând-o, fără băgare de seamă, în marginea drumului? Ala s-ar cuveni să se apuce mai bine de pescuit, ca si noi.
Vreo doi hăhăiră cu jumătate de gură. Nu voiau să fie lipsiţi de respect, dar chiorul care vorbise avea dreptate.
- Vezi să nu fie mai uşor pescuitul ca semănatul!... protestă un tânăr, vecin cu el, casele lor erau aproape lipite. II chema Neemiah şi era respectuos cu tatăl său.
- Adică în ce fel vine asta, că nu pricep?! murmură, ca pentru sine, un fierar dintr-un sat vecin de pe coastă, venit să vadă ce ar fi de lucru pe la ei, să-şi mai câştige hrana pentru familie. Mai întâi, deşi cade pe stâncă, răsare. Dacă răsare, se cheamă că are rădăcină. Dar pe urmă vine soarele şi planta moare. Şi se vădeşte că n-avea rădăcină de ajuns de tare. Dar soarele bucură spicele şi florile, câte nu poţi vedea pe un colt de stâncă?!...
Cuvintele lor nu-l tulburau pe vorbitor. Vântul bătea către mal, nu către corăbioară, soarele era puternic. Ce se vedea de pe punte, în legănarea valurilor, era o mulţime de capete privind curioase către el, sorbind cu atenţie cuvintele. Aşa încât continua să spună...

- Ei, asta cu spinii aşa e! dădu din cap, ca un înţelept, un moş aproape gol până la brâu, venit şi el unde era mulţimea cu gândul că nu va pleca nemiluit de acolo. Dacă apucă seminţele între ei, s-a terminat cu roadă.
- Ce ştii tu, bătrâne? râse de el Filip, un pescar bogat, care se oprise printre ei cu slugi cu tot.
- Ştiu, ştiu... Că am umblat mult si cunosc...
- Dar cum ai umblat, pe apă sau pe uscat? voi să ştie un puşti cu părul cârlionţat şi nasul ca un cartof; după ce întrebă, se şi dădu mai încolo, cu ochii pe bâta în care se sprijinea boşorogul.
Dar bătrânul nu se supăra dintr-atâta, ştia şi trăise destule de când îşi ducea viaţa sub soare.
- Si pe apă, şi pe uscat, aşa să ştii.
- Ia mai tăceţi un pic, că nu aud care-i învăţătura... Ei, poftim, n-am prins ce a mai zis, se supără cel ce ţinea ospătăria din capătul uliţei, Osia.
- A zis „cine are urechi de auzit, să audă", îi repetă cel de alături, care câteodată îi era muşteriu şi acum voia să fie îndatoritor, că nu era prea bun platnic şi nu voia să-l supere pe Osia.
Dar hangiul se înfurie, crezând că-şi bate joc de el:
- Să nu mă înveţi tu pe mine, Ezechiele, auzi?
- Dar nu... începu acela să se scuze.
- Nimic! Lasă-mă să aud!
Insă bărbatul vorbea acum despre altceva. Părea că îi spune chiar jupanului direct cum stă treaba, căci ameninţa pe acelaşi ton blajin, moale, că aşa cum măsoară el i se va măsura.
- Domnul fie lăudat, eu nu înşel, mormăi în barbă Osia.
Dar şi pescarii se gândeau acum la peştele pe care-l prindeau şi din care trăiau, pe care luau bănuţi

233

puţini. Erau printre ei şi unii care mai umpleau gura înotătoarelor cu nisip, să tragă mai greu la cântar. Lasă că şi aşa neguţătorii care cumpărau de la ei îi plăteau ca vai şi amar, cum voiau ei...
Apoi, vorbitorul de pe barcă reveni la procesul prin care, odată pusă în pământ, sămânţa încolţeşte, dă fir si creste de la sine. Si altele ca acestea.
După aceea coborî din nou pe plajă, iar oamenii, după ce mai statură o vreme prin preajma lui, se răspândiră pe rând, fiecare cu treaba lui, cu viaţa lui, cu gândurile şi grijile lui. Nu prea ştiau dacă învăţătorul îi povătuia să renunţe la ocupaţiile lor şi să meargă într-o zonă cu pământ bun pentru agricultură. Sau dacă făcea aluzie la anumite lucruri care se petreceau printre cei puternici, şi care nimereau anapoda.
Rămaseră la urmă cei doisprezece bărbaţi de diferite vârste cu care el venise. Iar pe lângă ei se mai lipiseră şi nu se lăsau duşi alţi vreo zeci... Poate mai urma ceva. Poate abia acum învăţătorul va spune profeţia... Sau lucruri frumoase despre credinţă... Sau poate acolo unde vor merge cu toţii se va primi ceva de mâncare, cât de cât...
Porniră, aşadar, cu toţii pe lângă apă, sub norii albi care începeau să se adune, ascunzând în parte faţa zâmbitoare a soarelui. Treceau încet pe lângă căsuţele modeste, cu garduri de chirpici şi acoperişuri galbene, vegetale, pe lângă parii cu plasele întinse la uscat. Ici-colo, mai vedeai câte un sătean cârpind rupturile din năvod, potrivindu-i la margine altă greutate...
- Cum a fost? i-a întrebat învăţătorul cu blândeţe pe cei doi ucenici care-i stăteau mai aproape, pe Petru şi pe Ioan. S-a auzit ce am spus? Trebuia să vorbesc mai tare?
234

- S-a auzit tot ce ai spus, asigură Petru. Totuşi, parcă era puţin îndoit.
Atunci privi şi spre dreapta, la Ioan, care avea o candoare ce-l îndemna întotdeauna să spună ce avea de spus.
- De auzit, s-a auzit, Rabbi. Dar unii murmurau că nu înţeleg.
- Cum?! se opri învăţătorul, luându-i drept martori. Dar ochii lor erau tulburi şi nesiguri, aşa că îi întrebă uimit: Nu înţelegeţi pilda asta? Cum veţi înţelege atunci toate celelalte pilde?!...
- Eu am scrijelit aici, pe dosul ăstui hrisov, să pot judeca mai cu chibzuinţă când voi avea timp... zise din spate Marcu.
Avea cămaşa descheiată la gât şi vârâse o mână în sân, extrăgând de acolo un capăt de petic din piele argăsită. Avea ceva simpatic cu râvna lui de a pricepe şi ceea ce nu izbutea pe moment să descifreze. Privirea învăţătorului îl aprobă.
- Iartă-ne, Rabbi, neputinţa. Că mulţi suntem fără şcoală, ne-am dus traiul pe bărci şi am muncit cu braţele, ca şi oamenii ăştia...
Vorbele lui Petru erau spuse cu demnitate şi venite din inimă. Fură primite cum se cuvenea.
Ajunseseră în dreptul casei lui Levy, aşa că intrară în curte şi se aşezară jos. Lângă zid era un pic de umbră şi de răcoare. învăţătorul se apucă răbdător să le explice sensul parabolei sale. O luă pe îndelete, arătând soarta diferită a tuturor seminţelor. Le spuse că Semănătorul seamănă, de fapt, Cuvântul. Că el cade uneori alături de drum. Acesta încape pe mâna Satanei. Apoi mai e Cuvântul care cade prin locuri stâncoase. Acolo n-are cum să reziste, necazurile îl mătură din sufletul omului. Mai e Cuvântul nimerit
235

printre spini. Acesta e scos din sufletul celui care l-a auzit de grijile lumii acesteia, de poftele trupului şi ale sufletului. Iar la urmă, mai e şi Cuvântul care a nimerit în pământ bun, adică în sufletul credincios. Acesta rodeşte cu adevărat, dar nu la oricine la fel. La unii
mai mult. La alţii si mai mult. Si mai sunt si dintre
cei care au parte de cea mai multă roadă. Acuma era clar, nu?
S-a lăsat o clipă de tăcere, apoi Matei a zis: - Da, Rabbi, e clar. Vorbind de seminţe ai vorbit de Cuvânt, iar vorbind de marginea drumului, stâncă, spini, pământ bun, ai vrut să aduci vorba despre sufletul necredincios si cel credincios. Amândouă sufletele, şi cel credincios, şi cel necredincios, pot fi de mai multe feluri, si nici unul nu e ca altul.
Iisus închise ochii si încuviinţă. Matei înţelesese
explicaţia Lui. Dar ceilalţi? Marcu iar scria de zor, sprijinind peticul lui pe un genunchi. Petru se gândea: „Cuvântul? Dar de ce o sămânţă să însemne Cuvântul?" în Ioan se auzea o voce care spunea: „Şi de ce nu le-ai zis aşa oamenilor, să priceapă şi ei despre ce e vorba?" Filip se întreba: „Care Cuvânt? Care Cuvânt?... Am pierdut o vorbă în care stătea toată învăţătura!... Să-i întreb oare pe ceilalţi?... Care Cuvânt?" Iuda îşi storcea si el minţile: „Satana vine să ia Cuvântul semănat într-unii?... Adică în ce fel vine asta?! Dar ce Semănător o mai fi si acela care iroseşte atâta bunătate de seminţe, dându-le pe mâna Satanei?!" Iar Matei, fericit în sinea lui că avusese destoinicie destulă pentru a pricepe, repeta înfrigurat: „Să nu uit: seminţele sunt Cuvântul, iar pământul e sufletul omului. Seminţe -Cuvânt; Cuvânt - seminţe..."

1995-2005
236

Cuprins

Prolog.....7
Partea întâi..... 17
Partea a doua.....125
Epilog.....227

Au apărut:

-

Costel Babos — *As crede în Dumnezeu. Amintiri reinventate*
Liliana Corobca - *Un an în Paradis*
Cristian Teodorescu - *„Tainele inimei"*
Florin Toma — *Moştenirea familiei Bildungsroman*
Andrei Oisteanu - *Cutia cu bătrâni*
s
Florina Ilis — *Cruciada copiilor*
Gellu Dorian - *împotriva noastră*
Eugen Uricaru - *Supunerea*
Radu Tuculescu - *Povestirile mameibătrîne*
Dan Stanca - *Mut*
Mihail Crama - *Călător la porţile asfinţitului*

www.polirom.ro
Redactor: Mădălina Ghiu. Coperta: Angela Rotaru-Serbenco Tehnoredactor: Gabriela Gheţău
Bun de tipar: ianuarie 2006. Apărut: 2006
Editura Polirom, B-dul Carol I nr. 4 • P.O. Box 266
700506, Iaşi, Tel. Fax (0232)21.41.00; (0232)21.41.11;
(0232)21.74.40 (difuzare); E-mail: office@polirom.ro
Bucureşti, B-dul I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, ap. 33,
O.P. 37 • P.O. Box l-728, 030174
Tel.: (021) 313.89.78; E-mail: office.bucuresti@polirom.ro
Tipografia S.C. MEDIAPRINT S.RL.
str. Bucureşti nr. 254-256, Călăraşi, 9100058
tel. (0242)31.12.95, fax. (0242)31.12.95
Contravaloarea timbrului literar se depune în contul
Uniunii Scriitorilor din România Nr. RO44RNCB5101000001710001 BCR-UNIREA